

BIDRAG
TILL
SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

M) HELSO- OCH SJUKVÅRDEN. II.

ÖFVERSTYRELSENS FÖR HOSPITALLEN

UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

FÖR ÅR

1900.

STOCKHOLM
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
1902

INLEDNING

TILL

Bidrag till Sveriges officiella statistik. K, Hälso- och sjukvården. 2, Överstyrelsens över hospitalen underdåniga berättelse för år ... – Stockholm : P.A. Norstedt & Söner, 1862-1910.

Täckningsår: 1861-1910.

Överstyrelsens över hospitalen underdåniga berättelse för år ... ersattes 1903 av Medicinalstyrelsens underdåniga berättelse angående sinnessjukvården i riket året 1901

Överstyrelsen över hospitalen ersattes 1902 av Medicinalstyrelsen.

Föregångare:

Sundhets-collegii underdåniga berättelse om medicinalverket i riket. – Stockholm : P.A. Norstedt & söner, 1853-1862.

Täckningsår: Årg. 1(1851)-10(1860)

Efterföljare:

Sinnessjukvården i riket / av Kungl. Medicinalstyrelsen. – Stockholm : P. A. Norstedt & söner, 1913-1941. - (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1911-1939.

BIDRAG
TILL
SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

M) HELSO- OCH SJUKVÅRDEN. II.

ÖFVERSTYRELSENS FÖR HOSPITALLEN

UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

FÖR ÅR

1900.

STOCKHOLM
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
1902

Innehållsförteckning.

I.

Underdånig berättelse (sidd. 1—9).

1. Sjukvård	sid.	2.
2. Självvård och undervisning	,	4.
3. De sjukas sysselsättningar och förströelser	,	5.
4. Byggnader och jordområden m. m.	,	6.
5. Beklädnad, sängutredning och inventarier	,	8.
6. Uppvärmning och lyshållning	,	8.
7. Mathållning och utspisning	,	8.
8. Inkomster och utgifter för hospitals underhåll	,	8.
9. Utrymme	,	8.
10. Sinnessjuka och idioter	,	9.
11. Skyddsforeningen för sinnessjuka	,	9.

II.

Bilagor.

A. Tabellbilagor.

Tab. 1. Vårdade sinnessjuka	sid.	10.
2. Sjukdomsformer	,	11.
3. Intagna	sidd.	10 o. 11.
4. Intagnas ålder vid sjukdomens början i jemte deras civilstånd	sid.	12.
5. Sinnes- och nervsjukdom inom de intagnas släkt	,	12.
6. Antagliga sjukdomsorsaker	,	13.
7. Stånd och yrke	,	13.
8. Hemort	,	14.
9. Tillfrisknade	sidd.	14 o. 15.
10. Tillfriskningsprocenten under de senaste 10 åren	sid.	15.
11. Affidna	,	16 o. 17.
12. Tillfälliga sjukdomar	sid.	16.
13. Sjukdomens bestånd hos de den 31 December 1900 närvarande	,	17.
14. De sjukas fördelning med hänsyn till afgift, samt uppgift om kriminalpatienter	,	17.
15. Antal sjukplatser och underhållsdagar; medeltal sjuka för dag; kostnad för utspisning och läkemedel samt totalkostnad för sjukvården	,	18.
16. Tjenstemän och betjening	,	18.
17. Inkomster för hospitals underhåll	,	19.
18. Utgifter för hospitals underhåll	sidd.	20 o. 21.
19. Sammandrag af 1900 års redovisning öfver till hospitalsväsendet anslagne medel	sidd.	20 o. 21.
20. Sammandrag af läkarnes uppgifter om sinnessjuka och idioter i riket	sidd.	22 o. 23.
Bil. B. Rättsmedicinska utlåtanden angående sinnesbeskaffenhet	sidd.	24—53.
Enskilda anstalter för sinnessjuka	sid.	54.

Table des matières.

I.

Rapport au Roi (pages 1—9).

1. Service médical	page	2.
2. Service religieux et enseignement	,	4.
3. Occupations et amusements	,	5.
4. Bâtimens etc.	,	6.
5. Vêtemens, garnitures de lit, meubles	,	8.
6. Chauffage et éclairage	,	8.
7. Régime alimentaire	,	8.
8. Recettes et dépenses	,	8.
9. Nombre des places	,	8.
10. Aliénés et idiots du royaume	,	9.
11. Notices sur l'Association pour l'assistance des aliénés en dehors des institutions publiques	,	9.

II.

Annexes.

A. Tableaux annexés.

Tab. 1. Mouvements des aliénés dans les établissemens	page	10.
2. Formes morbides	,	11.
3. Admissions de l'année	pages	8 et 11.
4. L'âge au commencement de la maladie et l'état civil des aliénés	page	12.
5. Maladies mentales et nerveuses parmi les parents des aliénés	,	12.
6. Causes probables de la maladie	,	13.
7. Les aliénés par profession	,	14.
8. Les aliénés par domicile	,	14.
9. Guéris (par âge, par séjour à l'hôpital et par durée)	pages	14 et 15.
10. Relation pour cent des résultats du traitement pendant les derniers dix ans	page	15.
11. Décès (par âge, par séjour à l'hôpital, par durée et par nature de la maladie)	p.	16 et 17.
12. Maladies intercurrentes	page	16.
13. Notice sur la durée de la maladie chez les aliénés, traités dans les établissemens le 31 Dec. 1900	,	17.
14. Classification des aliénés par rapport aux catégories de payement, et notice sur les aliénés criminels	,	17.
15. Nombre des places et des journées d'entretien; moyenne des malades par jour; frais d'alimentation, de médicaments, et frais totaux des établissemens	,	18.
16. Nombre des médecins, des surveillans et des gardes malades	,	18.
17. Recettes pour les hôpitaux	page	19.
18. Dépenses pour les hôpitaux	pages	20 et 21.
19. État financier	,	20 et 21.
20. Résumé des rapports des médecins sur les aliénés et les idiots du royaume	p.	22 et 23.
Annexe B. Rapports médico-légaux sur la situation mentale	p.	24—53.
Établissements privés pour des aliénés	page	54.

TILL KONUNGEN.

Den underdåniga berättelse rörande förvaltningen och verksamheten inom rikets hospitalsväsende under år 1900, hvilken det åligger Medicinalstyrelsen i egenskap af öfverstyrelse för hospitalen att afgifva, får Medicinalstyrelsen härmed till Eders Kongl. Maj:t öfverlemna. Den omfattar redogörelse för *sjukvård* och dermed i sammanhang stående förhållanden, utdrag ur de af öfverläkare och predikanter afgifna berättelser angående *själavård* och *undervisning*, de sjukas *sysselsättningar* och *förströelser*, uppgifter rörande anstalternas *byggnader* och *jordområden*, *utredning* i kläder och inventarier, *uppvärmning* och *lyshållning*, *mathållning* och *utspisning*, *inkomster* och *utgifter* samt *utrymme* å de särskilda anstalterna. Dessutom innehåller be-

Berättelse om hospitalen.

rättelsen uppgift om antalet i riket befintliga *sinnessjuka* och *idioter* samt en kort redogörelse för *skyddsföreningens* för *sinnessjuka* verksamhet under redovisningsåret. Vidare meddelas såsom bilagor tabellariska öfversigter angående sjukvård och dermed sammanhängande förhållanden, rörande inkomster och utgifter för hospitalens underhåll, sammandrag af 1900 års redovisning öfver till hospitalsväsendet anslagna medel, sammandrag af läkarnes uppgifter om sinnessjuka och idioter samt rättsmedicinska utlåtanden rörande sinnesbeskaffenhet, afgifna af öfverläkare vid hospital. Såsom bihang afgifves en kort redogörelse för de enskilda anstalternas verksamhet.

1. Sjukvård.¹

Under året har Upsala asyl med sina 800 platser tagits i bruk; numerären å mansafdelningen, som började beläggas under mars månad, steg under året till 286 och kvinnoafdelningen med under maj månad börjad beläggning till 146. Å Stockholms hospital har antalet sjukplatser minskats med 20 på grund af boktryckeriets förläggande i den s. k. prestgårdsbyggnaden, hvilken byggnaden, uppförd af trä, föga lämpade sig för sjukafdelningen. I enlighet med Kongl. Bref den 9 mars 1900 har antalet platser å Malmö asyl minskats med 51, 39 å mans- och 19 å kvinnoafdelningen, beroende på en del lägenheters för sjukvårdsändamål underhålliga skick. Sjukplatserna å statens anstalter hafva sålunda i antal ökats med 729 eller från 4,287 till 5,016. I slutet af februari togos de af Vermlands läns lands-ting å Kristinehamns hospitals område uppförda länspariljongerna med 20 platser i bruk.

Omsättning af sjuka.

Qvarliggande från 1899. Vid redovisningsårets början funnos å statens samtliga anstalter qvarliggande 4,271. Af desse voro 2,235 män och 2,036 kvinnor, motsvarande de förra 52 % och de senare 48 % af samtliga qvarliggande. Vid början af år 1901 voro 4,602 qvarliggande.

Intagna under år 1900. Antalet intagna har varit 1,252, nämligen 699 män och 553 kvinnor, motsvarande de förra 55·8 %, de senare 44·2 % af alla intagna. Under år 1899 intogos å statens samtliga anstalter 691, alltså 561 mindre än under redovisningsåret. De under 1900 intagna utgjorde 2·26 % af de under året vårdade.

Antalet vårdade under år 1900 har utgjort 5,523, nämligen 2,934 män och 2,589 kvinnor, motsvarande de förra 53·1 %, de senare 46·9 % af samtliga vårdade. Under år 1899 vårdades å statens anstalter 4,957, således 566 mindre än under år 1900.

Afförda under år 1900 blefvo 921, nämligen 495 män och 426 kvinnor, motsvarande de förra 53·7 % och de senare 46·3 %. Under år 1899 affördes å statens anstalter 687 således 234 mindre än under redovisningsåret. En stor del af de från andra anstalter afförda återfinnas emellertid bland de på Upsala asyl intagna. Jemförelsen mellan intagna och afförda visar att 331 flere blifvit intagna än afförda.

Intagna sjuka.

Beträffande olika sjukdomsformer hos de under året intagna utvisar tab. 2 följande:

Tungsinne förekom hos 241, deraf 108 män och 133 kvinnor, resp. 44·8 % och 55·2 %. De för tungsinne intagna manliga patienterna utgjorde 15·4 % af alla intagna män, de för tungsinne intagna kvinnorna utgjorde 24 % af alla under året intagna kvinnor.

Ursinne förekom hos 252, deraf 106 män och 146 kvinnor, motsvarande resp. 42 % och 58 %. De för ursinne intagna manliga patienterna utgjorde 15·3 % af alla intagna män, de för ursinne intagna kvinnliga patienterna utgjorde 26·4 % af alla intagna kvinnor.

¹ Referent: Medicinalrådet Schaldheis.

Förryckthet förekom hos 183, deraf 121 män och 62 kvinnor, motsvarande resp. 66·1 % och 33·9 %. Af alla intagna män utgjorde de för förryckthet intagna 17·4 %, af alla intagna kvinnor utgjorde för förryckthet intagna 11·2 %.

Svagsinnet förekom hos 471, deraf 286 män och 185 kvinnor, motsvarande resp. 60·7 % och 39·3 %. Af alla intagna män voro 40·9 % intagna för svagsinnet, af alla intagna kvinnor voro 33·4 % intagna för svagsinnet.

Sinnessjukdom med förlamning förekom hos 33, deraf 26 män och 7 kvinnor, motsvarande resp. 78·7 % och 21·3 %. Af alla intagna män utgjorde de för dementia paralytica intagna 3·7 %, af alla intagna kvinnor för denna sjukdom intagna 1·2 %.

Sinnessjukdom med fallandesot förekom hos 26, deraf 18 män och 8 kvinnor, motsvarande resp. 69·2 % och 30·8 %. Af alla intagna män utgjorde de för sinnessjukdom med fallandesot intagna 2·5 %, af alla intagna kvinnor utgjorde de för samma sjukdom intagna 1·4 %.

För *fänighet* blefvo 46 intagna, deraf 33 män och 13 kvinnor, motsvarande resp. 71·7 % och 28·3 %. Procentantalet af de för denna sjukdom intagna män och kvinnor i förhållande till hela antalet intagna af hvardera könet var resp. 4·8 % och 2·4 %.

Af alla intagna ledo	19·2 %	af tungsinne
» » » »	20·4 %	» ursinne
» » » »	14·6 %	» förryckthet
» » » »	37·6 %	» svagsinnet
» » » »	2·6 %	» sinnessjukdom med förlamning
» » » »	2·0 %	» sinnessjukdom med fallandesot
» » » »	3·6 %	» fänighet.

Äfven under detta år har det visat sig, att tungsinne och ursinne oftare uppträdte bland de intagna kvinnorna än bland männen och förryckthet samt sinnessjukdom med förlamning oftare hos männen än hos kvinnorna.

Af de intagna 1,252 patienterna ledo 1,147, motsvarande 91·6 %, af enkel sinnessjukdom och 105, motsvarande 8·4 % af sinnessjukdom med förlamning, sinnessjukdom med fallandesot eller af fänighet.

Beträffande *åldern hos de intagna* har det visat sig (tab. 3), att förhållandet dermed är följande:

Under 15 år.	15—20.	20—25.	25—30.	30—35.	35—40.	40—45.	45—50.	50—60.	60—70.	Öfver 70 år.
0·4 %	4·8 %	9·8 %	14·5 %	14·1 %	12·1 %	13·8 %	8·8 %	12·9 %	6·9 %	1·9 %

Sjukdomens bestånd före intagningen har kunnat bestämmas för 1,239 bland de 1,252 intagna, således för 98·9 %. De olika beståndstiderna för dessa 1,239 patienter hafva varit följande:

Under 3 månader.	3—12 månader.	1—2 år.	2—3 år.	3—4 år.	4—5 år.	Öfver 5 år.
11·6 %	25·2 %	10·3 %	3·6 %	4·0 %	4·0 %	41·3 %

Således hafva utaf de intagna 52·8 % utgjorts af sådana, som redan då varit sinnessjuka längre tid än 2 år.

Antalet fall, hvari *sinnessjukdom före intagningen* förekommit, har kunnat bestämmas för 1,234 af 1,252 intagna,

sålades för 98 $\frac{3}{8}$ %. I 78 % af dessa fall har sinnessjukdomen visat sig för första gången, i 22 % hafva anfall förut förekommit.

Den ålder, då sinnessjukdom första gången uppträdt bland under år 1900 intagna, har i 31 fall icke kunnat utrönas. I de öfriga är förhållandet följande:

Under 15 år.	15—20.	20—25.	25—30.	30—35.	35—40.	40—45.	45—50.	50—60.	60—70.	Öfver 70 år.
60 %	14 $\frac{3}{8}$ %	20 $\frac{3}{8}$ %	17 $\frac{9}{8}$ %	12 $\frac{7}{8}$ %	8 $\frac{5}{8}$ %	7 $\frac{3}{8}$ %	4 $\frac{9}{8}$ %	4 $\frac{9}{8}$ %	2 $\frac{5}{8}$ %	0 $\frac{7}{8}$ %

Med afseende på de under året intagnas civilstånd har det visat sig att 866 varit ogifta och 310 gifta. Af de 33 med dementia paralytica behäftade funnos 18 män och 3 kvinnor, som voro eller varit gifta, och af dessa hade 10 män och 3 kvinnor haft barn.

Beträffande 480 individer bland de intagna har sinnessjukdom kunnat spåras i släkten, nämligen i 321 fall hos syskon, i 120 fall hos modern, i 123 fall hos moderns föräldrar eller syskon, i 106 fall hos faderns föräldrar eller syskon och i 82 fall hos fadern, i 13 fall hos båda föräldrarna och i 8 fall hos båda föräldrarnes föräldrar eller syskon.

Såsom särskilda sjukdomsorsaker funnos för de intagna angifna skador i hufvudet i 30 fall, febrar 71 fall, syfilis 21 fall, deraf 17 paralytici, hafvandeskap, barnsäng eller digifning 50 fall, missbruk af spritdrycker eller oordentligt lefnadssätt 90 fall, psykisk eller kroppslig öfveranstängning 65 fall, religiös inflytelse 30 fall, kärlek 57 fall, husliga bekymmer 49 fall, olyckor och motgångar 82 fall, alkoholism hos föräldrarna 73 fall och ärftlig belastning 310 fall. Af 33 intagna paralytici (26 män och 7 kvinnor) kunde syfilis påvisas hos 15 män och 2 kvinnor, motsvarande 58 % för intagna män och 33 % för intagna kvinnor.

Angående de intagnas ålder och yrke lemnar tab. 7 närmare underrättelse. En stor del tillhör liksom föregående åren de jordbrukande klasserna och utgör 41 $\frac{3}{8}$ % af alla intagna.

Af de för dementia paralytica intagna voro 3 civile embets- och tjänstemän, 2 vaktbetjening, 2 militärer, 3 ingenjörer eller tekniker, 2 sjöfartsidkare, 2 fabriksidkare, 1 fabriksarbetare, 2 handverkare, 8 handlande, 7 enskild betjening och 1 prest.

Af de 1,252 under året intagna hade 902 sin hemort på landet och 350 i stad, motsvarande resp. 72 % och 28 % af alla intagna.

Bland länen hade Malmöhus' län det största antalet intagna (99) och Jämtlands län det minsta antalet (22).

Tillfrisknade.

Tillsammans 235, nämligen 99 män och 136 kvinnor, af-fördes från anstalterna tillfrisknade (tab. 9). Alla hade vårdats för enkel sinnessjukdom.

Beträffande de tillfrisknades ålder framgår af tab. 9 följande:

Under 15 år.	15—20.	20—25.	25—30.	30—35.	35—40.	40—45.	45—50.	50—60.	60—70.	Öfver 70 år.
0 $\frac{0}{8}$ %	11 $\frac{5}{8}$ %	15 $\frac{8}{8}$ %	18 $\frac{7}{8}$ %	13 $\frac{2}{8}$ %	10 $\frac{7}{8}$ %	12 $\frac{3}{8}$ %	5 $\frac{1}{8}$ %	8 $\frac{0}{8}$ %	4 $\frac{3}{8}$ %	0 $\frac{4}{8}$ %

I afseende å de tillfrisknades vistelse å hospital ställde sig förhållandet sålunda att 82 $\frac{6}{8}$ % vistats der kortare tid än ett år, 13 $\frac{2}{8}$ % under 1—2 år, 1 $\frac{3}{8}$ % under 2—3 år, 0 $\frac{8}{8}$ % under 3—4 år, 0 $\frac{4}{8}$ % under 4—5 år och 1 $\frac{7}{8}$ % öfver 5 år.

Sjukdomens bestånd efter dess uppkomst har för de under året tillfrisknade varit: mindre än 3 månader 5 $\frac{1}{8}$ % af samtliga tillfrisknade; 3—12 månader för 56 $\frac{2}{8}$ %; 1—2 år för 27 $\frac{2}{8}$ %; 2—3 år för 4 $\frac{2}{8}$ %; 3—4 år för 2 $\frac{1}{8}$ %; 4—5 år för 1 $\frac{7}{8}$ %; öfver 5 år för 3 $\frac{5}{8}$ %.

Tillfriskningsprocenten beträffande de för enkel sinnessjukdom under åren 1891—1900 å hospitalen intagna utgjorde 43 $\frac{5}{8}$ %, om de sjuka intagits inom 2 år efter sjukdomens uppkomst men 6 $\frac{8}{8}$ %, om sjukdomen före intagningen egt bestånd mer än 2 år.

Affidna.

Antalet å anstalterna affidna under år 1900 utgjorde (tab. 11) tillsammans 212, deraf 104 män och 108 kvinnor, motsvarande 3 $\frac{8}{8}$ % af alla vårdade, 3 $\frac{5}{8}$ % af vårdade män och 3 $\frac{8}{8}$ % af vårdade kvinnor. Motsvarande tal för år 1899 utgjorde 4 $\frac{1}{8}$ %, 4 $\frac{2}{8}$ % och 3 $\frac{8}{8}$ %. Af de affidna hade 81 $\frac{1}{8}$ % vårdats för enkel sinnessjukdom, 11 $\frac{8}{8}$ % för sinnessjukdom med förlamning, 3 $\frac{3}{8}$ % för sinnessjukdom med fallandesot, 3 $\frac{8}{8}$ % för fånighet.

Förhållandet mellan antal affidna och medeltal för dag vårdade å de olika anstalterna var följande: Göteborg 4 $\frac{1}{8}$ %, Hernösand 4 $\frac{0}{8}$ %, Kristinehamn 1 $\frac{4}{8}$ %, Lunds hospital 5 $\frac{4}{8}$ %, Lunds asyl 6 $\frac{5}{8}$ %, Malmö 4 $\frac{7}{8}$ %, Nyköping 3 $\frac{6}{8}$ %, Piteå 2 $\frac{7}{8}$ %, Stockholm 3 $\frac{6}{8}$ %, Upsala hospital 4 $\frac{2}{8}$ %, Vadstena 5 %, Vexjö 5 $\frac{9}{8}$ % och Visby 3 %.

Af de affidna hade 45 eller 21 $\frac{2}{8}$ % vistats å anstalt mindre än ett år, 82 eller 38 $\frac{7}{8}$ % 1—5 år, 54 eller 25 $\frac{5}{8}$ % 5—10 år, 15 eller 7 $\frac{1}{8}$ % 10—15 år, 4 eller 1 $\frac{9}{8}$ % 15—20 år, 12 eller 5 $\frac{6}{8}$ % öfver 20 år.

Bland dödsorsakerna intager tuberkulosen främsta rummet i det att 64 dödsfall häraf förekommit. Dödlig utgång har inträffat i 41 fall af sjukdomar i andningsorganen, i 31 fall i sjukliga förändringar i hjernan och dess hinnor och i 17 fall af sjukdomar i cirkulationsorganen.

Dessutom hafva 3 fall af självmord och 4 fall af vådadöd inträffat.

Tillfälliga sjukdomar.

Å Lunds hospital och asyl förekom en tyfoidepidemi, hvaraf 4 fall gingo till död; å Upsala hospital förekommo 8 fall af difteri. Af akuta infektionssjukdomar hafva förekommit scharlakansfeber i 2 fall, tyfoidfieber i 28 fall, influensa i 71 fall, erysipelas i 48 fall, difteri i 9 fall; af kroniska infektionssjukdomar: tuberkulos i 111 fall; vidare sjukdomar i cirkulationsorganen i 37 fall; i andningsorganen i 178 fall; i hjernan med dess hinnor i 17 fall; ögonsjukdomar i 45 fall och svulster i 21 fall. Hela antalet tillfälliga sjukdomar har utgjorts af 1,484 fall.

Vid årets slut närvarande.

Sjukdomens bestånd bland de vid årets slut närvarande 4,602 patienterna har kunnat bestämmas för 4,572 eller 99 $\frac{3}{8}$ %. Af dessa hade sjukdomen egt bestånd mindre än ett år för 4 $\frac{9}{8}$ %, 1—2 år för 6 $\frac{2}{8}$ %, 2—3 år för 5 $\frac{3}{8}$ %, 3—5 år för 9 $\frac{8}{8}$ %, 5—10 år för 1 $\frac{7}{8}$ %, 10—15 år för 0 $\frac{8}{8}$ %, 15—20 år för 0 $\frac{8}{8}$ % och öfver 20 år för 0 $\frac{8}{8}$ %.

5—10 år för 21·7 %, öfver 10 år för 52·1 %. Således utgjordes 89·1 % af dem, som befunno sig å anstalterna vid årets slut, af sådana patienter, hvilkas sjukdom egt beständ längre än 2 år. Förflidet år var denna % 90.

Å de särskilda anstalterna förekommo *de, hvilkas sjukdom egt beständ mer än 2 år*, i följande procenttal af samtliga vid årets slut närvarande: Göteborg 77·7 %, Hernösand 87·3 %, Kristinehamn 80·2 %, Lunds hospital 79 %, Lunds asyl 100 %, Malmö 100 %, Nyköping 86·7 %, Piteå 87·6 %, Stockholm 77·3 %, Upsala hospital 78·4 %, Upsala asyl 99·9 %, Vadstena 95·3 %, Vexjö 78·9 % och Visby 75 %.

Med *hänsyn till afgift* voro de vid årets slut närvarande sjuka så fördelade (tab. 14) att 122 eller 2·7 % tillhörde betalande i första klass, 429 eller 9·3 % betalande i andra klass och 3,779 eller 82·1 % betalande i tredje klass, hvarjemte 272 eller 5·9 % voro fria från afgift.

Kriminalpatienter.

Kriminalpatienter eller sådana, som äro åtalade eller dömda för straffbar handling, utgjorde vid årets slut 266 (220 män och 46 kvinnor) eller 5·7 % af samtliga kvarliggande. Af dessa tillhörde 184 (152 män och 32 kvinnor) sådana, hvilka icke kunnat i följd af sinnessjukdom fällas till ansvar för brottslig handling, 18 voro sinnessjuka ransakningsfångar och 64 straffångar, som under strafftiden blifvit sinnessjuka. Å de olika anstalterna förhöll sig antalet kriminalpatienter till hela antalet vid årets slut närvarande på följande sätt: Göteborg 6·4 %, Hernösand 6·1 %, Kristinehamn 4 %, Lunds hospital 8·7 %, Lunds asyl 4·2 %, Malmö 8·2 %, Nyköping 7 %, Piteå 3·7 %, Stockholm 7·1 %, Upsala hospital 5·1 %, Upsala asyl 5·4 %, Vadstena 4·6 %, Vexjö 7·3 % och Visby 12 %. Det högsta relativa antalet hade sålunda Visby och det lägsta Piteå.

Följande brott hade blifvit begångna af de 266 kriminalpatienterna: mord, mordförsök eller dråp af 72; mordbrand af 57; rån, stöld eller bedrägeri af 55; öfvervåld eller misshandel af 56; hemfridsbrott af 8; barnamord af 5; försök till våldtäkt af 6; otukt af 2; falskt åtal af 1; skadegörelse af 2; mened af 2.

Underhållsdagar.

Antalet underhållsdagar för de under året å anstalterna vårdade uppgick till 1,627,025 (tab. 15), i hvilken summa jemväl ingå underhållsdagar för sjuke, intagna å Malmöhus och Vermlands läns upptagningsanstalter vid resp. Lunds och Kristinehamns hospital. Medeltal vårdade utgjorde således 4,458 mot 4,275 under år 1899.

Omkostnader för sjukvård.

Totalkostnaden för den egentliga sjukvården, beräknad af hela kostnaden, med undantag af kostnaden för byggnader, reparationer, onera och utskylder, utgjorde 2,129,605 kronor 31 öre. Vid totalkostnadens fördelning på underhållsdagarna erhålles som totalkostnad för hvarje person för dag 1 krona 31 öre och för år 479 kronor 53 öre mot respektive 1 krona 23 öre och 450 kronor 30 öre under år 1899. Å de särskilda anstalterna

har kostnaden för person och dag förhållit sig på följande sätt Göteborg 1·68 kr., Hernösand 1·28 kr., Kristinehamn 1·53 kr., Lund 1·71 kr., Malmö 1·06 kr., Nyköping 1·35 kr., Piteå 1·35 kr., Stockholm 1·75 kr., Upsala 1·68 kr., Vadstena 1·05 kr., Vexjö 1·50 kr., Visby 1·50 kr. Skillnaden mellan den dyraste (Lund) och den billigaste (Vadstena) utgör 66 öre.

Läkemedelskostnaden för året uppgick till 19,517 kronor 8 öre, eller för sjuk för dag till 1·02 öre och för år till 4 kr. 39 öre.

Tjenstemän och betjening.

Antalet vid anstalterna för den egentliga sjukvården anställda tjenstemän och betjening uppgick till 535 (tab. 16); i denna summa äro dock icke sjukskötare och sjuksköterskor vid Upsala asyl medräknade, då exakta siffror ej kunna uppgifvas, enär asylen under året så småningom fyllts. Om härifrån afräknas läkarepersonalen, tillsammans 28, samt uppsyningsmän och föreständerskor, 27 personer, återstå 480 såsom utgörande den egentliga sjukbetjeningen. Enär medeltalet sjuka för dag under året vid statens anstalter (Upsala asyl undantagen) uppgått till 4,277, hade alltså hvar och en af sjukbetjeningen att tillse i medeltal 8·9 sjuka. Å de olika anstalterna hade hvar och en att tillse följande antal sjuka: Göteborg 6·7, Hernösand 8·4, Kristinehamn 5·6, Lunds hospital 7·1, Lunds asyl 11·9, Malmö 10·6, Nyköping 6·7, Piteå 7·8, Stockholm 6·2, Upsala hospital 6·3, Vadstena 9·4, Vexjö 6·8, Visby 8.

Omsättning af betjening har under året varit temligen liflig; så t. ex. aflyttade vid Lunds hospital 19 skötare och 13 sköterskor, hvilket utgör en omsättning af 60 %; motsvarande siffra å Vadstena hospital var 19 %.

Betjeningens kontanta löner utgingo med 360—390 kr. till skötare, 170—250 kr. till sköterskor (lönen på 250 kr. endast till några ansvariga sköterskor å öfvervakningsafdelningar); härtill kommo särskildta arvoden till ansvariga skötare och sköterskor, ålderstillägg efter 5—10 års tjänst samt gratifikationer; all sjukvårdspersonal åtnjöt fria kläder som uniform samt 10 dagars årlig semester med ersättning för kost under tiden.

På grund af stora svårigheter att anskaffa nödig sjukvårdsbetjening vid Upsala asyl kunde beläggningen derstädes ej fortgå obehindradt, hvadan vid årets slut endast 425 platser af 800 voro belagda. Då bland annat den enformiga kosten föregafs som orsak till afflyttning af den antagna betjeningen, bemyndigade Medicinalstyrelsen i skrivelse den 30 juli 1900 direktionen för Upsala hospital och asyl att för utspisning tillämpa en ny spisordning.

2. Självvård och undervisning.

Gudstjänst har hållits å statens hospital och asyler alla sön- och högtidsdagar under året, vanligen under form af högmessa med sådan förkortning, att hela förrättningen ej upptagit längre tid än högst en timme. Å de stora anstalterna i Lund och Vadstena har det befunnits nödvändigt att föranstalta om tvenne gudstjänster. Å de flesta anstalter har aftonbön hållits på jul- och nyårsafton samt ottesång på jul- och trettondag.

Gemensam nattvardsgång har förekommit endast å de större anstalterna. Enskildt har H. H. Nattvard utdelats åt dem, som sådant begärt och befunnits vara vid sådan sinnesbeskaffenhet, att detta kunde medgifvas. Passionspredikningar hafva hållits på någon söckendag hvarje vecka under fastetiden. Å de anstalter, som har bostadslägenhet för predikanten eller ligga nära intill stad, har denne ledt flere andaktsstunder derstädes och meddelat undervisning. Sålunda har predikanten vid Lunds hospital och asyl en gång i veckan omkring en timme föreläst resebeskrifningar, lättfattliga skildringar ur historien och berättelser af annat innehåll, hvilket synts hafva skänkt de sjuka mycket nöje. Predikanten vid Stockholms hospital har en gång i veckan för hvardera könsafdelningen hållit föredrag i den äldsta kyrkans historia. Å Upsala hospital och asyl har predikanten en gång i veckan hållit andaktsstunder omvexlande med lämplig läsning. Predikanten vid Vadstena hospital och asyl har tvenne aftnar i veckan under vintermånaderna gifvit undervisning under 1 å 1½ timme för hvarje gång af vexlande innehåll: sång, innanläsning med förklaringar, stundom några allmänna drag i svensk historia, kyrkohistoria och geografi. Predikanten vid Hernösands hospital har en gång i veckan för hvarje könsafdelning hållit kortare föredrag, mestadels af religiöst innehåll.

Anstalternas bokförråd hafva i allmänhet förökats, och särskildt har vid Lunds hospital och asyl inköpts en del äldre årgångar af illustrerade och skämttidningar till billigt pris.

3. De sjukas sysselsättningar och förströelser.

Den arbetskraft, som kommit till användning å anstalterna synes af nedanstående framställning, upptagande de dagsverken hvilka blifvit utförda af patienterna derstädes:

	Mansdagsverken.	Qvinnodagsverken.	Tillsammans.
Å Göteborgs hospital	11,995	8,446	20,441
» Hernösands »	11,847	14,961	26,808
» Kristinehamns »	27,648	20,905	48,553
» Lunds »	17,920	21,895	39,815
» Lunds asyl	42,647	33,063	75,710
» Malmö »	9,272	9,429	18,701
» Nyköpings hospital	4,872	5,014	9,886
» Piteå hospital och asyl	14,449	13,904	28,353
» Stockholms hospital	13,183	13,207	26,390
» Upsala »	31,184	11,779	42,963
» Upsala asyl	14,126	4,219	18,345
» Vadstena hospital och asyl	39,461	35,977	75,438
» Vexjö »	18,158	8,000	26,158
» Visby »	3,981	2,894	6,875
Summa	260,743	208,608	464,436

Å statens anstalter för sinnessjuka hafva således under redovisningsåret 464,436 dagsverken utförts. Antagas arbetsdagarna hafva varit omkring 300 och medeltalet dagligen å anstalterna närvarande patienter ha beräknats till 4,458 samt

vidare dessa dagsverken fördelas på de 300 arbetsdagarna och qvoten deraf jämföres med de dagligen närvarande, befinnes det, att 34.7 % af de närvarande patienterna i medeltal dagligen varit sysselsatta med arbete. Till uppmuntran för de arbetande patienterna hafva de erhållit 5 å 15 någon gång 20 öre dagligen, hvarvid beloppet bestämts af visad flit eller yrkeskicklighet. Dessa penningar hafva användts till anskaffande af kaffe eller inköp af någon småsak eller dylikt. Alla sådana inköp hafva skett under kontroll af öfverläkaren. Somliga patienter hafva sparat sina flitpenningar och derigenom erhållit en sparkassa. De arbetande patienterna hafva derjemte erhållit tillägg i sina matportioner.

Största vikten har lagts på arbete i det fria för de patienter som kunna deltaga deri. Förutom jordbruks- och trädgårdsarbete har rikligt arbetstillfälle beredts i anstalternas vedgårdar, med vägunderhåll och planering samt handräckning af flere slag. Yrkeskunniga patienter hafva fått tillfälle att fortsätta sitt arbete å anstalternas verkstäder; mera slöa och svaga personer hafva sysselsatts med repning af ylle, drefplockning och tagelplockning. Biträde i kök, tvätt och bageri har lemnats af både män och qvinnor. Qvinnorna hafva dock till största delen sysselsatts med qvinlig slöjd såsom sömnad, väfnad, spånad, strumpstickning m. m.

Åt beredande af någon förströelse för de sjuka har egnats all tillbörlig uppmärksamhet. Läsning af böcker och tidningar, brefskrifning, musicerande, något enkelt sällskapsspel, mottagande af anhörigas besök, promenader i det fria och i enstaka fall besök i närliggande stad hafva utgjort den vanligaste omvexlingen i det enformiga anstaltslivet. Å somliga anstalter hafva företagits utflygter med ångbåt, skogs promenader eller hållits aftenunderhållningar med förevisning af sciopikon- och kinematografbilder; besök af cirkusföreställningar hafva ock anordnats till patienternas trefnad och nöje. Till prydnad af sjukafdelningarna hafva uppsatts tafflor. Under de större kyrkohögtiderna hafva de sjuka haft att glädja sig åt de särskilda anordningarna, som vidtagits för att bereda dem en bättre kost, en rikligare belysning och en prydligare omgifning. Å en del anstalter hafva månatliga samqväm varit anordnade, då de sjuka erhållit förfriskningar och fått förströ sig med dans och lekar. Å de anstalter, der särskild högtidssal ej finnes, framhålls denna brist. Artister och amatörer hafva välvilligt beredt de sjuka nöje genom att låta höra sig å anstalterna inför så många, som kunnat vara närvarande.

En person, som önskat förblifva okänd, har till Hernösands hospital donerat 5,000 kronor till en fond, hvaraf $\frac{9}{10}$ af årliga räntan skola användas till att bereda patienterna vederqvickelse, uppmuntran och förstörelse, den öfriga tiondedelen lägges till kapitalet; fonden står under direktionens förvaltning. Genom förste stadsläkarens i Stockholm bemedling har till Stockholms hospital skänkts 400 kronor att användas till patienternas förströelse. Friherrinnan Marika Dickson, född von Rosen, har till nöjen och förströelse för patienterna vid Göteborgs hospital skänkt 300 kronor. Några anhöriga till patienter å Lunds hospital hafva skänkt 250 kronor att efter öfverläkarens godfinnande användas till de sjukas förströelse och trefnad. Räntan å Rosenbladiska fonden, utgörande 110 kronor, har enligt donators bestämmelse användts till de å Malmö asyl vårdade sjukas bästa.

4. Byggnader och jordområden m. m.

Göteborgs hospital.

Någon nybyggnad eller större reparation har under året icke förekommit.

Hernösands hospital.

Å tjänstemännens boställshus har yttertak, förut täckt af asfaltpapp, för en kostnad af 2,430 kronor 97 öre, belagts med plåt. — Öfverläkarebostaden, som befann sig i mycket bristfälligt skick, har under loppet af sommaren undergått en grundlig reparation för en summa af 3,455 kronor 23 öre. De gamla nötta golven hafva omlagts, fönsteröppningarna å norra sidan, som voro betydligt mindre än på den södra, hafva upphuggits 30 cm., nya fönsterbågar insatts i stället för de gamla uppruttade, tvenne nya kakelugnar uppsatts samt hela våningen omtapeterats och nymålats. Två rum i samma byggnads östra flygel, hvilka vid den år 1879 verkställda reparationen lära hafva varit afsedda till badrum och som nu ej voro behöfliga för annat ändamål, hafva inredts till badrum för tjänstemännen, försatts med kopparkamin för uppvärmning af vattnet, badkar af jern samt duschinträttning.

För den af Vesternorrlands läns landsting beslutade upptagningsanstalten, afsedd för 20 patienter, till hvars förläggande inom hospitalets område nådigt bifall lemnats enligt Kongl. Bref af den 19 Maj 1899, har byggnadsplats blifvit utsedd. Platån till höger om infartsvägen från portvaktsstugan till hospitalet befanns till ändamålet fullt tjenlig. Ifrågavarande byggnad får här en god byggnadsgrund, ett högt och sundt läge och kommer att ligga tillräckligt långt från mansafdelningens cellflygel för att ej någon störande inverkan derifrån skall kunna ega rum. Åt direktionen för Hernösands lasarett har uppdragits att låta uppföra byggnaden, och arbetet skulle taga sin början på våren 1901.

Kristinehamns hospital.

Under det gångna året har ångvärmeledningen blifvit utsträckt till hela hospitalet, hvarföre i A- och B-afdelningarnes varmkammare de gamla kalorifererna för direkt eldning blifvit borttagna och ersatta med ångelement. Varmkammarna hafva derföre måst ommuras och underjordiska gångar anläggas mellan C- och B-afdelningarna för ångrörens framdragande. De gamla luftkanalerna i väggarna hafva allestädes bibehållits. För att icke behöfva anstränga de centrala värmekropparna i varmkammarna allt för mycket anordnades särskilda värmeelement, dels i B-afdelningarnes i hörnpartierna belägna lokaler, nemligen det stora dagrummet på nedre botten och de en och två trappor upp derofvan belägna sofrummen; dels i korridorerna på A-afdelningarna, der icke så intensivt luftombyte synes behöfligt, och dels slutligen i klosetterna, som numera värmas endast med lokala element och icke med varmluft.

I alla lokaler i administrationshuset, der uppvärmningen förut skedde med lokala eldstäder, hafva dessa eldstäder blifvit borttagna och ersatta med ångelement. Undantag härifrån göra uppsyningsmannens och förestånderskans bostäder, der kakelugnarne fått kvarstå. Utom i dessa sistnämnda lokaler finnes numera inom hela hospitalskomplexen inga andra eldstäder än de under ångpannorna, i bageriet och i några stycken kökspisar.

I sammanhang med dessa ändringar af värmeledningen utsträcktes äfven varmvattenledningen till A- och B-afdelningarna, till badrum och dischkök samt till portvaktrummet i administrationshuset.

De bränsleödande och för öfrigt obeqväma badkaminerna hafva derföre kunnat slopas.

Sedan genom dessa ändringar de stora utrymmen i källarne, som förut togos i anspråk för förvaring af coles för eldstäderna, blifvit disponibla, hafva dessa utrymmen med användande af patienternas arbete anordnats för andra ändamål.

Lunds hospital.

Inom sjukvårdsafdelningarna hafva inga andra ändringar vidtagits än att fyra små gammaldags cellfönster — två å hvardera könets celfafdelning — förstörats, så att de erhållit samma dimensioner som fönstren i vanliga rum. Dessa fyra fönster voro de sista af sitt slag, så att ej ett enda sådant nu finnes å hospitalet. De voro från början ej färre än 34. Ändringen af dessa fönster började år 1883. År 1890 voro alla de, som tillhörde stora korridorers celler, ändrade. De 12 s. k. stormcellernas fönster vidrördes deremot ej förrän 1898.

Det år 1899 för en kostnad af 27,912 kronor 99 öre uppförda huset för ekonomibetjeningen har under året blifvit inredt och försedt med vatten- och afloppsledning, som kostat 1,269 kronor 69 öre. I dess närhet har ett litet obetydligt ekonomihus för en kostnad af 562 kronor blifvit uppfördt och en vattenbrunn upptagits. Det torde böra nämnas, att 18 s. k. Wimans kaminkakelugnar blifvit i boställshuset insatta i stället för från början påtänkta vanliga kakelugnar. Dessa Wimanska ugnar hafva med uppsättning, som verkstälts af hospitalets murare med hjälp af lejd arbetare, kostat 3,327 kronor 50 öre. Huset togs i bruk den 1 september redovisningsåret.

Trädgårdsmästarens lilla boställshus har genom en tillbyggnad erhållit ett rum mer än förut. Kostnaden härför har gått till 1,306 kronor 50 öre.

Å hospitalets sjukpaviljonger har den yttre cementputs, som var mycket bristfällig, undergått en grundlig reparation.

Det har också varit nödvändigt att genomgående reparera såväl tak som listverk och stuprör å både hospitalets och asylens byggnader. Härför har till plåtslagare utbetalats 1,247 kronor 74 öre.

Sedan hospitalets inkörsgrindar, som voro af trä, genom röta delvis förstörts, har man ersatt dem med mekaniska jerngrindar och vid ena sidan af dessa anbragt en mindre gånggrind, likaledes af jern. Kostnaden härför har gått till 780 kronor, hvaruti värdet af en del extra arbeten från hospitalets sida dock ej är inräknadt.

Lunds asyl.

Å manssidan inlades år 1899 nytt golf af viktoria-plattor i den ena af B-paviljongens matsalar. De mellersta af de små isoleringsgårdarna hafva vid båda könens C-paviljonger borttagits såsom obehöfliga och härigenom har en fri utsigt från dagrummen till de sjukas trefnad vunnits. De å qvinnosidan återstående gårdarna ha visat sig mycket väl fylla behovet. Å manssidan synas till och med de två enda kvarlemnade små gårdarna öfverflödiga. De ha nämligen med det nu tillämpade friare behandlingssättet ej blifvit använda på ett par år eller

på kanske ännu längre tid. En sedan länge behöflig utvidgning af snickareverkstaden har under året kommit till stånd.

Malmö asyl.

Årets reparationer hafva inskränkt sig till sådana, som varit behöfliga för byggnadernas bestånd samt för vidmakthållande af renlighet och en viss grad af prydlighet.

Några förändrings- eller utvidgningsarbeten hafva icke förekommit. Deremot har det i förra berättelsen omnämnda, af Kongl. Maj:t beslutade utrymmandet af vissa lokaler under året delvis egt rum. Detta har skett efter en del patienters förflyttande till den nya asylens i Upsala. Dit skulle egentligen under året afsändts hela det antal, hvarmed patientsiffran här skulle minskas eller 39 män och 12 kvinnor. Men till följd af inträffade svårigheter att i Upsala mottaga så många sjuka, kunde endast de 12 kvinnorna och 26 af männen dit afgå. Detta skedde under senare hälften af november och början af december. De återstående 13 männen afgingo ej förrän den 25 februari 1901. Först derefter kunde den beslutade nya fördelningen af patienterna inom mansafdelningens lokaler fullständigt genomföras. Redan under redogörelseåret utrymdes dock den å afdelningen B i två rader, den ena öfver den andra, inredda grupp af nio tråceller, som torde utgjort anstaltens svagaste parti och i alla händelser det, som vid en möjligen uppstående eldsvåda lättast brunnit och varit otillgängligast för räddningsåtgärder. I de nio små cellerna voro 13 sjuka inhysta. Äfven några af de mörka cellerna i bottenvåningen sattes ur bruk och en del andra lokaler utrymdes delvis. Men såväl den dystra cellkorridoren som de i gårdsbyggnaden åt boställshuset till belägna båda arbetsrummen användes fortfarande ända till mars månad år 1901, då, såsom nämndt, sista patientsändningen afgått till Upsala. Sedan den tiden äro alla lokaler, som skulle bibehållas, använda enligt den uppgjorda planen och de öfriga utrymda. I huset åt gatan har man sålunda helt och hållet utrymt det s. k. vinkelrummet med sina 16 sängar samt i andra rum i samma hus nedsatt sängantalet till föga mer än hälften af det förutvarande. De båda nämnda arbetsrummen ha erhållit 8 sängar hvardera, men sofrummet innanför dem, som upptogs af 6 sängar, har gjorts till skötaretrum. De mörka celler, som ännu voro i bruk, ha utrymmts. Cellkorridoren, som förut begagnades till dag- och matrum, användes nu endast till afklädningsrum.

Å kvinnoosidan var, såsom nämndt, den beslutade indragningen af tolf platser vid årets slut fullbordad. Fyra af dessa togos från D-afdelningen och åtta från C-afdelningen. Å denna sistnämnda afdelning kunde derigenom den lilla, relativt sent tillkomna, mycket olämpliga utbyggnad, som innehöll fyra nästan mörka celler och en med patient belagd skrub, utrymmas. Ersättning för den isoleringsmöjlighet, som gått förlorad genom nämnda cellers utrymmande, återvanns derigenom, att sju små rum — tre å C-afdelningen och fyra å D-afdelningen — som hittills, oakadt de ej voro större än celler, varit belagda med två sjuka hvardera, återgingo till isoleringsrum, som de väl ursprungligen varit.

Nyköpings hospital.

Under den tid, som berättelsen omfattar, har ingen nybyggnad uppförts, ej heller hafva några betydligare reparationer företagits.

Piteå hospital och asyl.

Inga nybyggnader och inga väsentliga reparationer hafva under året företagits.

Stockholms hospital.

Bland mera omfattande förändringar å byggnader tillhörande hospitalet äro i synnerhet att nämna inredning af öfvervaknings-sal å kvinnoafdelningen samt utrymningen af den s. k. Konradsbergsbyggnaden och apterande till annat ändamål än sjukvård.

Den förra af dessa förändringar, som fordrade bland annat en mindre tillbyggnad till norra flygeln af stora sjukhuset, fullbordades under förra hälften af år 1900 medelst komplettering af inredningen, så att patienter der kunde mottagas från och med juli månad. Totalkostnaden för den sålunda inredda öfvervakningsafdelningen är 10,225 kronor, oberäknadt kostnaden för värmeledningens utsträckning till den nya afdelningen.

Hvad åter angår Konradsbergsbyggnaden var dess olämplighet som bostad för sjuka sedan många år erkänd, och dröjsmålet med dess utrymmande har berott af svårigheten att annorstädes finna plats för det antal patienter, som der haft sin bostad. Under året kunde ändtligen denna utrymning ske i sammanhang med andra omändringar inom hospitalet, och har Konradsbergsbyggnaden tagits i anspråk för andra för hospitalet nyttiga ändamål. Bland dessa nå i främsta rummet nämnas tryckeriets flyttning från dess hittillsvarande plats inom sjukvårdslokalerna till nedre botten af ofvannämnda byggnad och beredande af bostad för biträdande läkaren en trappa upp derstädes; genom den förra af dessa anordningar återvanns åt sjukvården en behöflig sjuksal, genom den senare några rum inom administrationshuset till fyllande af sjukvårdens och ekonomiens växande behof af utrymme derstädes. Den fullständiga planen för den sålunda skedda förändringen har på sin tid af hospitalsdirektionen underställts Öfverstyrelsen och vunnit godkännande.

Emellertid har icke ens det sålunda ökade utrymmet äfven för betjeningen motsvarat ökningen i betjeningens antal såväl inom sjukvården som ekonomien under de senare åren, hvarföre i årets reparationsförslag beviljades medel till iordningställande af en bostadslägenhet i vestra flygelbyggnaden till tvättinrättningen. Kostnaden för Konradsbergsbyggnadens reparation uppgick till 8,500 kronor, för lägenheten vid tvätten till 1,418 kronor.

Upsala hospital.

Obduktionshuset, gemensamt för hospitalet och asylens, har fullbordats; arbetet påbörjades i juni och vid årets slut återstod endast den inre målningen samt anordningarna för varmt vatten i obduktionsrummet.

Anordnande af bageri i hospitalets förra kök, som ingick i planen för asylbyggnaden, påbörjades under året och hade vid dess slut fortskridit så långt, att stenugnen uppförts och det hufvudsakliga af det entreprenören åliggande inredningsarbetet fullbordats med undantag af ena torkugnen, kylrummet och målningensarbetet.

Arbetet med pumphusets tillbyggnad, hvilket arbete äfvenledes ingick i planen för asylens, påbörjades hösten 1899 med gräfning och pålning för grunden; i mars 1900 var tillbyggnaden under tak. I slutet af september var huset med det nya pumpverket fullt färdigt; det senare togs dock ej i bruk förr än om-

kring den 22 december, hufvudsakligen emedan en nyanlagd vattenuppsamlingscistern vid källan ej förr blef färdig.

Upsala asyl.

Den nya byggnadskomplexen var fullbordad vid årets början, hvarefter blott en del inredningsarbeten återstodo. Området utanför asylens vestra gräns har planerats och schaktats i och för plantering af löfträd till skydd för eldfara från den närliggande barrskogen.

Vadstena hospital och asyl.

Inom allmänna mansafdelningen (asylen) hafva nya golf med furustaf i asfalt på cementbeton inlagts i dagrummen å cellafdelningen I. En dylik åtgärd måste under innevarande år vidtagas i 10 celler i bottenvåningarne å afdelningarne I och K samt åtminstone å det större dagrummet inom den senare afdelningen, enär de nuvarande golfven äro helt och hållet förderfvade af röta. Anmärkas bör, att man går mycket tyst på dessa nya golf, hvarför de väl lämpa sig å oroliga afdelningar.

Vexjö hospital.

Taket å öfverläkarebostaden har numera i sin helhet blifvit täckt med svart jernplåt. Den i samma byggnads södra del liggande kyrksalen har undergått en välbehöflig restaurering och ter sig numera i ett ändamålet passande skick.

Reveteringen å sysslomansbostaden har blifvit på tvenne sidor förnyad och å öfriga reparerad, hvarefter hela byggnaden affärgats med kalkfärg.

Visby hospital.

Inga nybyggnader hafva uppförts och inga väsentliga reparationer hafva vidtagits under redovisningsåret.

Restads hospital och asyl.

Riksdagen har enligt Kongl. Bref den 1 juni 1900 beviljat 2,585,000 kronor till anordnande å kronoegendomen Restad i Naglums socken, Elfsborgs län, af en asyl för 1,000 sinnessjuka, deraf 150, hälften af hvarterda könet, botliga patienter företrädesvis från Vestergötland, Dalsland, Bohuslän och Halland samt de öfriga asytpatienter utan afseende å hemorten.

Under redovisningsåret utarbetades på grund af de af Kongl. Maj:t godkända hufvudritningarna nödiga arbetsritningar och beskrifning för byggnadsarbetenas utbudande på entreprenad.

5. Beklädnad, sängutredning och inventarier.

Kostnad för inköp och underhåll af beklädnadspersedlar och sängkläder vid samtliga anstalter uppgick under redovisningsåret till 124,539 kronor 49 öre mot 132,389 kronor 76 öre under föregående år.

Utgifterna för inventarier uppgingo till 68,665 kronor 91 öre mot 56,412 kronor 36 öre under föregående år.

6. Uppvärmning och lyshållning.

Utgifterna till uppvärmning och lyshållning uppgingo till 344,748 kronor 98 öre mot 301,363 kronor 77 öre under föregående år.

7. Mathållning och utspisning.

Mathållningen sker fortfarande medelst egen hushållning med undantag för Visby hospital, der mathållningen bestrides af Gotlands läns lasarett och omkostnaden fördelas på båda sjukvårdsanstalterna i förhållande till underhållsdagarna.

Totalkostnaden för utspisning såväl för de sjuka som ock för tjänstemän och betjening, hvilka åtnjöto denna förmån, utgjorde 910,704 kronor 96 öre mot 833,445 kronor 29 öre under föregående år. Utspisningskostnaden, beräknad endast för de sjuka af alla klasser uppgick till 690,268 kronor 89 öre. Genom denna summas fördelning på underhållsdagarna erhålles medelkostnaden för utspisningen af hvarje sjuk, utgörande 42.6 öre för hvarje dag och 155 kronor 43 öre för året. Under år 1899 voro motsvarande tal 39.5 öre och 144 kronor 2 öre. Medelpriset utsatt i ören för dag och person har å följande anstalter, uppställda i ordning efter prisbilligheten, varit följande: Malmö 38.3, Vadstena 39.0, Lund 39.2, Nyköping 39.9, Vexjö 42.1, Kristinehamn 43.0, Göteborg 43.5, Hernösand 45.7, Upsala 46.2, Piteå 46.2, Stockholm 51.2, Visby 58.1. Skillnaden mellan det billigaste (Malmö) och det dyraste (Visby) medelpriset har varit 12.9 öre.

Vid Upsala hospital och asyl har för den allmänna klassen börjat tillämpas en ny matordning, upprättad af f. d. generaldirektör Aug. Almén och hufvudsakligen utmärkande sig för större omvexling i utspisningen. Detta har ernåtts genom att låta spisordningen omfatta 14 dagar med olika rätter för hvarje middagsmål.

8. Inkomster och utgifter för hospitals underhåll.

Redogörelse för de till hospitals underhåll anvisade inkomster och utgifter återfinnes i tabellerna 17 och 18 samt ett sammandrag af samma års redovisning öfver till hospitalsväsendet anslagna medel i tabellen 19.

Hufvudinkomsten var statsanslaget 1,700,000 kronor. Patientavgifterna uppgingo till 917,714 kronor 43 öre, inkomsterna af trädgård och jordbruk till 99,404 kronor 9 öre, diverse inkomster till 68,286 kronor. Öfriga inkomstitlar medförde ett tillskott af 17,001 kronor 14 öre.

9. Utrymme.

Vid redovisningsårets slut fanns plats för följande antal sinnessjuka å statens anstalter:

Göteborgs hospital å allmän kl.	88 m.,	87 qv.,	å 1:a kl. — m., — qv., s:a	175
Hernösands	115	110	—	225
Kristinehamns	150	150	—	300
Lunds	169	169	15	368
Lunds asyl	418	418	—	836
Malmö	48	76	—	124
Nyköpings	74	66	—	140
Piteå hospital och asyl	150	150	—	300

Transport 1,212 m., 1,226 qv., å 1:a kl. 15 m., 15 qv., s:a 2,468

Uppgift på tillfriskningsprocenten bland de under de 10 *sista åren* å statens anstalter för sinnessjuka intagna sjuka, som lidit af enkel sinnessjukdom.

Tab. 10.

1. Intagningsår.	2. Sjukdomens bestånd före intagningen.	3. Intagna.			4. Tillfrisknade.			5. Procent tillfrisknade.		
		m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.
		1891	{ Under 2 år	212	284	496	96	121	217	45.2
	{ Öfver 2 år	122	78	200	10	3	18	8.1	3.8	6.5
1892	{ Under 2 år	303	273	576	133	96	229	43.9	35.2	39.8
	{ Öfver 2 år	112	82	194	11	8	19	9.8	9.7	9.8
1893	{ Under 2 år	252	267	519	116	119	235	46.0	44.5	45.3
	{ Öfver 2 år	174	166	330	7	12	19	4.0	7.7	5.8
1894	{ Under 2 år	266	319	585	137	145	282	51.5	45.5	48.2
	{ Öfver 2 år	104	54	158	9	9	18	8.6	16.7	11.4
1895	{ Under 2 år	243	329	572	111	163	274	45.7	49.5	47.9
	{ Öfver 2 år	105	108	213	8	8	16	7.6	7.4	7.5
1896	{ Under 2 år	294	352	646	126	157	283	42.9	44.6	43.8
	{ Öfver 2 år	259	175	434	5	7	12	1.9	4.0	2.7
1897	{ Under 2 år	282	299	581	121	151	272	42.9	50.5	46.8
	{ Öfver 2 år	95	99	194	7	8	15	7.8	8.1	7.7
1898	{ Under 2 år	216	260	476	103	134	237	47.7	51.5	49.8
	{ Öfver 2 år	65	55	120	7	7	14	10.8	12.7	11.7
1899	{ Under 2 år	196	275	471	80	128	208	40.8	46.6	44.1
	{ Öfver 2 år	76	50	126	4	4	8	5.3	8.0	6.4
1900	{ Under 2 år	248	303	551	70	76	146	28.2	25.1	26.5
	{ Öfver 2 år	106	57	163	1	5	6	0.9	8.8	3.7
	Summa { Under 2 år	2,512	2,961	5,473	1,093	1,290	2,383	43.5	43.6	43.5
	{ Öfver 2 år	1,218	914	2,132	69	71	140	5.7	7.8	6.6
	Summa summarum	3,730	3,875	7,605	1,162	1,361	2,523	31.2	35.1	33.2

sinnessjuka under år 1900 tillfrisknade.

20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.	34.	35.	36.	37.	38.	39.	40.	41.																						
d e r.								Vistelselid inom hospitalet.						Sjukdomens bestånd efter dess uppkomst.																													
25-30.	30-35.	35-40.	40-45.	45-50.	50-60.	60-70.	Öfver 70 år.	Under 1 år.	1-2.	2-3.	3-4.	4-5.	Öfver 5 år.	Under 3 månader.	3-12 månader.	1-2 år.	2-3.	3-4.	4-5.	Öfver 5 år.	Okändt.																						
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.																				
15	29	12	19	10	15	12	17	6	6	7	12	4	6	1	—	82	112	13	18	1	2	—	2	—	1	3	1	9	3	55	77	23	41	7	3	1	4	—	4	4	4	—	—
44	31	25	29	12	19	6	6	194	31	3	2	—	2	—	1	3	1	12	132	64	10	5	4	8	—	—																	

Öfversigt öfver antalet *sjukplatser, underhållsdagar och medeltal sjuka för dag*, äfvensom öfver *kostnad för utspisning och läkemedel*, samt *totalkostnad för sjukvården*, vid samtliga statens anstalter för *sinnessjukas behandling under år 1900*.

Tab. 15.

1. Anstalt.	2. Antal sjukplatser vid årens slutt.	3. Antal underhållsdagar.	4. Medeltal sjuka för dag.	5. Utspisningskostnad (för de sjuka).						6. Läkemedelskostnad.						7. Totalkostnad för sjukvården.					
				Totalkostnad.		Medelkostnad för hvarje person för dag.		Medelkostnad för hvarje person för år.		Totalkostnad.		Medelkostnad för hvarje person för dag.		Medelkostnad för hvarje person för år.		Totalkostnad.		Medelkostnad för hvarje person för dag.		Medelkostnad för hvarje person för år.	
				Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.
Göteborgs hospital . . .	175	63,573	174	27,666	36	—	43 5	158	84	911	71	—	1 4	5	23	107,023	61	1	68	614	47
Hernösands » . . .	225	83,157	228	37,991	83	—	45 7	166	75	649	85	—	0 8	2	85	106,586	99	1	28	467	83
Kristinehamns » . . .	¹⁾ 320	115,850	317	49,875	49	—	43 0	155	86	1,737	93	—	1 5	5	43	177,258	00	1	53	553	93
Lunds » . . .	¹⁾ 388	141,052	385	174,861	89	—	39 2	143	19	4,842	23	—	1 1	3	96	477,197	36	1	71	390	80
» asyl	836	305,027	836																		
Malmö »	124	61,855	169	25,199	74	—	33 3	139	99	383	93	—	0 6	2	13	69,990	55	1	06	388	84
Nyköpings hospital . . .	140	51,419	141	20,529	84	—	39 9	145	73	509	04	—	1 0	3	61	69,469	48	1	35	493	13
Piteå hospital och asyl . .	300	107,848	295	49,632	50	—	46 2	168	63	999	47	—	0 9	3	38	145,283	49	1	35	490	74
Stockholms hospital . . .	250	91,428	250	46,838	78	—	51 2	186	88	1,367	64	—	1 5	5	47	160,216	68	1	75	638	75
Upsala »	446	227,828	625	105,450	53	—	46 2	168	67	3,479	73	—	1 5	5	57	379,481	57	1	66	607	73
Upsala asyl	800																				
Vadstena hospital och asyl	800	286,684	785	111,711	24	—	39 0	142	35	3,578	99	—	1 2	4	56	299,799	97	1	05	381	79
Vexjö hospital	220	80,046	219	33,734	39	—	42 1	154	04	987	19	—	1 0	4	51	119,758	35	1	50	546	84
Visby »	32	11,658	32	6,776	80	—	53 1	212	17	69	37	—	0 1	2	17	17,539	26	1	50	549	17
Summa	5,056	1,627,025	4,458	690,268	89	—	42 6	155	43	19,517	08	—	1 2	4	39	2,129,605	31	1	31	479	53

¹⁾ 20 af dessa platser tillhöra vederbörande län.

Uppgift på de vid statens anstalter för sinnessjukas behandling i och för den egentliga sjukvården anställda *tjenstemän och betjening under år 1900*.

Tab. 16.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
	Överläkare.	Asylläkare.	Biträdande läkare.	Underläkare.	Ammensier.	Uppsyningsmän.	Föreståndarskor.	Sjukvaktare.	Sjukvårskarekor.	Medeltal sjukplatser dagligen öfver om upplägna.	Medeltal sjuka för dag för hvar och en af sjukbetjening.
Göteborgs hospital	1	—	1	—	—	1	1	12	14	174	6 7
Hernösands »	1	—	1	—	—	1	1	13	14	228	8 4
Kristinehamns »	1	—	1	—	—	1	1	24	33	¹⁾ 317	5 6
Lunds »	1	1	1	2	1	1	1	23	31	¹⁾ 385	7 1
» asyl											
Malmö »	—	—	1	—	—	1	1	8	8	169	10 6
Nyköpings hospital	1	—	—	—	—	1	1	10	11	141	6 7
Piteå » och asyl	1	—	1	—	—	1	1	19	19	295	7 8
Stockholms »	1	—	1	—	1	1	1	17	23	250	6 2
Upsala »	1	1	2	2	2	2	2	41	30	446	6 3
Upsala asyl											
Vadstena hospital och asyl	1	—	2	—	—	1	1	43	40	785	9 4
Vexjö hospital	1	—	1	—	—	1	1	16	16	219	6 8
Visby »	1	—	—	—	—	1	1	2	2	32	8 0
Summa	11	1	12	2	2	14	13	228	252	4,277	8 9

¹⁾ i dessa summor äro vederbörande länens platser inberäknade — ²⁾ Några exakta siffror kunna ej uppgifvas, enär asylens under året så småningom fylltas.

Inkomster för hospitals underhåll år 1900.

Tab. 17.

	Statsanslag.		Patient- avgifter.		Ränta å patient- avgifter.		Ersatt be- grafnings- kostnad.		Underhålls- bidrag.		Anmärk- ningsmedel.		Diverse.		Trädgård och jordbruk.		Summa.		
	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	
Kongl. Medicinalstyrelsen	1,700,000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,700,000	—
Göteborgs hospital	—	—	32,464	15	42	48	90	—	—	—	—	—	1,819	20	3,685	—	38,100	99	
Hernösands »	—	—	42,255	90	13	52	165	—	—	—	9	90	1,823	60	2,110	49	46,378	41	
Kristinehamns »	—	—	70,283	15	55	28	91	20	—	—	41	05	3,270	72	24,254	39	97,995	79	
Lunds » och asyl	—	—	256,848	75	82	46	972	—	—	—	4	03	16,580	14	19,816	61	294,303	99	
Malmö asyl	—	—	29,937	55	9	41	60	—	—	—	—	—	1,758	70	—	—	31,765	66	
Nyköpings hospital	—	—	25,066	55	11	11	75	—	—	—	—	—	3,466	73	—	—	28,619	39	
Piteå » och asyl	—	—	54,449	85	52	09	105	—	—	—	—	—	1,980	72	4,217	03	60,804	69	
Stockholms »	—	—	57,797	45	31	14	60	84	14,000	—	—	—	3,843	77	1,351	19	77,084	39	
Uppsala » och asyl	—	—	133,076	83	117	83	275	—	—	—	—	—	17,413	39	21,505	74	172,388	79	
Vadstena »	—	—	160,446	40	32	05	472	75	—	—	—	—	9,333	33	19,199	09	189,483	62	
Vexjö »	—	—	49,389	30	22	64	105	—	—	—	—	—	5,240	57	3,264	39	58,021	90	
Visby »	—	—	5,698	55	4	36	—	—	—	—	—	—	1,755	13	—	—	7,458	04	
Summa	1,700,000	—	917,714	43	474	37	2,471	79	14,000	—	54	98	68,286	—	99,404	09	2,802,405	66	

Tab. 18.

	Afskrifning.		U t g i f t e r.										
			Aflöning.		Utspisning.		Linne samt gång- och sängkläder.		Eldning och lyshållning.				
	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.			
Medicinalstyrelsens kassa	—	—	6,166	67	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Göteborgs hospital	80	54	30,335	61	38,171	83	7,939	85	17,184	25	—	—	—
Hernösands »	—	—	28,486	23	48,993	65	5,097	17	11,295	29	—	—	—
Kristinehamns »	—	—	44,274	12	70,655	09	11,106	74	31,920	52	—	—	—
Lunds » och asyl	9	50	99,298	65	227,830	09	34,118	21	89,785	07	—	—	—
Malmö asyl	—	—	16,198	32	30,693	84	5,926	02	8,732	19	—	—	—
Nyköpings hospital	—	—	18,114	56	27,233	03	5,486	50	11,193	31	—	—	—
Piteå » och asyl	—	—	43,206	29	64,650	73	7,681	61	16,829	68	—	—	—
Stockholms »	32	—	36,117	70	61,754	16	11,821	16	32,230	14	—	—	—
Upsala » och asyl	—	—	90,180	95	150,242	87	14,111	73	80,153	93	—	—	—
Vadstena » »	—	—	65,027	30	145,109	18	15,792	10	40,068	40	—	—	—
Vexjö »	—	—	33,493	49	47,553	13	9,092	90	13,054	62	—	—	—
Visby »	—	—	5,074	80	8,518	39	1,363	82	1,315	14	—	—	—
Summa	122	04	515,974	69	921,405	99	129,537	81	353,762	54	—	—	—

¹⁾ Af beloppet hafva utgått till förbättring vid Stockholms hospital enl. Kongl. Br. d. 10/9 1897 5,324 kr. 46 öre, till förbättring vid Upsala hospital enl. Kongl. Br. Göteborgs hospital 14,085 kr. 36 öre samt till förbättringar vid diverse anstalter 11,739 kr. 47 öre. — ²⁾ Här af hafva utgått till asylutredningen vid Upsala hospital 141,072 kr.

Tab. 19.

Sammandrag af 1900 års redovisning

D e b e t.			
<i>Balans från år 1899.</i>			
Skulder: Kassan		1,060	56
Patientavgifter		2,222	84
Diverse		258,702	—
Extra statsanslag:			
för anordnande af asyl vid Vadstena hospital		1,467	56
» » » » vid Upsala »		148,108	91
» uppförande af bageri och bryggeri m. m. vid Vexjö hospital		1,916	88
» utvidgning af Göteborgs hospital		63,849	82
» uppförande af boställshus vid Lunds hospital		33,230	40
			510,558 97
<i>Afskrifning.</i>			
Se Tab. 18		—	—
			122 04
<i>Utgifter.</i>			
Se Tab. 18		—	—
			2,718,847 —
<i>Balans till år 1901.</i>			
Behållningar och fordringar:			
Kassan		13,871	67
Förråden		299,243	76
Patientavgifter		16,935	66
I bank inestående		374,493	43
Diverse		46,678	95
Lundgrenska donationsfonden		811	01
Förskott		37,000	—
			739,034 48
Summa		—	—
			4,018,562 49

underhåll år 1900.

U t g i f t e r.																			
Medikamenter.		Tvätt och renhållning.		Inventarier.		1) Underhåll och förbättring af byggnader och gårdar.		Skrifmaterialier m. m.		Utskylder.		2) Diverse utgifter.		Indragningsstat.		Trädgård och jordbruk.		Summa.	
Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
—	—	—	—	—	—	1) 70,894	54	—	—	—	—	2) 147,166	45	—	—	—	—	224,227	66
911	71	1,582	17	4,607	48	21,219	06	1,120	63	282	75	7,413	80	450	—	5,621	85	136,840	99
649	85	1,475	69	2,498	97	13,717	66	476	34	744	69	4,411	45	700	—	2,540	75	121,027	74
1,737	93	1,968	35	6,716	58	20,297	36	1,159	83	180	95	11,095	94	—	—	22,875	07	223,988	48
4,842	23	9,697	77	9,427	17	10,626	16	1,968	09	262	85	15,610	06	1,780	—	11,027	81	516,274	16
383	93	1,616	62	1,905	27	3,067	31	403	77	271	83	4,120	59	991	57	—	—	74,311	26
509	04	1,560	75	1,353	96	5,475	67	445	27	—	—	2,077	59	950	—	545	47	74,945	15
999	47	2,108	18	3,456	78	13,230	52	449	02	227	19	5,901	73	—	—	6,665	01	165,406	21
1,367	64	3,971	14	3,351	20	50,825	09	757	80	—	—	8,934	92	1,659	20	3,446	58	216,236	73
3,479	73	8,461	46	17,317	75	52,043	48	1,999	61	278	67	27,090	31	308	74	19,320	45	464,989	68
3,578	99	4,254	23	12,904	96	30,145	26	961	70	63	16	11,442	99	2,397	57	9,969	05	341,714	89
987	29	1,807	71	5,062	15	14,564	67	598	03	—	—	8,212	76	1,641	66	3,799	30	139,867	71
69	37	256	93	154	55	1,063	93	51	97	—	—	734	29	400	—	13	15	19,016	34
19,517	18	38,761	—	68,696	82	307,170	71	10,392	06	2,312	09	254,212	88	11,278	74	85,924	49	2,718,847	—

d. 30/12 1899 11,300 kr., till förbättring vid d:o d:o enl. Kongl. Br. d. 15/2 1899 4,000 kr., till förbättring vid Kristinehamns hospital 24,445 kr. 25 öre, till förbättring vid och till resor och renskrifning m. m. 6,094 kr. 45 öre.

öfver till hospitalsväsendet anslagna medel.

K r e d i t.			
<i>Balans från år 1899.</i>			
Behållningar och fordringar:			
Kassan	72,181	17	
Förråden	265,161	42	
Patientafgifter	7,578	02	
I bank inestående	374,037	30	
Diverse	57,588	12	
Lundgrenska donationsfonden	776	09	
Förskott	30,059	—	807,381 12
<i>Inkomster.</i>			
Se Tab. 17	—	—	2,802,405 66
<i>Balans till år 1901.</i>			
Skulder: Kassan			
	486	42	
Patientafgifter	4,013	75	
Diverse	289,416	96	
Extra statsanslag:			
för anordnande af asyl vid Upsala hospital	48,780	54	
» utvidgning af Göteborgs »	63,419	82	
» uppförande af boställshus vid Lunds hospital	2,658	22	408,775 71
Summa	—	—	4,018,562 49

Tab. 20.

	S i n n e s s j u k a .																		
	Antal.	Från			Kön			Civilstånd			Ålder				Vårdas inom				
		landsbygd.	städer.	ej angifvet.	män.	qvinnor.	ej angifvet.	ogifta.	gifva.	ej angifvet.	under 20 år.	mellan 20 och 40 år.	över 40 år.	ej angifven.	enskildt hus.	enskild anstalt.	fattighus.	fänlasarett.	hospitäl eller asyl.
Stockholms stad ¹⁾	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Stockholms län	242	222	20	124	118	—	174	68	—	3	83	156	—	110	2	12	2	116	
Upsala »	208	179	29	96	112	—	165	43	—	5	62	141	—	89	14	10	1	94	
Södermanlands »	236	177	59	129	107	—	154	82	—	2	80	154	—	63	2	49	3	119	
Östergötlands »	542	413	129	256	286	—	397	145	—	5	193	344	—	214	1	69	1	257	
Jönköpings »	526	468	58	260	266	—	372	154	—	1	162	363	—	319	9	55	9	134	
Kronobergs »	330	320	10	168	162	—	245	85	—	4	108	218	—	192	2	26	—	118	
Kalmar »	488	415	73	268	220	—	365	123	—	7	157	324	—	284	2	78	4	120	
Gotlands »	129	107	22	63	66	—	95	34	—	2	40	87	—	81	2	10	1	35	
Blekinge »	259	189	70	136	123	—	195	64	—	3	95	161	—	119	4	58	3	75	
Kristianstads »	387	352	35	197	190	—	284	103	—	—	122	265	—	176	3	47	2	159	
Malmöhus »	634	473	161	296	338	—	470	164	—	9	191	433	1	194	10	117	1	312	
Hallands »	288	231	57	118	170	—	199	89	—	3	87	198	—	159	9	23	5	92	
Göteborgs stad ²⁾	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Göteborgs och Bohus län	372	343	29	166	206	—	270	102	—	1	105	266	—	205	5	45	6	111	
Elfsborgs län	658	605	53	323	335	—	481	177	—	5	185	468	—	404	2	63	10	179	
Skaraborgs »	465	423	42	232	233	—	343	122	—	7	143	315	—	262	3	26	8	166	
Vermlands »	646	601	45	336	310	—	500	146	—	8	211	427	—	353	2	88	3	200	
Örebro »	393	352	41	214	179	—	285	108	—	4	135	254	—	141	1	83	—	168	
Vestmanlands »	262	212	50	147	115	—	181	81	—	1	79	182	—	89	2	29	2	140	
Kopparbergs »	485	450	35	240	245	—	353	132	—	6	145	334	—	240	1	55	11	178	
Gefleborgs »	389	312	77	190	199	—	254	135	—	4	109	276	—	174	2	63	8	142	
Vesternorrlands »	344	308	36	170	174	—	222	122	—	8	105	231	—	150	1	26	2	165	
Jemtlands »	191	178	13	113	78	—	131	60	—	2	72	117	—	99	2	7	3	80	
Vesterbottens »	239	230	9	137	102	—	171	68	—	2	74	163	—	138	1	2	4	94	
Norrbottnens »	244	227	17	141	103	—	178	66	—	3	88	153	—	116	—	12	—	116	
Summa	8,957	7,787	1,170	4,520	4,437	—	6,484	2,473	—	95	2,331	6,030	1	4,371	82	1,053	89	3,362	

¹⁾ Inga uppgifter föreligga.²⁾ Enligt uppgifter från anstalter och försörjningsinrättningar.

sinnessjuka och idioter i riket år 1900.

I d i o t e r.																				
ej angifven plats.	Antal.	Från		Kön			Civilstånd			Ålder				Vårdas inom						
		landbyggd.	städer.	män.	qvinnor.	ej angifvet.	ogifta.	gifta.	ej angifvet.	under 20 år.	mellem 20 och 40 år.	öfver 40 år.	ej angifven.	enskildt hus.	enskild anstalt.	fattighus.	länsasservitt.	hospitäl eller asyl.	ej angifven plats.	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Stockholms stad.
—	259	243	16	155	104	—	259	—	—	76	111	72	—	198	7	30	10	14	—	Stockholms län.
—	164	144	20	94	70	—	164	—	—	56	63	45	—	115	27	12	—	10	—	Upsala »
—	258	240	18	144	114	—	256	2	—	67	101	90	—	175	18	49	—	16	—	Södermanlands »
—	471	424	47	273	198	—	471	—	—	115	205	151	—	344	25	85	2	15	—	Östergötlands »
—	340	316	24	199	141	—	340	—	—	81	152	107	—	290	9	33	—	6	2	Jönköpings »
—	306	298	8	147	159	—	305	1	—	82	136	88	—	277	3	18	—	8	—	Kronobergs »
—	388	359	29	213	175	—	388	—	—	74	207	107	—	327	9	43	—	9	—	Kalmar »
—	94	79	15	52	42	—	92	2	—	24	34	36	—	82	3	9	—	—	—	Gotlands »
—	229	200	29	116	113	—	229	—	—	56	108	65	—	177	11	34	—	7	—	Blekinge »
—	322	310	12	188	134	—	322	—	—	88	131	103	—	244	28	33	—	17	—	Kristianstads »
—	452	376	76	251	201	—	452	—	—	123	199	130	—	311	29	83	—	29	—	Malmöhus »
—	248	226	22	141	107	—	245	3	—	64	105	79	—	217	13	15	—	3	—	Hallands »
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Göteborgs stad.
—	335	301	34	189	146	—	334	1	—	101	136	98	—	288	24	15	—	8	—	Göteborgs och Bohus län.
—	498	474	24	277	221	—	497	1	—	107	223	168	—	436	21	38	—	3	—	Elfsborgs län.
—	347	326	21	187	160	—	346	1	—	110	145	92	—	281	33	23	—	10	—	Skaraborgs »
—	588	558	30	316	272	—	587	1	—	119	271	198	—	496	18	54	—	19	1	Vermlands »
—	342	324	18	198	144	—	342	—	—	104	135	103	—	232	21	76	—	13	—	Örebro »
—	198	175	23	107	91	—	197	1	—	69	90	39	—	143	17	21	—	17	—	Vestmanlands »
—	372	357	15	192	180	—	372	—	—	115	153	106	—	323	22	20	—	7	—	Kopparbergs »
—	342	293	49	178	164	—	342	—	—	131	128	83	—	239	43	45	—	15	—	Gefleborgs »
—	252	238	14	130	122	—	252	—	—	81	99	72	—	234	4	8	—	6	—	Vesternorrlands »
—	187	185	2	103	84	—	187	—	—	64	66	57	—	177	3	4	—	3	—	Jemtlands »
—	245	234	11	145	100	—	245	—	—	73	96	76	—	236	1	7	—	1	—	Vesterbottens »
—	132	127	5	73	59	—	132	—	—	24	65	43	—	119	—	11	—	2	—	Norrbottnens »
—	7,369	6,807	562	4,068	3,301	—	7,356	13	—	2,002	3,159	2,208	—	5,961	389	766	12	238	3	Summa

Bil. B. Rättsmedicinska utlåtanden angående sinnesbeskaffenhet,

afgifna af öfverläkare vid hospital.

I.

Af Kongl. Medicinalstyrelsen infor dradt läkarebetyg om sinnesbeskaffenheten hos provisor *X.* från *X.*, som anklagats för våldtäkt å minderårig och härför mellan den 27 juli och den 7 augusti 1899 undergått ransakning inför Rådstufvurätten i *L.*

Af ransakningshandlingarne i målet inhemtas med afseende på föreliggande fråga hufvudsakligen följande:

X., som är son af en rektor och född 1875, genomgick å olika ställen några klasser i skolan och blef sedan elev å apotek i *L.*

I november 1896 begaf han sig till Stockholm och aflade der, efter att enligt sin faders uppgift hafva arbetat natt och dag, farmacie studiosiexamen i januari 1897.

Vid hans hemkomst till *L.* i nämnda månad märkte hans föräldrar en påtaglig förändring hos honom. Denna förändring synes dock länge nog ej väsentligen hafva visat sig i något annat än en viss oro. Han tjenstgjorde också redan från början af februari månad å apotek, först i *L.*, sedan i *M.* och slutligen i *L.a.* Här synes han i november 1897 börjat visa sig mera besynnerlig och framkommit med en del fantastiska berättelser samt tagit sig till att dricka. Under förra delen af december månad uppsade han sin plats utan att meddela sig med sina föräldrar och reste från staden, men kvarlemnade sina saker. Han kom dock snart tillbaka och hemtades af sin moder till *L.*

I hemmet, der han stannade till mediet af januari 1898, var han fortfarande besynnerlig, isynnerhet i början, fastän föräldrarna »ingenting förstodo». Emellertid repade han sig snart och blef så bra, att han i januari eller februari 1898 åter kunde taga plats å apotek. Sådan fick han nu i *J.* Här synes han hafva stannat några månader och de första skött sig utmärkt. Sista tiden visade han sig deremot mycket besynnerlig och började dricka. Bland annat skall han hafva gjort några resor mellan *J.* och *G.* och sagt sig vara fångförare. Äfven från *J.* synes han hafva afrest utan att derom underrätta sina föräldrar. Han begaf sig till *G.* och uppehöll sig der en tid. Härunder drack han mycket öl och porter.

Från *G.* reste han till Stockholm och bodde der på Sjömanshemmet. Han sökte anställning på fartyg, men när han kunde få plats, ville han icke. Han tog hyra på ett segelfartyg, men när det lagt ut på redan, ville han icke med och kom med stora svårigheter i land. Detta enligt berättelser till *X.*s fader från föreståndaren för Sjömanshemmet, som också sade fadern, när denne kom till Stockholm för att taga hem sin son, att det troligen icke var rätt stäldt med *X.* och att han drack. *X.*s utseende var betydligt förändradt. Han var mager, och hans ögon voro ytterst svårmodiga. Oaktadt han — fast utan föräldrarnes vetskap — fått icke obetydligt penningar sig tillsända från anhöriga, hade han ansett sig tvungen förrätta tungt arbete för att kunna förtjena litet till mat.

Hemkommen ville han fortfarande ut på sjön och sade, att han kände sig sjuk, så att han behöfde det. Han erhöi plats, men när han fått den, ville han icke. Han fick alltmera fantasier.

Under tiden rådfrågades professor *H.*, som ansåg *X.* i stort behof af vård å någon nervanstalt. Härtill saknades medel.

Då *X.* sedan åter ville gå till sjös, denna gång med begagnande af en helt plötsligt uppkommen lägenhet, ansåg hans far sig ånyo böra rådfråga läkare och vände sig till doktor *G.*, som i hast anträffades. Efter beskrifning ansåg denne, att det alls icke gick an att låta *X.* komma på sjön, då han ju säkert var sinnesförvirrad.

Snarast möjligt rådfrågades undertecknad, som efter att hafva hört omständigheterna förklarade bland annat, att *X.* var sinnessjuk och behöfde vård, men att plats under den närmaste tiden ej kunde för honom å hospital beredas.

Från denna tid — någon vecka före jul 1898 — och till mars 1899 vårdades *X.* i hemmet under doktor *M.*s behandling.

»Under denna tid» — här synes berättaren, *X.*s far, mena tiden från den tilltalades [antagligen i maj 1898 inträffade] återkomst från Stockholm efter *J.*-vistelsen — sade den förr så starke ynglingen mycket ofta, att han var så trött och ingenting orkade. Men föräldrarna kunde icke hos honom märka någon särskild kroppslig svaghet. Han var under de första månaderna nästan alldeles tyst, så att han blott svarade ja eller nej. Sedermera kunde han någon gång helt kort yttra sig om fiske, hvarmed han ifrigt sysselsatte sig i *V.*, der han var hos föräldrarna under sommaren. Först i september började han deltaga något i samtalet. Han lade sig ofta på sängen, men var, då han var uppe, alltid sysselsatt än med ett än med ett annat nyttigt. Hans ansigte var nästan alltid dystert och svårmodigt. Under hela tiden var han absolut nykter. Det anmärktes, att han en gång sade sig tycka sitt hufvud vara så stort.

I början af 1899 ansåg doktor *M.* *X.* så förbättrad, att han kunde återtaga utöfvandet af sitt yrke. Den första mars började han derföre tjenstgöra å apoteket i *Jm.*

Det hittills anförda har tagits ur en af den tilltalades fader undertecknad skrift, som inlemnats till rätten.

Apotekaren i *Jm.* har intygat, att *X.* under de fyra första månaderna tjenstgjorde till apotekarens fulla belåtenhet och hela tiden var absolut nykter, men att han efter den 3 juli började klaga öfver sömnlöshet och värk samt blef sig olik, såsom det föreföll till följd af förtärandet af ganska mycket bier; att han gick från apoteket den 7 på eftermiddagen utan att återkomma under natten och först följande natt träffades af apotekarens hushållerska i sällskap med sina föräldrar, som af oro öfver befaradt illamående ditrest; samt att han, som följde sina föräldrar till *V.* den 9 och var hos dem en vecka, åter inträdde i tjenstgöring den 17 och icke visade något oroande förrän lör-

dagen den 22, då han helt plötsligt under löfte att återkomma på söndagen begärde få afresa och afreste till L., ehuru han visste att göromålen icke kunde medgifva det. Han hade sedan icke afhörts. Apotekaren tillägger, att X. alltid under arbetet föreföll redig och endast »några aftnar på lediga eftermiddagar» under sista tiden var envis och besvärlig genom sitt dåliga ölsinne, samt att han alltid var höflig och mycket flitig.

Ur faderns ofvan citerade skrift må ännu följande anföras.

Då X., såsom nämnts, träffades om natten, var han mycket svag och sade, att han flere gånger under tiden velat gå hem, men icke kunnat, och att han kände sig alldeles oförmögen att tjänstgöra. Ett par dagar efteråt förde han ofta, liksom under förra sjukdomsperioden, handen till hufvudet, men sedan observerades icke detta. Då han återvände till apoteket, der han haft många och omvexlande göromål, bland annat äfven i trädgården, gjorde han det synbarligen icke med full tillförsigt.

Till sist förklarar X:s far, att den tilltalade i helsans dagar alltid varit mån om sitt och sin familjs anseende och sökt utmärka sig både i arbete och idrott samt i skolan erhållit högsta vitsordet för seder och uppförande och från apoteket i L. ett synnerligen vackert betyg; och att han (fadern) aldrig förrän nu om sonen, som visat djup vördnad och andakt vid religionsöfningar, förnummit något osedligt i ord eller handling.

Angående den tilltalades förhållande efter ankomsten till L., der han skall hafva tagit in på hotell, meddelas följande.

Ankomstdagen, den 22 juli, vid 11-tiden på aftonen infann sig X. hos en sedan flere år med honom bekant ingenjör. Denne har bland annat vittnat, att X. vid detta besök omtalade, att han ämnade blifva trädgårdsmästare och hade för afsigt att arrendera ungefär 16 tunnland jord för trädgårdsskötsel, en areal som stod honom till buds för 25 kr. för tunnlandet, men som han ej ville ge mer än 15 kr. för, och att han, om arrendet blef så lågt, skulle göra sig en inkomst af 2,000 kr. för tunnlandet, samt att han derjemte tänkte skaffa sig stora inkomster genom hönsafvel. På grund af detta tal och som vittnet visste, att X. periodiskt lidit af sinnesförvirring, tog vittnet för afgjordt, att han, som föreföll nykter, fått ett återfall i sinnessjukdom. Följande förmiddag (den 23) besökte X. åter vittnet, och märktes då hos honom intet ovanligt. Qvällen denna dag återkom han och upprepade nu, ehuru fullkomligt nykter, gårdagens fantasier. Nästan hela den öfriga delen af dagen hade han tillbragt i vittnets systers familj och äfven der förefallit besynnerlig.

Icke fullt normal till sinnesförfattningen föreföll han ock vid ett-tiden samma dag ett vittne, en studerande, som då träffade honom. Denne visste, att X. förut varit sinnessjuk, och antog derföre, att han nu fått ett återfall, enär han var fullt nykter, enligt hvad vittnet kunde märka.

Ungefär samma tid — middagstiden den 23 — var X. tillsammans med ett af vittnena, en arbetare, som kände honom sedan länge, och förtärde med denne enligt eget förslag öl och smörgåsar. Härunder hade X. förefallit något besynnerlig. Så hade han uppgifvit, att han nu var landbrukare, hvilket lönade sig bättre än att vara apotekare, och att han var i staden för att sälja grönsaker och redan sålt för 540 kr. Dessutom hade X. plötsligen och utan veterlig orsak blifvit ovänlig, hvilket föreföll så mycket märkvärdigare, som X. annars bemött vittnet vänligt.

Natten till den 24 vid ett-tiden träffade samma vittne X. tillsammans med en sadelmakare, också vittne, och en qvins-

person. De följdes alla fyra till sadelmakarens bostad, der de stannade till kl. 6 på morgonen ej förtärande annat än champagne. Under tiden hade X. enligt eget medgifvande köttsligt umgänge med qvinnan. Vid sextiden gingo de till annat ställe och förtärde öl samt skildes först kl. 10 f. m. den 24. Enligt öfverenskommelse möttes de tre åter efter en timme och begåfvo sig åkande till B. X. medhade dit en flaska bränvin. Under det de båda andra badade, tog X. skjutsen och for tillbaka till L.

Den nämnde sadelmakaren föreföll det också åtskilliga gånger såsom vore X. icke af fullt normal sinnesförfattning. Så hade han under den nyss omtalade natten sagt sitt sällskap, att han från apoteket ville skaffa dem något godt att dricka, och derpå hemtat en dryck, som han förmått dem att smaka under påstående, att den var mycket god, ehuru de funno den omöjlig att förtära. Då X. senare under resan till B. ville dricka bränvin och vittnet föreställde honom, att man borde spara detta till middagen, blef han häröfver ytterst uppbragt. Ögonen stodo stela på honom, och han ville med våld rycka flaskan från vittnet, som då lemnade den. Detta föreföll så mycket märkvärdigare som X. eljest plägade vara synnerligen medgörlig. Så vidt vittnet visste, hade X. närmast förut ej förtärt några spritvaror, så att han kunnat vara onykter, hvilket man af hans sätt och utseende annars kunnat förmoda.

Samma dag som nämnda resa till B. företogs — eller ock dagen efteråt — hade X. vid 11-tiden f. m. i spritbolagets lokal köpt en liter bränvin och dervid, såsom en bokhållare vittnat, betett sig eget och sett besynnerlig ut, hvarföre vittnet frågat honom efter hans lefnadsyrke och hvad han tog sig till. Hårtill hade X. svarat, att han stod i begrepp att fara bort för att biträda vid bergandet af ett fartyg, som sjunkit.

Huru X. tillbragte tiden närmast efter afresan från B. upplysa icke ransakningshandlingarna. Men vid tolf-tiden följande natt — således natten till den 25 — infann han sig i det hus, der hans föräldrar, som för sommaren voro borta, hade sin bostad. Här väckte han husets egare, såsom denne vittnat, och begärde att få nyckeln till föräldrarnes våning, emedan han af sin mor skulle skickats att der stänga fönstren. Vittnet (husegaren) förklarade, att han icke hade någon nyckel, men X. ville nödvändigt in. Efter fruktlösa försök med tillgängliga nycklar gjorde X. det utförbara förslaget att utifrån föra undan köksdörrnyckeln, som inifrån blifvit satt i låset. Vittnet erbjöd derpå X. att få ligga i ett rum inne på gården och skildes sedan från honom.

Följande dag, den 25 juli, under hvilken X. begick det brott, som han åtalats för, var han på morgonen hos ett af vittnena, sadelmakaren, och bad om vatten. Han såg dervid besynnerlig ut och svarade ej på frågan, hvar han varit under natten.

Längre fram på dagen, kl. $\frac{1}{2}$ 2 e. m., kom han tillbaka till den nämnde husegaren och ville återigen förmå denne att skaffa honom inträde i våningen. Han envisades härmed och kom omsider in medelst en stege, som han satte till ett öppet fönster. Han tog derefter nyckeln ur köksdörren under uppgift, att han skulle lemna den åt sin mor. Sedan uppgaf han sig ha mycket brådt att komma med tåget, men saknade de 750 kr., som behöfdes till biljett. Husegaren lånade honom då 8 kr. Ifvern att resa svalnade nu. Han slog sig ned i lugn och ro

och började tala om sin anställning i Jm. Med arbetet i apotekarens trädgård var han synnerligen nöjd och hade tänkt blifva trädgårdsmästare, enär en sådans yrke var utmärkt lönande. Han hade samma dag sålt trädgårdsprodukter för 400 kr. Tillika sade han sig ämna arrendera jordbruksfastighet. Af X:s uppgifter fick husegaren den föreställningen, att han var sinnesrubbad. De skildes vid $1/2$ 3-tiden. Under denna sammanvaro hade vittnet bjudit X. på ett glas konjak, som han dock endast delvis förmått förtära, och var X., såvidt vittnet kunde finna, fullkomligt nykter. Sjelf uppgaf X. i detta sammanhang inför rätten, att han ifrågavarande dag någon tid före besöket hos husegaren druckit något litet vin och ej kunde minnas, att han föregående natt förtärt starka drycker, men att han förtärt sådana dagen förut, den 24. X:s rättegångsbiträde har dock anført, att X., »enligt hvad uppgifvet vore», hade varit rusig hela den 25 juli. Äfven uppgaf X. sjelf en föregående ransakningsdag, att han omkring kl. 12 den 25 förtärt något mer än en half flaska portvin och häraf blifvit rusig, att han derefter, såsom nämndt, druckit konjak hos husegaren och sedan, utom bränvin och öl till middagen, under eftermiddagens lopp druckit spritdrycker, så att han blifvit alltmera berusad.

Det må här nämnas, att X:s far i sin ofvan citerade skrift omtalar, att å hans (faderns) skrifbord låg ett papper: »är sjuk och kan icke», och på sängen tre ouppdragna bierflaskor. Det framgår af sammanhanget, att dessa fynd skulle vara spår efter sonens besök i hemmet d. 24—25 juli.

Hvad sjelfva förbrytelsen beträffar, begicks den under eftermiddagen den 25, såsom det vill synas mellan kl. $1/2$ 5— $1/2$ 6, och bestod deruti, att X., efter att å gatan ha träffat en tolfårig flicka, lockade henne in i ett rum i föräldrarnes för tillfället obebodda våning och der tvang henne till köttsligt umgänge med sig.

Af de närmare omständigheterna härvid må anföras, att X., enligt flickans uppgift, mot henne begagnat svåra hotelser och groft våld. Så hade han gripit henne om halsen och hotat strypa henne och hänga upp henne på väggen, om hon ej gjorde som han ville. Och sedan han på detta sätt tvungit henne att helt och hållet kläda af sig, hade han under könsakten, som flickan antog varade $1/2$ timme, och som enligt X:s uppgift i allo fullbordades, sökt nedtysta hennes jemmer, dels med hot att döda henne, dels genom att täppa hennes mun med hennes eget hår. Efteråt förbjöd han henne under dödshot att omtala det skedda och bad henne skicka till honom en annan flicka.

X., som vid polisförhöret först nekade, har sedan medgifvit hufvudsaken och äfven att flickan ingalunda lemnade sig åt honom godvilligt, men sagt sig ej minnas, att han gripit henne om halsen eller hotat strypa och hänga henne, eller att hon jemrat sig och han befallt henne tiga. Detta kunde han så mycket mindre erinra sig, som han vid tillfället »ej visste till sig». Deremot mindes han, att flickan lofvade återkomma följande morgon. En stund efteråt insåg han sitt brott och kände djup ånger öfver detsamma. Han har också sagt, att tanken på könsumgänge ej uppstod hos honom, förrän han med flickan inkom i bostaden.

Samma dags afton vid niotiden träffades X. af ett vittne, en typograf, utanför G. hotell. X. sade då på ett så trovärdigt sätt, att vittnet trodde honom, att han var styrman på ett fartyg och följande morgon skulle afsegla. Han hade också sökt förmå

en kypare på hotellet att följa med på sjön. X. hade likväl ett något besynnerligt utseende: ögonen voro slöa och i kroppen märktes ryckningar, som om han haft lindriga krampanfall.

Ett annat vittne, en skomakare — fader till den antydde kyparen — hade vid samma tillfälle passerat hotellet och då anropats af X. och bjudits att i hans sällskap slå sig ned och dricka en half öl. Härunder hade vittnets son, kyparen, bedt att få följa X. till sjös, enär X. var styrman och önskat få honom med.

Samtalet afbröts genom X:s häktande.

Angående X:s tal och uppförande vid och efter häktandet hafva två poliskonstaplar och en fångvaktare blifvit hörda såsom vittnen. Alla tre hafva funnit X. vara vid normal sinnesförfattning. En af konstaplarna, som var närvarande vid häktningstillfället, anmärker dock, att X. då hade rödbrusigt ansigte, som tycktes gifva vid handen, att han förtärt spritdrycker. För öfrigt må ur de båda konstaplarnes vittnesmål endast anföras, att X. vid omtalandet af hvad som tilldrog sig efter kl. $1/2$ 4 e. m. den 25 juli till en början lemnade så motsäggande uppgifter, att man genast förstod, att han icke höll sig till sanningen, men att han sedan med vissa inskränkningar uppgaf detsamma som den våldförda flickan, och att han yttrade önskan att göra upp saken i godo genom betalande af 100 kr.

Slutligen må ett par läkarebetyg anföras och äfven utdrag ur ett vittnesmål, som rör X:s sinnesbeskaffenhet under år 1898.

Det ena betyget lyder: »Att provisorin X. från L. under de tvenne sista åren lidit af periodiskt återkommande sinnesförvirring, samt att han under dessa tider är alldeles otillräknelig och oförmögen att sina ord och handlingar fritt bestämma och bedöma, intyggar på heder och samvete, L. den 27 juli 1899, O. M., leg. läkare.»

Det andra betyget: »Att provisorin X., om hvars tillstånd jag rådfrågades i maj 1898 och som besökte mig någon dag senare för intyg öfver färgsinnet, enligt de upplysningar jag då erhöi, föreföll mig ej vara af normal sinnesbeskaffenhet, hvarföre jag afrådade honom från att gå till sjös, betyggar, L. den 31 juli 1899, P. G., legit. läkare.»

Det nämnda vittnesmålet afgafs af en snickare, som kände X. sedan flere år. Det upplyser bland annat följande. Under våren 1898 brukade X. mycket ofta besöka vittnet såväl nattetid som på dagen och föreföll dervid stundom vara sinnesförvirrad och var då begifven på spritdrycker. Jemväl vittnets grannar gjorde samma iakttagelse. Vid dessa besök, som ibland kunde inträffa mellan kl. 12 på natten och 4 på morgonen, föreföll X. ytterst orolig och stannade aldrig längre än en kort stund. Under hösten samma år tycktes han deremot vara af normal sinnesförfattning, och under dylika perioder plögade han icke smaka spritvaror. Såvidt vittnet kände, hade X. under sista tiden icke underlåtit att på naturligt sätt tillfredsställa sin könsdrift.

Rätten beslöt inhemta Kongl. Medicinalstyrelsens utlåtande, »huruvida X. kan anses hafva vid åtalade gerningens begående saknat och för närvarande vara i saknad af förmåga att sina handlingar fritt bestämma och deras följder bedöma». Kongl. Styrelsen förordnade derefter, att X. för observation och undersökning skulle intagas å Lunds hospital, och att hospitalets öfverläkare skulle till Kongl. Styrelsen inkomma med yttrande angående X:s sinnestillstånd.

X. intogs å Lunds hospital den 23 augusti 1899.

Den öfver X. å hospitalet förda journalen medföljer här i afskrift.

X. är 176½ cm. lång; väger 73½ kg.; är temligen kraftigt byggd; hullet ordinärt. Allmänna utseendet ej sjukligt. Hufvudets omkrets 59½ cm.; dess längd 20½ cm., bredd 15½ cm.; index 756. Hufvudets bildning i öfrigt och ansigtets utan anmärkning. Hyn frisk. Håret brunt. Iris mörkblå. Öron och gom utan anmärkning.

Ansigtstrycket lugnt, i och för sig rätt naturligt, men utan vexling och mimik; en liten stereotyp antydan till småleende vid talet är det enda i den vägen; derigenom blir det stelt och slapt. Blicken är vidöppen, men egendomligt glasig, beslöjad, verkar frånvarande, intetsägande. Hållning och sätt visa samma brist på lif och energi. Lynnet är ytterst fogligt utan spår till opposition. Sinnesstämningen är alltigenom präglad af en högst anmärkningsvärd indolens. Han fördrager med största lätthet hospitalslivet, synes föga berörd af sitt sorgliga läge, gör icke en enda fråga angående öfverläkarens tanke om honom och hans sak, i hvilken rigtning utlåtandet kan komma att gå, hvilka följder hans förbrytelse kan få o. s. v. Långt ifrån att söka plädera för sig bringar han knappast någon enda sak sjelfmant på tal, så att man endast genom ett ihärdigt frågande öfver hufvud taget får veta någonting om honom. Dertill svarar han både fåordigt och obestämdt. Af en ordentlig utredning eller beskrifning är han icke mäktig. Isynnerhet då det gäller sjelfanalys, äro hans uppgifter vaga och torftiga, och med hans sjukdomsinsigt förhåller det sig ungefär sålunda, att han nog tycker sig förstå, att han måste ha varit sinnessjuk, då han kunde handla så och så, förlorar minnet af hvad han gjort o. s. v., men han visar ingen djupare förståelse af saken, ingen känsla för densamma, utan resonnerar som det gällt att bedöma en annan. Nu anser han sig fullt frisk, märker ej till någon trötthet, slapphet o. d. Minnet är nog i allmänhet något osäkert, för de egentliga sjukdomsutbroten i högsta grad dunkelt och inkoherent, så att händelserna under dessa perioder stå för honom närmast som en dröm, eller, med hans egna ord, »som om det händt för långa, långa tider sedan.» Han är fullt orienterad till tid och rum.

De upplysningar af intresse, han kunnat lemna om sitt föregående lif, om sjukdomen och om förbrytelsen äro i hufvudsak följande:

Han vet ej af någon sinnes- eller svårare nervsjukdom inom släkten. Som barn var han, såvidt han vet, frisk. Vid 10—11 års ålder hade han skarlakansfeber, blef fullkomligt återställd efter den. Han har aldrig haft kramp eller konvulsioner, men ibland rycker det häftigt och blixtnabbt till i ryggen utan smärta eller annan sensation af något slag; det kan hända, att han under sömnen väckes af en sådan ryckning. Svimningar eller yrselkänningar, skymmel för ögonen o. d. vet han ej af. Han har aldrig gått i sömnen, men nog ibland talat i sömnen. På sista 5 åren har han lidit ganska mycket af reumatisk värk, som uppträder i högra skuldran, derifrån den brukar sprida sig uppåt halsen, nacken och hufvudet samt tänderna. Denna värk har brukat infinna sig periodvis, håller på omkring 14 dagar. Den är vanligen svår, ibland ytterst intensiv och ihållande, så att den verkat mycket störande på sömnen. Värken har ofta framkallats af drag, väderleksvexlingar o. d.; deremot

anser han icke, att den stått i något samband med förvirringsutbroten. Han tycker sig ha haft ett jemnt och godt humör, vet ej af några omotiverade lynnesskiftningar; har icke vid konfirmationen eller sedermera genomgått någon religiös kris. Onani förnekar han. På sista åren har han, med måtta, plägat könsumgänge. Han säger sig aldrig ha känt någon pervers könsdrift hvarken i den rigtning förbrytelsen angifver eller i annan. Sprit har han aldrig, eller åtminstone ej omåttligt, förtärt förrän i sammanhang med sinnessjukdomen. Han tror sig tåla den bättre än de flesta andra, har ej märkt någon utpreglad reaktion för alkohol, tagande sig uttryck i glädje, lättretlighet, ökad könsdrift, impulser o. d. Under sjukdomsperioderna har han icke rönt någon som helst inverkan af spritförtäringen.

På sommaren 1892 började han som elev på apoteket H. i L. Efter ett år (i juli 1893) afbröt han, emedan han vantrifdes med yrket, gick ett par månader i realskolan, men återvände redan i november till apoteket, nu med håg och lust för sitt arbete. Den 15 nov. 1896 reste han till Stockholm, tog farm. stud.-examen och läste derunder mycket. Vid återkomsten (15 jan. 1897) fick han ånyo plats på apoteket. Han »var nog icke frisk då». Icke märkte han något då, men han tycker sig börja förstå det nu. »De sade», att han var nedstämd och virrig. Efter en månad blef han ovän med en kamrat och flyttade till apoteket L. i M. Der »blef det än värre». X. kan ej närmare göra reda för, på hvad sätt det blef värre, eller hur han var till mods, om han var nedstämd eller glad, lugn eller orolig till sinnet, synes icke minnas stort annat, än att »der var för mycket att göra», och att han började förtära spirituosa, mest vin, ofta ensam på sitt rum. Efter 2 månader flyttade han till apoteket i L:a, tycker sjelf, att han blef bra der, men »de ha sagt», att han var bråkig. På hösten började han supa omåttligt, var då »nog» uppskojad, pratade och skröt, köpte tafior, vaser och annat onyttigt, äfven på kredit, säger sig i öfrigt »icke ha något tydligt minne från den tiden». En dag i november reste han plötsligt, utan uppsägning, från staden, vet ej hvarför, tyckte, att han »skulle» resa. Han begaf sig till L:m, alltjemt utan ändamål, gick der och dref på gatorna, kom efter några dagar till sitt hem i L., kommer icke ihåg några detaljer. Han låg sedan till sängs, blef bra inemot jul. I januari eller februari 1898 kom han till J. I medio af april började han supa, reste ånyo med ens från platsen, denna gång till G., der en broder hade anställning å apotek. Han stannade der i 14 dagar, »söp och lefde med fruntimmer»; brodern försökte taga hand om honom, men förgäfves; han for till Stockholm för att gå till sjös, bodde på Sjömanshemmet, fick plats som lättmatros, men ville icke följa med fartyget, då det skulle gå. Han sof icke, var uppe både dag och natt; »tror visst», att han var i upprymd stämning. Allt detta står för honom som händelser långt tillbaka i tiden. Det mesta erinrar han sig först, då man direkt påminner honom derom, och han har icke klart för sig, hur mycket han vet endast genom andras utsago. På frågan, om han anser sig ha varit sinnessjuk då, svarar han något tvekan, att »riktigt klok var han väl icke, då han gjorde så der».

Sedan fadern fört hem honom (maj 1898), stannade han hos föräldrarna ända till i mars i år. Första månaden var han »nog» nedstämd, talte föga, sysselsatte sig endast med litet slöjdarbete. I juni följde han med föräldrarna till V., och sedan var han frisk, tycker han. Dock tog han sig just ingenting

till, bekyrade sig icke om någonting; vill visserligen minnas, att han några gånger yrkade på att komma i tjänst igen, och att föräldrarna och läkaren motsatte sig det, men någon lifligare längtan efter förändring kände han icke. Den 1 mars 1899 kom han så till J.m. De första fyra månaderna gick allt väl, men efter att första veckan i juli ha haft sin rheumatiska värk och på den grund nästan icke sovit gick han den 9 bort från apoteket, utan mål eller afsigt, ut i skogen, låg om natten hos apotekets »stötkarl», som bodde långt från apoteket, gick tidigt nästa morgon ut i skogen igen, har för öfrigt intet klart minne af hvar han gick, hvad han tog sig för eller tänkte på. Föräldrarna, eftertelegraferade, träffade på honom den 11. Han följde med dem till V., stannade der en vecka, derunder han först var retlig och ömtålig till lynnet, sedan ängslig, men »ganska frisk». Återkommen till apoteket arbetade han som vanligt. Sömlösheten fortfor emellertid, och redan den 22 juli kunde han icke stanna der längre, »skulle i väg», inväntade icke ens tåget, utan tog skjuts till S., köpte der tur- och returbiljet till L. och kom dit på qvällen.

De följande dagarnes händelser stå för honom höljda i drömdunkel, alldeles som vid alla föregående tillfällen, då han plötsligt gifvit sig i väg från sin tjänst. Spontant erinrar han sig blott enstaka situationer, med ledning af frågorna blir minnet betydligt fylligare, men har i alla fall stora luckor, och alla smärre detaljer äro utslätade. Dertill kommer hans oförmåga att särskilja minnena af tilldragelserna sjelfva från hvad han hört andra berätta om dem. Hans uppgifter härvidlag te sig på ungefär följande sätt: På lördagsqvällen (den 22) kom han till L., gick upp till en bekant, kom sent på natten till hotell Sk., der han tog ett rum. Han lade sig, sof icke, gick tidigt upp på söndagsmorgonen, var hela söndagen i familj, gick ut på qvällen på gatorna, tror att han var inne på apoteket S. och köpte något, var under natten på J:s rum i sällskap med denne, Ö. och ett fruntimmer, med hvilket han hade samlag, minnes icke hur eller hvar han träffade någon af dessa personer. Han drack »visst» något, men var icke full. Sof icke heller den natten. Var tidigt på måndagen åter ute på gatorna, köpte »visst» bränvin, åkte tillsammans med J. och Ö. till B., åkte »visst» ensam hem igen. Tror, att han sedan gick till »A., boende å A., strax utanför staden», minnes icke om han träffade någon der, ej heller hvad som för öfrigt hände på måndagen, tror nog att han drack. Natten till tisdagen var han tillsammans med husvärden inne i föräldrarnes bostad, kan ej säga hvad han gjorde der. På tisdagsmorgonen var han ute igen, var inne hos husvärden. Köpte en half flaska portvin och drack nog ut den; minnes ingenting om förmiddagen för öfrigt, åt middag på Sk., drack en half öl till middagen, gick derifrån ned till stationen, begärde biljett till V., men lemnade luckan innan han fått den; kan ej säga hvarför. Han gick från stationen upp mot X.-kyrkan. Han vet icke när han träffade flickan, säger sig ha »en dunkel reda» på, att han var tillsammans med henne i föräldrarnes bostad, men ej heller mera; om försöken till samlag minnes han absolut intet. Han kände icke igen flickan, då han såg henne inför rätten. Han »kommer mycket väl ihåg», att han satt utanför G. hotell tillsammans med L. och »visst» också M. Deremot kan han icke erinra sig, att han sade sig vara styrman eller att man talade om något ditåt. Om arresteringen vill han minnas, att en kypare kom bort till ho-

nom och att han fördes till poliskontoret. Polisförhöret på onsdagen vet han om. Han påstår sig der icke ha gjort annan bekännelse än ett medgifvande, att det »nog vore så» som flickan sagt. Sedermera anser han sig dock ha minne af allt som händt, men är dock tveksam om sådana saker som hvad han åt eller om han öfver hufvud taget åt något alls de första dagarna i arresten, huru många gånger han fördes till ransakning, om han fick någon fråga vid första rättegångstillfället, om fadern var närvarande då o. s. v. Efter ungefär 14 dagar fördes han till M. Han vet, hvilken dag han kom hit.

Såvidt man kunnat utröna, har X. aldrig hallucinerat. Tankevillor kunna ej påvisas. Om handlingarnas uppgifter, att han skulle sagt sig vara fångförare och styrman, minnes han intet.

Betjeningen upplyser, att X. ligger tyst och stilla, talar mycket litet, yttrar inga särskilda önskingar, har dock vid ett tillfälle sagt sig vara trött på att ligga. Om brottet och dithörande saker har han ej yttrat ett ord.

Natten till den 8 sof X. oroligt, vred och kastade sig i sängen; visste sjelf på morgonen ingenting derom. Sönnen i öfrigt god. Pupillerna vida men likstora och normalt reagerande. Sinnesorganen i öfrigt utan anmärkning. Sensibiliteten normal. Motiliteten utan annan anmärkning, än att X. har en tydlig tremor i den utsträckta handen; den ökas icke vid intention. Reflexer normala. Ingen hufvudvärk sedan hitkomsten, ej heller andra smärtor. I venstra tinningtrakten ett obetydligt ärr. Inre organ utan anmärkning. Puls 74 i minuten. Temperaturen afebril. Matlust god; afföring regelbunden. Urinen klar, sur, socker- och ägghvitefri; spec. vikt 1,019.

X. får kläder och flyttas till lugn afdelning.

Af de erhållna upplysningarne framgår, att X. sedan omkring tre år lidit af periodisk sinnessjukdom och deraf sannolikt haft fyra anfall.

Det första anfallet började i januari månad 1897. Det synes efter några månader hafva upphört. Osäkert är, om det efterlemnade någon depression eller hämning. Men i november månad var X. helt visst sjukligt exalterad och synes hafva förblifvit sådan till årets slut. För öfrigt känner man detta X:s första sjukdomsår mindre väl än de båda senare. För föreliggande fråga har denna omständighet föga att betyda.

I januari månad 1898 ansågs X. återställd. Någon hämningstid nämnes ej.

Efter ungefär tre månader, eller i april, utbröt sjukdomen ånyo. Detta tredje anfall var deladt i två olika skeden. Det tidigare utmärktes af en rätt tydlig exaltation och varade några veckor. Under det senare var X. påtagligen i ej så ringa grad hämmad. Detta senare skede tyckes hafva räckt i flere månader och ej upphört förrän i början af år 1899.

Sedan den skenbara helsa, som nu inträdde, varat omkring ett halft år eller till de första dagarna af sistlidne juli månad, började det fjerde anfallet. Äfven nu inträdde först exaltation. Redan mot slutet af samma månad tyckes detta tillstånd hafva upphört, och säkert är, att den sjuke, när han i augusti kom till hospitalet, var tydligen hämmad. Sådan är han ännu, ehuru i mindre grad.

Den exaltation, hvaraf X. lidit, har ej varit af svåraste slag, men till sin beskaffenhet sådan, som man ofta finner den vid periodisk sinnessjukdom. Efter att hafva känt sig frisk och

varit flitig, nykter, stillsam och allvarlig, fick X. hufvudvärk, förlorade sömnen, öfvergaf sitt arbete, ströfvade omkring, började dricka och lefva osedligt, uppgjorde äfventyrliga och orimliga planer m. m. Sinnes- eller tankevillor hade han deremot så godt som inga, och de, som ej kände honom, togo honom endast — såsom vanligt är i dessa fall — för lindrigt berusad. Sedan detta tillstånd varat någon tid, blef han trög och likgiltig och visade med ett ord en för ifrågavarande sjukdomsform karakteristisk hämning.

Den sjukdom X. visat har nämligen ej blott varit periodisk utan haft den särskilda form, som man kallat alternerande (fransmännens folie circulaire eller folie à double forme) och haft den så tydligt, att någon förväxling ej kan sättas i fråga.

Att åklagaren och konstaplarna funnit X. normal, kan man ej förundra sig öfver, då sådant misstag af personer utan kunskap i psykiatri är mycket vanligt.

På grund af och i öfverensstämmelse med det ofvan anförda får undertecknad på heder och samvete intyga,

att provisorn X. från Jm vid begäandet af den gerning, som han tilltalats för, var af sinnessjukdom beröfvad förståndets bruk, och

att X. ännu är sinnessjuk.

Lunds hospital den 10 januari 1900.

Sv. Ödman.

II.

Läkarebetyg angående sinnesbeskaffenheten hos fattighjonet J. L. från R. i J:s socken, som i juni och juli månader 1899 vid Listers häradsrätt undergått ransakning för mordbrand.

Af ransakningshandlingarne inhemtas följande, som är af betydelse för nu ifrågavarande betyg.

J. L., född år 1864 och dotter af inhysesshjon, är konfirmerad, har försvarlig kristendomskunskap och kan läsa men icke skriva. Hon har flere år erhållit fattigvård inom R:s rote genom så kallad kringgångsförsörjning. Ehuru ogift har hon födt två barn. Det yngsta är två år gammalt. Hon har ej förut tilltalats för brott här i landet.

Enligt bekännelse, som hon efter flere timmars ihärdigt nekande omsider afgaf, hade hon anlagt den eld, som på morgonen den 9 maj 1899 utbröt i taket till det hus, der hon för tillfället hade sin försörjning. Hon hade satt eld på näfvern i takets ryggås och passat på att göra detta, sedan husets egare begifvit sig från hemmet och då der utom henne endast funnos egarens af sjukdom sängliggande hustru och en äldre qvinna, som var sysselsatt i källaren. Elden släcktes snart af tillskyndande personer, så att endast ringa — af egaren till 25 kr. uppskattad — skada följde. Den tilltalade, som var närvarande vid släckningen, vägrade derunder, enligt ett vittnes utsago, att trots flere uppmaningar deltaga i densamma. Hon slog endast en sked vatten å taket.

Såsom anledning hvarföre hon anlagt elden uppgaf J. L. inför rätten hämndbegär mot målseganden och dennes hustru, hvilka slagit henne och i öfrigt behandlat henne illa, hvarjemte hon tillade, att afsigten med eldens anläggande varit, att huset skulle brinna ned i grunden.

Målseganden uppgaf, att den tilltalades vrede mot honom och hans hustru härledde sig derifrån, att de ville hålla henne snygg och ordentlig.

Vidare anförde samme man:

Under cirka 14 dagar bar J. L. bort mjölk, som hon sade sig lemna till en uppgifven person, men som hon i stället sålde till en annan under uppgift, att hon var hustru till en bonde i R. och att hon för att få litet handpenngar måste utan hans vetskap sälja denna mjölk. Ängslan för följderna häraf och önskan att slippa bo hos målseganden trodde hon hafva föranledt henne att verkställa sin för flere personer uttalade afsigt att »värma» R.-boarna.

Då målseganden frågat J., om hon anlagt elden, i hvilket fall hon kom i häkte, svarade hon ej annat än: »Ni är ej bättre värda, det har ni nog gjort skäl för, så stygga som ni varit», samt »jag vill komma i häkte, om jag ej kan komma ifrån er på annat sätt».

J. L. var för några år sedan inackorderad hos bonden S. O. i R., der eldsvåda vid två olika tillfällen timade, utan att anledningen dertill kunde utrönas.

Hon har för ett vittne sagt, att hon skulle tända eld på hela R. med undantag af en gård, och att hon särskildt tänkt »värma» en torpare, som hade hennes barn hos sig, men var rädd, att de skulle taga någon skada.

Angående sina tidigare öden meddelade J. L. följande.

Hon hade tills för omkring 13 år sedan, då hennes fader dött, vistats hos sina föräldrar och derunder varit behjälplig med skötandet af deras torp. Vid nämnda tid begaf hon sig till Danmark, der hon uppehöll sig omkring tre veckor sysselsatt med betplockning. Sedan for hon öfver till Malmö och arbetade der några månader med strumpstickning, hvarefter hon genom fattigvårdens försorg fördes till R., der hon sedan haft sitt uppehälle på sätt ofvan angifvits.

Åklagaren förmälde, att den tilltalade under sin vistelse i Danmark anklagats för stöld — förnekadt af henne inför rätten — men icke ådömts straff, enär hon ansetts mindre vetande, och att hon på grund häraf återförts till Sverige.

En såsom vittne hörd ledamot i R:s fattigvårdsstyrelse uppgaf detsamma som åklagaren angående den tilltalades vistelse i Danmark och tillade, att hon, när hon efter hemkomsten uppehöll sig i Malmö, uppgifvit sig vara prestdotter, och att hon, sedan hon sändts till R., å alla ställen, der hon varit inackorderad, visat sig begifven på snatteri och i öfrigt uppfört sig illa.

Äfven fattigföreståndaren i R:s rote vittnade, att J. L. vid flere tillfällen snattat mat och kläder samt olofligen mjölkat kor, som gått på bete, och att hon flere gånger hotat att anlägga eld.

Åklagaren anmärker i polisprotokollet, att J. L. anses i vissa afseenden ej vara vid sina sinnens fulla bruk, och i domboken har antecknats, »att den tilltalade, som föreföll likgiltig för hvad som tilldrog sig omkring henne, med största svårighet kunde förmås att svara på de till henne framställda frågorna». Samtliga vittnena vitsordade, »att den tilltalade allmänt ansåges sakna förståndets fulla bruk».

Rätten beslöt att inhemta fängelseläkarens yttrande angående den tilltalades sinnesbeskaffenhet och afvakta Kongl. Medicinalstyrelsens yttrande deröfver.

Senare delen af fängelseläkaren Per Lagersteds yttrande om J. L., hvilken del omfattar framställning af hennes sinnes-

beskaffenhet, sådan den visat sig i fängelset, och fängelseläkarens slututlåtande, hafva följande lydelse:

»Vid undersökningarne, som ofta upprepats, har hon visat sig hafva en god uppfattningsförmåga. Ehuru undersökningarne flere gånger varat ända till en timme, har hennes uppmärksamhet under hela tiden varit uthållande och ej vittnat om, att hon ansträngts. Minnet är godt; tillfällig sinnesfrånvaro har icke förekommit. Fantasier och svärmerier hafva ej iakttagits. Förståndet är godt och själsförmögenheterna alldeles icke slöa, utan snarare spänstiga. Omdömesförmågan god, hvarken enfaldig eller dum. Hon visar både sjelfbeherskning och herravälde öfver viljan. Lynnet är jemt och fogligt. Snygg och renlig.

Hon utför villigt det arbete, som gifves henne, och är nöjd med sin tillvaro. Under första tiden i fängelset visade hon sig nedslagen, men inom kort var hon belåten med sin vistelse der, 'ty alla voro så snälla mot henne, sade hon'.

Vid första undersökningen var det svårt att få henne att afgifva svar. Då hon sedermera upplystes, att saken för henne droges ut på tiden, om hon ej besvarade de frågor, som ställdes till henne, afgaf hon svaren vid alla tillfällen villigt, men alltid med eftertanke och öfvervägande.

Hennes berättelse om sitt föregående är i öfverensstämmelse med hvad rättegångshandlingarne derom upplysa, med undantag af att hon förnekar de beskyllningar, som gjorts mot henne; det brott, hvarför hon är tilltalad, erkänner hon.

Om sin vistelse i Danmark för 13 år sedan berättar hon följande: 'Jag hade arbete på Låland, blef der sjuk och fördes så af tvenne personer till Köpenhamn, der jag i två dagar inhystes tillsammans med en hel hop främmande menniskor. Sedan transporterades jag till Malmö fattiggård och var der en tid. Mitt namn uppgaf jag icke på vilkor, och de kunde ej få reda på det, ty jag hade gömt prestbetyget i min hårfläta. Då en person en dag sade till mig, att jag icke ens kunde stafva min födelseförsamlings namn, kom jag att i hastigheten stafva dertill och se'n blef jag strax hemsänd.'

Om sitt förhållande till R.-bönderna säger hon, att hon nog varit stygg mot dem, men endast när de varit stygga mot henne och slagit henne. När de varit snälla, har hon alltid varit snäll.

Angående mordbrandsanläggningen berättar hon, att hon gjort det af hämnd och förargelse. Hufvudändamålet med eldens anläggande var ej att ställa till eldsvåda, utan ville hon endast skrämma sitt husbondefolk för att slippa vara hos dem, och därför hade hon äfven erkänt, hvad hon gjort. Hade hon vetat tåga med det, hade de ej kunnat göra henne något, ty der fanns inga vittnen. Hon anser det vara orätt att anlägga eld och visste att derpå skulle följa straff, men en person, som varit ett helt år i fängelse, hade vid tillfälle sagt, att det ej var så farligt att sitta i fängelse, och så var hon så illa arg på dem. Aldrig fick hon gå ut om qvällarne; hon fick göra alla sysslorna och fick ovett till; synnerligen förargligt var det, att hon skulle hugga ved. Husbonden hade dagen före den, då hon anlade elden, sagt henne, att hon under hela sommaren skulle luka potatisen ensam. Hon hade då sagt att så ej skulle ske. När hon så på morgonen ej som vanligt fick gå med mjölken till K., blef hon ond, ej så mycket för det hushonden hindrade henne från mjölkbärningen, som i stället därför att han säker-

ligen ville hindra, att hon under vägen skulle få ett aftaladt sammanträffande med en bekant mansperson. Sålunda förargad gick hon och anlade elden, ej för att bränna upp huset, ty hon hade klart för sig, att eldsvåda kunde hindras af nära varande personer, utan för att, på grund af hvad hon gjort, komma från stället och de för henne förhatliga personerna.

Hon har icke snattat eller stulit. För den mjölk hon hade burit till K. hade husbondefolket fått betalningen.

Fängelsepredikanten har uttalat sig om J. L. och dervid förklarat, att hon hade en ganska god kristendomskunskap, synnerligen lätt för att 'lära sig utantill', godt minne samt en redig och klar tankegång och att han för sin del icke iakttagit något abnormt med J. L.

Ej heller har fängelsepersonalen haft några anmärkningar mot henne eller funnit något ovanligt eller abnormt med henne.

På grund af hvad sålunda förekommit, får jag, oaktadt hvad vid rättegången anförts om att J. L. skulle vara mindre vetande, afgifva det yttrande:

att J. L. från R. under den tid, som hon i fängelset observerats, icke företett någon abnorm sinnesbeskaffenhet och

att intet styrkt det antagandet, att J. L. vid anläggandet af mordbrand den 9 sistlidne maj hos J. A. J. varit vid den sinnesbeskaffenhet, att hon icke förstätt bedöma arten och beskaffenheten af den handling hon begick och följderna af densamma: . . .

Kongl. Medicinalstyrelsen, som ansåg den tilltalades sinnes-tillstånd vara tvifvelaktigt och icke genom fängelseläkarens yttrande utredt, fann skäligt förordna, att hon för observation och undersökning skulle intagas å Lunds hospital. Hon intogs här den 25 augusti 1899.

Någon tid efter J. L:s intagande å hospitalet begärdes och erhöles af pastor i K. med afseende å henne afgifna svar på de frågor, som äro framställda i bilagan B till Kongl. stadgan angående sinnessjuka den 2 november 1883. Dessa svar innehöll intet, som ej här ofvan redan är anfördt, utom de upplysningarne, att »en kusin till J. L:s moder och en dotter till en annan modrens kusin lidit af sinnessjukdom eller idiotism», och att i öfrigt intet är om hennes släkt att anmärka.

Den öfver J. L. å hospitalet förda journalen meddelar följande:

Längd 154,5 cm. Vigt 53,2 kg. Kroppsutveckling normal. Hull och muskulatur rätt väl utvecklade. Hufvudet mäter i längd 17,9, i bredd 14,5 och i omkrets 53,5 cm. Index 810. Någon mera påfallande asymmetri i hufvudets incl. ansigtets bildning iakttagas ej. Öronflikarne vidvuxna. Ögon blå. Håret cendré. Hyn snarast blek. Tandställningen något oregelbunden. Gombildningen har genom obenägenhet från J:s sida ej kunnat iakttagas. Somatiska degenerationstecken saknas i öfrigt.

J. L., hvilken vid ankomsten till hospitalet i och för noggrann observation, såsom redan nämndt, lades å öfvervakningsafdelningen och snart tilläts vara uppe en del af dagen, flyttades den 28/9 till lugna afdelningen, der hon sedermera om dagarne varit sysselsatt å arbetssalen. Hennes hållning och sätt att vara förete i allmänhet, och då hon lemnas åt sig sjelf, intet särdeles påfallande. Hon förhåller sig stilla, skickar sig ordentligt, är proper, helsar och umgås med läkarne som folk mest af hennes klass. Ansigtstrycket erbjuder i allmänhet ej heller något

karakteristiskt. Minen är sorglös, obekymrad och har allt sedan första stunden ej röjt någon oro. På sin höjd har hon sett sig omkring med nyfiken undran och gjort några naiva anmärkningar angående de sjukas »to-siga» beteende. Stämningen är också indifferent. Allmänna reaktionssättet röjer en viss lojhet, och hon har utan svårighet funnit sig tillrätta i härvarande förhållanden. Lynnet, som ylitigt sedt förefaller fogligt, förråder lätt halsstarrighet och obändighet. Tankeverksamheten snarast liflig; rör sig fritt inom naturligen rätt tränga gränser. Uppfattningen ytlig; hon har en synnerligen naiv mening om sin härvaro; tror sig kunna »spela to-siga» för att såmedelst slippa att komma tillbaka till fängelset. Angående röst, uttal m. m. intet anmärkningsvärdt. — Under samtal med henne iakttages en del rätt påfallande vaxlingar i hennes sätt att vara. Uttrycket i hennes ansigte skiftar ofta plötsligt i sammanhang med de frågor som ställas till henne. Än svarar hon rättfram, beledsagande sina svar med leende min, sorglöst och enfaldigt, än sätter hon sig på tvären och, illmarigt leende, vill hon icke säga något, utan begagnar alla slags motfrågor, inlärdas talesätt och dumma undanflygter och gör det bästa bruk hon förmår af en medfödd knipslughet för att draga sig ur spelet, än reagerar hon mera våldsamt, moltiger och får en förgrymmad uppsyn, rynkar pannan, ser under lugg och kastar gång efter annan argisinta sidoblickar på den talande. Så fort frågorna ledas in på ämnen, som för henne äro mera likgiltiga, förbytes hennes arga uppsyn till en mera godsint, och hon blir åter talför och tillgänglig. Till dessa för henne mera likgiltiga ämnen torde äfven kunna räknas hennes senaste konflikt med rättvisan, mordbranden, häktningen och fängelsetiden. Deremot blottar hon icke lika ogeneradt vissa andra minnen, hvilka något starkare synas anslå hennes samvete och ansvarskänsla.

J. har emellertid i sitt umgänge med betjeningen röjt en öppenhet om vittnande om enfald. På det mest rättframma sätt har hon berättat en mängd ruskiga detaljer ur sitt lif, om hvilka hon bort iakttaga den största hemlighetsfullhet, derest hon fäst större betänkligheter dervid eller med vanligt omdöme förmådde uppskatta deras omoraliska och straffbara art. Ur berättelsen om dessa bekännelser, hvilken af betjeningen upptecknats, anför jag här följande:

Med en viss mansperson, X., i hemtrakten har hon alltsedan sitt 16:de år lefvat i intimt förhållande. På dennes inrådan har hon flere gånger intagit fosterfördrifvande medel. X. skaffade henne ett pulver, hvilket hon gick och bar i fickan en hel månad och slutligen kastade i sjön; hon vågade icke taga det, ty hon var rädd för att dö. Hon påstod för X., att hon tagit det, men att det inte ville hjälpa; han skaffade då några droppar och kufvade henne, att hon skulle taga dem, hvilket hon också gjorde. Fostret var då halfgånget, så att hon kände, att det hade lif. Hon blef sedan förfärligt sjuk och framfödde fostret, hvilket X. nedgräfvde. Låg sedan under starka blödnings till sängs i 14 dagars tid och har alltsedan haft klen mage. Läkaren, som blef ditkallad, undersökte henne och sade, att hon framfödd ett foster, men hon tror, att X. mutade läkaren, ty saken blef nedtystad. Sedan har hon ännu en gång med hjälp af X. och på dennes inrådan fördrifvit foster. En gosse, som nu är död, har hon haft med X.; en flicka har hon med en stenhuggare. Hon har äfven stått i könsförhållande till andra karlar, såväl gifta som ogifta, mest stenhuggare. I

fjöl, när hon var hafvande med det sista fostret, hade X. henne innestängd, och han gick sjelf och passade henne, och läkare besökte henne tvenne gånger. X:s hustru var under denna tid på K:s lasarett, men hans egen mor var nere och såg om J. ibland. Ingen af hans tjenare visste något om, att hon var der. X. och hans mor låste dörrarne efter sig, både när de kommo och när de gingo. X. hade äfven köpt smink till henne en gång, som hon skulle smörja på läpparne och kinderna, för att folk ej skulle se, att hon såg så sjuk ut. När hon var hafvande med flickan, så var hon natt och dag klädd i snörlif, och hon led förfärligt att gå i ett sådant tvång, men hon vågade ej taga snörlifvet af sig, emedan hon var rädd, att det då icke skulle nå om henne, ty hon ville ej att folk skulle ha reda på det. Gick och arbetade på en åker, när hon begynte känna födslosmärton. En barnmorska kom henne till hjälp, när flickan föddes, »eljest skulle hon nog gjort något annat». Den meromnämde X. är mycket häftig, och ingen vågade säga något till honom. Mot sin hustru var han mycket stygg. J. säger om sig sjelf, att hon varit mycket argisint och häftig af sig, så att folk voro rädda att göra henne emot. Mot sitt lilla barn har hon varit mycket stygg, hvilket hon nu ångrar. Många gånger har hon varit ledsen och sagt, att hon skulle bekänna allt ondt hon gjort, ty hon visste, att det inte var rätt att föra ett så uselt lif, men då hade X. påstått, att det hvarken fans himmel eller helvete, och när han så hade öfvertygat henne derom, så blef hon lugn igen. Och på hon velat gå och säga allt för pastorn, skrämde X. henne och hotade att göra henne något illa; han hade äfven sagt, att han skulle köpa henne in på hospitalet. Om detta sista förslag hade hon yttrat, att läkarne nog kunde se, att hon inte var galen, hvartill han svarade, »att hon väl kunde ställa sig galen». Hon menar nu, att det är på begäran af X. som hon kommit hit, »att hon skall anses mindre vetande, för att det icke skall blifva upptaget, om hon anmäler honom som medbrottsling till fosterfördrifningen». »Nog är jag lite enfaldig och dum, ty jag har alltid varit bland bönderna der uppe, och de äro alla sådana, så jag har aldrig lärt någon bildning, men inte är jag mindre vetande», säger hon.

J. har ej visat läkarne fullt samma meddelsamhet, och hon kände sig märkbart häpen och obehagligt berörd, när hon märkte, att man hade reda på hennes föregående. Att betjeningen skulle inberätta hennes förtroenden för läkarne, synes hon alls icke tänkt på. Om mordbranden och hennes uppfattning af det straffbara i en dylik handling har hon tillfrågats, och den insigt hon dervid visat sig ega i dessa ting är synnerligen ytlig. Att åsyftade gerning skulle ådraga henne fängelse under så och så lång tid, säger hon sig veta, men menar, att hennes brott ändock var så litet, så litet, då ju ingen större skada åstadkoms än ett hål i taket. Angående sitt uppförande under förhöret säger hon: »Jag svarade inte domaren, ty jag tyckte inte han hade med saken att göra.» Domaren frågade länsman: »Är hon riktigt klok», och rörande denna hennes förmenta otillräknelighet gentager hon sitt temligen stereotypa: »Di sade på landet, att jag var mindre vetande, men jag kan ju inte veta, huru mycket vett folk har.» »Di tyckte att jag va' stygg, men», tillägger hon, »di kan då inte säga, att jag burit mig så åt på landet som dessa tosingarne här». Dessutom spörjer hon med en ton af lifligt intresse och som det tyckes mån om sin reputation: »Har landtborna någon

reda på, att jag är här?» Tillsjord af öfverläkaren i de andra läkarnes närvaro om sitt föregående lif, ger hon än rättframma svar, än mycket förbehållsamma. Rörande sina sexuella förbindelser generar hon sig ej det minsta och tyckes ej mycket veta hvad skamkänsla vill säga. Vid 16 å 17 års ålder hade hon för första gången könsumgänge. Den ofvannämnde X. var den förste. »Vi ha varit bekanta en tid.» På fråga, om hon varit X. trogen, svarar hon i den lyckligaste okunnighet om alla etiska förpligtelser vid ingäendet af en dylik förbindelse, med en ton af rättfram förvåning och äfven med naturbarnets naiva protest mot slika anspråk, kort och enfaldigt: »Det var väl inte så tvunget.» Angående X:s fadersförhållande till hennes med eller utan lif framkomna afföda uppgifver hon, att han säkert var far till de tre första, men till det sista — »det tror jag väl inte. Om sina tidigare förhållanden — vistelsen i Danmark — vägrar hon att lemna några upplysningar. »Det finnes inte någon enda människa, som vet hvad jag gjorde i Danmark, och därför säger jag det inte.» Uppgifver endast, att hon arbetade på rågåkern, och sedan, att hon »infördes i en stor sal, der många personer funnos och äfven en domare». För betjeningen har hon dock uppgifvit, att hon i Köpenhamn varit häktad för fosterfördrifning men blifvit transporterad till Malmö, enär hon förhöll sig stum. I Malmö satt hon sedan i fängelse i elfva veckor, enär hon ej ville lemna någon upplysning hvarken om hvad hon hette eller hvarifrån hon var. Hon gömde sitt prest-betyg i hårflätan, när de undersökte hennes kläder, och sedan stoppade hon detsamma i strumpan. (Detta enligt J:s berättelse för betjeningen, hvilken i öfrigt öfverensstämmer med hennes uppgifter till fängesläkaren i Karlshamn. Se handlingarne!) Hennes första barn lefde blott sex veckor. — Om hon fördrifvit foster? Denna fråga gör synbart ett starkt intryck på J. Hon skiftar utseende, blir blek och blänger styggt på den frågande på sätt som ofvan skildrats. Att börja med svarar hon ej, tiger och stönar något i känslan af betryck. Vet J., hvad slags medel hon använde? »Ja, de' vet jag nog; men jag vill inte tala om'et.» Har J. fördrifvit foster flere gånger? Bejkar frågan, medgifvande att andra och tredje fostret bortskaffades på detta sätt. Fördref J. foster i Danmark? Hon blänger på nytt och moltiger. Angående X. och sitt förhållande till denne meddelar hon följande: Folk voro rädda för X., synnerligast då han var full; han var sträng och slog sina drängar. Med X:s hustru stod J. på vänskaplig fot, och när denna någon gång hänsyftade på folks prat om J. och X., plögade hon svara: »Ah prat! Hvad tror du jag bryr mig om din gubbe.» X., hvilken enligt J:s berättelse varit ängslig för att bli stäld till ansvar för fosterfördrifningen, hade med J. öfverenskommit, att hon borde spela tosig. Då han besökte henne i fängelset, hade han gifvit henne ett och annat råd, huru hon skulle förhålla sig. »Om du inte är så'n tosafora, så kan du väl göra dig till.» »Du kan väl låta bli att svara och så se efter, huru di andra tosingarne gör.» Ett år eller så, hade han sagt, kunde hon vara på hospitalet, så skulle han komma och hemta henne. Dessutom hade han hotat: »Om du säger ett ord om fosterfördrifningen, skall jag kasta dig i brunnen», hade han sagt. J. gjorde vid afgifvandet af denna berättelse en hel del svårigheter och ville först ej säga något, väsentligen, tyckes det, af rädsla för X:s hämnd. De förhållningsregler X. gifvit henne tyckas alltjemt utöfva ett suggestivt inflytande. Hon knyter till desamma följande reflexioner:

»Inte kan jag vara så toset som di andra här, men ni kan gerna skrifva att jag felar något. Åh, ja visst är jag tosig. Jag kan för resten inte veta det, då di andra, som äro så tosig, inte förstår'et.» Dessa yttranden framkomma med enfaldig ton och en viss instinktlik slughet. Då hon vid ett föregående samtal vägrat svara, var detta »för att hon ville bjuda till att följa X:s råd och spela tosig.»

Om sina öfriga lefnadsförhållanden uppgifver hon, att det är tre år sedan hon blef fattighjon. Senast tjenade hon hos X. och hade 95 kr. om året, men blef sjuk (hafvande) och måste sluta. »Jag var så rädd för att dö, så det var rent faseligt. Jag skulle väl bättra mig innan jag dör — om det blir å —», tillägger hon med dåligt samvete men äfven med en viss trygghet i känslan att det icke hastar för närvarande.

Det sista barnet föddes den 20 januari 1897, och hon gaf sjelf di åt detsamma i 1 år 6 mån. Var hela tiden frisk, men då hon slutade med digifningen, kände hon sig trött, hade hufvudvärk och ondt i nacken. Sedermera har hon visserligen varit frisk, men kan inte säga hvarför hon fortfor att vara fattighjon och ej sökte sig arbete.

J. förnekar bestämdt, att det var hon som tände på hos S. O. i R., då hon bodde hos honom. »I byn sa' di, att hans hustru sjelf hade gjort det.» J., som uppenbart icke är vidare förfaren i förställningens konst, gör härvid ett föga trovärdigt intryck. Rörande de oegentligheter med mjölken, som hon låtit komma sig till last, förklarar hon dessa så, att hon »sålde mjölken till bagaren som bodde närmare i stället för till bryggaren som bodde mera afläget, och då hon fick lika mycket betaldt, tyckte hon, att det icke angick någon, att hon gjorde som hon gjorde». Att hon tände på hos sin sista husbonde berodde på att hon var arg på både denne och hans hustru, »för di va' så stygga mot mig». Till betjeningen har hon bland annat yttrat, att då qvinnan bara gick och jämra sig att hon frös, så hade hon tänkt att hon skulle »värma henne». Direktören i fängelset hade sagt, att hon nu skulle vara fri, »det var nog för det lilla» — men jag kan godt stanna här till våren och sedan resa hem i den vackraste tiden». — Vid försök att låta henne läsa gör hon alla möjliga invändningar och egensinniga krumbugter och vill att börja med ej tillmötesgå denna uppfordran. Det visar sig att hon med svårighet läser latinsk stil, återgifvande innehållet parafrasiskt med tillsats och öfverhoppande af textens ord, t. ex. »var så riktigt min herr grefve», i st. f. »var så artig herr grefve» o. s. v. Svensk stil läser hon deremot flytande. Hon tyckes hjälpligt uppfatta det lästa. Mera ingående undersökningar stranda mot hennes envishet. Hon saknar icke ambition och tyckes rädd för att blotta sin okunnighet. Att få henne till ett skrifförsök har icke lyckats. »Jag skall skrifva ett bref, men professorn får icke läsa det», säger hon. Något bref har emellertid ej blifvit skrifvet. — Frågan angående betydelsen af våra kyrkohögtider och deras firande besvarar hon fullständigt riktigt. Hennes öfriga kunskaper äro ringa och omfatta utom en allmän vetskap om hemtraktens ställningar och förhållanden osammanhängande reminiscenser från en sannolikt ytterst knapp skolgång. I hvilket landskap ligger Kyrkhult? Landskap vet hon ej hvad det är. Skåne eller Blekinge? »Blekinge» (rätt). Hvad heter landskapet strax norr om Blekinge? »Tyskland, Danmark, Amerika» föreslår hon efter hvartannat, men ändrar sig till Skåne och säger slutligen: »Det är väl Småland», sedan

frågan ytterligare förtydligats. »Vi bo så långt bort i backarne der vesterut i skogen, så vi hör om ingenting», andrager hon till sitt försvar. Hvad heter städerna i Blekinge? Uppräknar efter hvartannat: »Karlshamn, Karlskrona, Göteborg, Stockholm». Hvilken stad är störst, Karlskrona eller Karlshamn? »Karlskrona, Karlshamn har bara 6,000 invånare.» Hvad heter kungen? »Oscar.» Är han kung i något annat land än Sverige? »Vet inte.» Hvem är kung i Norge? »Vet inte.» Gångbara myntsorser igenkänner hon, men kan icke läsa hvad som står på pengarne (jmf. ofvan!)

Sedan sin flyttning till lugna afdelningen har hon uppfört sig stilla och ordentligt, deltagit i arbete, och betjeningen har ej haft något annat att anmärka mot hennes uppförande, än att hon stundom skrottat för sig sjelf. En af sköterskorna å öfvervagn.-afd. har uppgifvit, att hon vid ofvannämnda tillfälle, då hon, såsom förut finnes antecknad, pratade i sömnen, yttrat ungefär följande: »Anna skall komma till mej, ty jag vill tala vid henne.» (Anna är icke namnet på någon sköterska, som haft med J. att göra.) »Wilhelmina, tag fyra af de största lammen, de ska' slagtas, du ska' göra det genast, för det sa' Nils. Nils, du får gå till boden och köpa — jag kommer inte ihåg hvad det heter, för jag har så ondt i magen och bröstet. Jag är så ledsen.» — J. har städse varit snygg och renlig.

Pupillerna utan anmärkning, reagera normalt. Om sensibiliteten, som först senare blifvit mera fullständigt undersökt, se nedan! Patellarreflexer normala. Från inre organ intet anmärkningsvärdt. Matlust vanligen god, afföring snarast trög. Sömn i allmänhet tillräcklig. Urin har ej erhållits till undersökning. Hon envisas vid förnyad tillsägelse derom att icke lemna någon. — Den 14/9 klagade J. öfver »klämsel» och erhåller sedan dess amarum med bikarbonat; den 5/10 öfver värk i knäna, benen samt hufvudet; ord.: salicyl. natr. 1 gm 3 ggr dagl. »Jag blir så 'toset' af denna medicinen», säger hon. Då hon äfven ätit sämre efteråt, hvilas dermed den 7/10.

9/10. Klagar öfver äckel och kräkningar, påstår att hon kräkt blod. Då hon af denna anledning skall läggas å infirmeriet, treddas hon. »Jag vill icke ligga med de rälige kärringarna.»

15/10. När J. af öfverläkaren förhålls det envisa och oefferrättliga i sitt beteende, fäster hon föga afseende vid tillsägelsen, men frågar knipslugt och nyfiken att veta, huru hennes beteende uppfattats: »Var de' tosig de?»

19/10. Den 16 bad öfverläkaren, att hon skulle skriva ett bref, hvarom hon talat, och efteråt har hon visat sig tvär och otillgänglig, ej meddelat sig med betjeningen, och då någon sport henne till, yttrat: »Det angår dej inte.»

20/10. Alltjemt tvär och vresig, vill ej tala hvarken med läkare, betjening eller patienter. Vill ej äta. Arbetar stundtals. Sedan i förmiddags sitter hon långa stunder som frånvarande. På eftermiddagen har hon suttit för sig sjelf å vedlären i korridoren. Då betjeningen velat närma sig henne, har hon sparkat efter denna. På aftonen flyttas hon för bättre observation till öfvervagn.-afd. — Angående hennes beteende härstädes har betjeningen upplyst, att hon ömsom suttit och lekt med hårflåtan, ömsom stått rätt upp i sängen och tittat ut genom fönstren ofvan de slutna luckorna. Härunder har hon hörts prata på följande sätt: »Det var besynnerligt, jag vet inte hvarför ni skulle hemta mig från hospitalet, der var så snälla lä-

kare; jag ville stannat der, tills jag blef bra, jag har så ondt i mitt hufvud; hur är det med dig Nils; har du din gula vackra häst ännu eller din stora hund? Boj! Ja, se der är han; kanhända han känner inte igen mej? Han biter mig kanhända? Så många vackra äpplen! Gif mej ett äpple! Hvad ska' vi arbeta i morgon, ska' vi tröska eller plocka potatis? Besynnerligt! Jag känner inte igen det. Sådana fönster var här inte hemma. Jag får gå till Mor Nils Ottos, kanhända hon har en god kaka att gifva mig eller några fikon. Se sådan vacker julgran, sådana röda, vackra äpplen! Fy skäms, hvad skulle du med mig i K., hvad skall du med de stora fiskbundtarne du hängt på väggen?» — Först vid 1/2-3-tiden somnade hon.

22/10. Har begynt visa sig mer tillgänglig och samtidigt mer vaken och orienterad.

23/10. Är i dag fullt vaken, tillgänglig och benägen för samtal. Hon erinrar sig ofullständigt hvad som passerat. Minnes gårdagen, och att hon låg här i går morse. Dagen förut kan hon ej erinra sig hafva varit här och kommer ej ihåg, när hon flyttades från lugna afdelningen till öfvervagn.-afd. Deremot har hon för sig, att hon varit på landet och sett en massa landtboar. Hon tycker sig ha talat med »Nils' båda pigor, Selma och Betty, och med Sven Olsson och en annan.» »Hon var så arg för att di dragit henne hem, hon ville hellre stannat på hospitalet.» Minnes, att hon haft ondt i hufvudet, tyckte äfven, att natten var så lång och att »di nyss släckt julgranen.»

24/10. I dag klagar hon åter öfver hufvudvärk och förefaller mera trög. Vägrar ordinerad medicin (amarum).

25/10. Tillståndet åter mera tillgängligt; hon flyttas till lugn afdelning och får vistas uppe.

31/10. Lugn, tillgänglig och arbetsam.

6/11. Ligger vid f. m. rondan på en soffa å lugna afdelningen. Vresig och otillgänglig. Vänder bort hufvudet. Då man tager i henne för att få henne att svara, knuffar hon ifrån sig och ser förgrymmad ut. »Jag bryr mej inte om'ets», höres hon yttra. På öfverläkarens fråga: »Känner J. mig? knuffar hon blott ifrån sig. Vill J. resa hem? »Ja». Hvar är J. nu? »Jag är väl der Ni är.» Vill J. ha kaffe? »Nej.» Hvar äro J:s egna kläder? »Di är' i R.» Hvar är J.? »I Karlshamn.» När biträdande läkaren frågar: »Hvad heter jag? ler hon tillgängligt och svarar småmysande: »Emil», tilläggande: »Har du hästar med dig?» När bitr. läkaren derpå pekande på öfverläkaren spörjer: »hvem är det? säger hon: »Falkengren.» Enligt betjeningens meddelande har hon sagt, att »här skall vara begrafning efter två pojkar, som hette Tufve och Ragnar; hon ser upp mot taket och säger: »Der hänger stora bundtar fisk, som skall vara till begrafningen.» Kallar en af sköterskorna (Cecilia) för Sigrid Emilia, handlanden S. O:s dotter från K. En kort stund efteråt nämner hon henne vid rätt namn (Cecilia), men tyckes med ens förlägen, tar sig med handen för hufvudet och säger: »Ja, allting är då upp- och nedvändt.» Vid ett tredje tillfälle har hon kallat samma sköterska för Esther, och dess- emellan förnekar hon sig hafva sagt något alls om sköterskans namn och person. Hon har vidare påstått, att här varit en karl, som heter Emil, för att hemta henne och frågar ofta efter, hvart han gått hän. Säger sig vidare hafva sett en stor hund i korridoren. Om de sjuka yttrar hon: »Se huru toset de bära sig åt.» Är mycket vresig och ovänlig och slår gerna till, om någon kommer henne för nära. — Då bitr. läkaren sporde henne:

Minnes du, att du också anlade eld på det andra stället? svarar hon leende: »Ja, de' va' hos en le' gubbe.» Lägges ånyo å öfvervagn.-afd.

⁷/₁₁. I dag säger hon sig vara på hospitalet, men synes ej fullt vaken och är ej riktigt säker på, hvar hon var i går. Ibland var hon »i Karlskrona», men »det var bara som hon drömde», menar hon ibland. Håller dock på, att hon icke träffat öfverläkaren men väl »Falkengren».

⁸/₁₁. Samma tillstånd som i går. Vid i dag företagen sensibilitetsundersökning märkes en fullständig analgesi jemte frånvaro af äfven beröringssinne å följande hudpartier: Större bakre delen af hjessan och nacken. På höger sida derjemte å en flik, sträckande sig bak högra örat utmed sidan af halsen. Å en flathandstor fläck å framsidan af bröstet midtemellan och ofvan mammæ. Å båda fötterna och nedre delen af underbenen. — Menar alltjemt, att hon sett och talat med Falkengren. (En tienstgörande, som säger sig känna åsyftade Falkengren, påstår att ej den aflägsnaste likhet finnes emellan öfverläkaren och F.).

⁹/₁₁. Med gråten i halsen klagar J. i dag öfver inbillad förflyttning från hospitalet. »Jag vill inte vara här; jag ville vara på hospitalet. Jag kunde gerna fått vara kvar der.» De i föregående daganteckning omnämnda analgetiska ställena äro ej konstanta. Fläcken å bröstet är nu normalt känslig. Djupa nålstygn å lären känner hon deremot ej. Är obenägen för en närmare undersökning.

¹²/₁₁. Är åter i sitt normaltillstånd sedan den 10 på aftonen, då hon under badningen vaknade. Hon minnes, att hon tyckt sig vara i Karlskrona och der träffat en del bekanta personer, att hon föreställt sig vara på en begrafning m. m. Kommer ihåg, att hon i förgår satt i badet, och när en af sköterskorna kammade henne, kändes det så godt, och strax efter fick hon klart för sig, att hon var på hospitalet. — På fråga om J. äfven i hemmet haft liknande anfall af frånvaro och vresighet, och om hon vid dylika tillfällen känt sig vara utan känsel, svarar hon jakande: »Det börjar», säger hon, »i fötterna, och då hon går, kännes det, som ginge hon på nålar. Då det kommer till knäna, får hon hufvudvärk. Och så går det ofvan knäna, och hon minnes en gång, att hon utan att känna något satt och skar sig med en knif i läret så att blodet rann. Ibland börjar det tvärt i hufvudet, och då kännes det tomt i hufvudet som en tunna». J. säger sig ej hafva sett öfverläkaren under de dagar, den 6—10, då hon var i sitt drömtillstånd, och kallade öfverläkaren för Falkengren.

¹⁵/₁₁. Alltjemt i sitt normaltillstånd. Vänlig och tillgänglig. Låter sig undersökas. Å utsidan af venstra foten nedsättning af smärtsinnet, kan ej skilja den trubbiga och spetsiga ändan af en knappål. Å venstra öfverarmens öfre yttre del en liknande hypalgetisk fläck. I bakre delen af hjessan och nacken analgetisk. Känner på sistnämnda ställen ej heller beröring.

¹⁶/₁₁. Påstår i dag vid förmiddagsronden, att hon för tre år sedan för första gången haft ett anfall af omskrifna slag. Hon tyckte då som nu, att hon varit någon annan stans, var mycket arg och gick för sig själf. — J. badar i eftermiddag vid 3-tiden. Ingenting egendomligt observeras då med henne. Strax efter badet säger hon, att hon känner sig så lat och trött och har ondt i nacken. Sedan sätter hon sig i korridoren och begynner gråta. Efter ³/₄ timmes tid går hon till sängs och har

sedan legat hopkrupen i sin säng och varit otillgänglig. — Senare på aftonen vid 10 å 11-tiden sitter hon i sin säng, vårdslös och lättjefull, med ett temligen sömngt utseende seende sig omkring. Klår sig i hufvudet. Då bitr. läkaren tilltalar henne, ser hon upp och säger förtroligt: »Go' afton, hur är det me dej?» På frågan: Hvar är du? svarar hon: »I R.»; och på frågan: hvem är då jag? »Karl Svensson, vet jag.» — *Bitr. läkaren:* »Har du varit på Lunds hospital?» *J.:* »Ja, jag var der i torsdags.» *Bitr. läkaren:* »Hvilken dag är det i dag?» (torsdag). *J.:* »Det är väl söndag eller måndag.» *Bitr. läkaren:* »Hur kom du hit?» *J.:* »Jag har väl gått med taget.» *Bitr. läkaren:* »Hur många dar har du varit här i R.?» *J.:* »Det vet jag inte. Jag vet inte riktigt, hur det är med mig. Det känns så konstigt i hufvudet; jag blir visst tosig.» *Bitr. läkaren:* »Hvad hette läkarne på hospitalet?» *J.:* »Der var en liten svart, som hette W—, och så var der en gammal, som di kallte professorn, han var så gammal, så gammal.» (Hon nämner ej bitr. läkarens namn). *Bitr. läkaren:* »Minnes du, att du kallade mig för Emil?» *J.:* »Ja, det sa' di på hospitalet, att jag kallade doktor Gadelius för Emil och professorn för Falkengren. Jag var visst tosig då.»

När bitr. läkaren sticker henne med en knappål, klår hon sig i hufvudet, sägande: »Här är så mycke' me' löss». — Analgetiska partier kunna flerstädes påvisas. Sålunda: båda fötterna, en liten del af venstra underbenet. Å båda sidor halfva nedre delen af lären. Venstra handen och halfva nedre delen af venstra underarmen. Mellersta och nedre delen af högra öfverarmen. Bakre delen af hjessan och nacken.

¹⁷/₁₁.

¹⁸/₁₁.

²²/₁₁.

²⁴/₁₁. Hypalgesi å anklarne samt å vadornas insida.

²⁵/₁₁. Tillståndet fortfarande vaket. Normala sensibilitetsförhållanden.

²⁸/₁₁.

²/₁₂.

³/₁₂. Hjessan och en fläck å bröstet analgetiska. Klar och vaken.

⁶/₁₂. Normaltillstånd. Förstår vid dessa tillfällen, att hon sedan hitkomsten aldrig lemnat hospitalet, utan blott drömt och inbillat sig sin bortovaro. Å högra vaden å ett omkr. flathandstort ställe är hon analgetisk och anestetisk. Dessliques å en 5-öresstor fläck å framsidan af venstra underbenet samt å en liten fläck på bröstet.

⁷/₁₂. J. är i dag illamående med kräkningar. Som svar på en förfrågan hos kyrkoherden i K. har följande meddelande i bref till öfverläkaren angående J:s psykiska beteende i hemorten lemnats: »Anfall af förvirring, som yttrade sig i temporär minnesförlust, hade J. J:n i R. och hans hustru, hos hvilka J. senast varit inackorderad, ej kunnat märka. Ofta hade hon visserligen ställt sig »tyst, tvär och ondsint», men huru hennes själsförmögenheter då fungerade, kunde de naturligtvis icke veta. Faktum vore, att då man icke motsade henne, utan fogade sig efter hennes önsknningar, röjde sig ingenting anmärkningsvärdt uti hennes sinnestillstånd, men då hon fick uppbära förebråelser för sina lögner, sin liderlighet, sin oärlighet eller annat otillbörligt, som hon företagit sig, eller ock hindrades från att utföra sina på ett eller annat sätt tillkännagifna afsigter, ställde hon

sig, såsom hon sjelf uppgifvit, »tyst, tvär och ondsint» och bedde sig dervid på ett sådant sätt, att man visserligen »kunde ha stor anledning att tänka på inträdd förvirring — — —». För egen del uttalar kyrkoherden den uppfattningen, »att hon är ett högst egendomligt psykologiskt fenomen, som företer en blandning af abnormitet och uppsätlig elakhet». Beträffande de påpekade förvirringsanfallen ville kyrkoherden »tillråda en försöksbehandling, som utginge från förutsättningen, att de väsentligen äro lätsade».

⁹/₁₂.

¹⁰/₁₂.

¹¹/₁₂. En analgetisk zon i pannan och framför ögonen. På eftermiddagen blef hon förargad och har sedan varit vresig, legat hopkrupen och ej velat tala.

¹²/₁₂. Tycker hon är i »Mörbult». Säger, att hon »blir så arg, så hon vet inte till sig».

²⁰/₁₂. J. har alltsedan den 13 (eller möjligen den 12 på aftonen) befunnit sig vaken och i sitt bästa tillstånd, vänlig och meddelsam mot betjeningen. Vid förmiddagsronden i dag är hon vänlig och tillgänglig. Under pågående undersökning af hennes sensibilitet skiftar hon rätt plötsligt utseende, tillåter ingen vidare undersökning, blänger argt på läkarne och kryper ihop i sängen, med knuffar och vreda miner tillkännagifvande, att hon vill vara i fred. Sensibilitetsundersökningen gaf intet bestämdt resultat.

²⁵/₁₂. Den sist antecknade vresigheten hastigt öfvergående. Tillståndet sedan utan afbrott i det bättre skedet.

³¹/₁₂. Har under hela julen uppfört sig ganska stilla, oafsedt en och annan liten tråta med en eller annan pat. Har ej varit frånvarande eller företett någon af ofvan beskrifna vexlingar. Den 28 ord. på grund af trög afföring 40 kbcm frangula, som hon dock vägrade att taga emot. Hennes tillstånd är i öfrigt oförändradt.

1900, ¹⁶/₁. J. har under sista 14 dagarne varit i sitt vanliga tillstånd, i allmänhet dock envis och omedgörlig. Ofta klagar hon öfver ondt i halsen eller magen, men tillåter ej undersökning.

Hennes afföring har ända sedan midten af november varit mycket trög, men blott undantagsvis tager hon emot laxans.

I dag, sedan kl. 8 i morgse, ligger hon med ansigtet doldt i kuddarne, utan att svara, afvisande hvarje tillnärmelse. Vid rondens kastar hon ilska blickar på öfverläkaren, som talar till henne, slår efter hans händer, då han vill blotta hennes ansigte, svarar icke. — Frampå eftermiddagen frågar hon betjeningen om rondens varit der, vill knappast tro det. Vid aftonronden svarar hon som vanligt och förnekar, med allt sken af trovärdighet, hvarje minne af förmiddagsronden.

¹⁸/₁. I dag arg, därför att en nykommen, något orolig patient lagts bredvid henne. Hela eftermiddagen sitter hon för sig sjelf i korridoren; först kl. 9 förmås hon att lägga sig.

²²/₁. J. yttrar i dag bl. a., att han (X.) hade sagt, att han skulle komma och hemta henne efter 5 månader, men han hade ju icke kommit. Då man söker klargöra för henne, att han icke på minsta vis kan inverka på hennes öde och hvad följden blir för henne, om hon här befinnes vara »tosig», svarar hon: »Ja, så skall jag nog vara vettig».

Man har förmått henne att lemna urin till undersökning. Den är ej fullt klar, surt reagerande, socker- och ägghvitefri; specifika vigten 1,022.

²⁸/₁. Slog i natt grannpatienten, som icke låg tyst. — Har alltjemt trög afföring och klagar öfver magplågor, har någon gång tagit in ordinerad franguladekokt, men vägrar för det mesta.

³⁰/₁. Vid förmiddagsronden tvär och afvisande. Då man frågar henne, om hon spelar tosig, blir hon vänligare och säger: »Nej, visst inte, jag är bara arg, jag har ondt i halsen.» — Efter rondens är hon hela dagen absolut otillgänglig och stum. Så ock vid aftonronden, då hon vänder sig bort, slår efter läkaren, i ilsken ton framstöter några ord, af hvilka man tydligt uppfattar endast ordet »Du», men för öfrigt tigr. Hon reagerar icke för nålstyng i nacken, öfver hjessan, å båda underbenen, m. fl. ställen, men har normal känslighet å andra.

³¹/₁. Vid förmiddagsronden tvär och envis, gifver dock ett och annat svar. — Sensibiliteten normal. — På qvällen är hon vänlig, minnes ingenting om aftonronden i går, men vet dock, att hon under gårdagen icke svarade. Yttrar för öfrigt, att hon tyckte hon var hemma, hade ondt i hufvudet, vet icke riktigt, hur det var; nu tror hon nog, att hon varit här hela tiden, men ibland har hon trott sig vara hemma; vid sådana tillfällen tänker hon icke på, hvad som sker omkring henne, tycker det är natt eller skymning; allt är så »räligt» och smutsigt, der är »fullt med lus» i hufvudet och i sängen; hon är nog icke riktigt vaken; då blir hon så arg, så hon »vill, att ingen skall komma när henne».

¹/₂. J. klagar i dag öfver, att det »kåns som kallt vatten mellan skinn och kött». Hon är anestetisk å underben, utsidan af högra låret, partier af nacken, pannan och framsidan af bröstet, analgetisk (öförmögen att skilja mellan beröring af knappåls-hufvud och -spets) öfver större delen af kroppen, utom å kinder och ansigte i öfrigt, händer och partier af rygg och buk. — Hon har ondt i hufvudet, förutsäger, att hon »reser bort» i eftermiddag, om hon icke får ett hufvudvärkspulver; får hon detta, »går det kanske öfver». Hon får ett pulver (phenacetin) med resultat, att hon icke »reser bort».

⁴/₂ (söndag). Sedan J. stigit upp på eftermiddagen, lade sig en förvirrad patient i hennes säng. Inkräktaren fördes genast undan, men J. blef »arg» och stum, gick och satte sig på en stol i korridoren med förklädet för ansigtet. Vid aftonronden talade hon icke.

Då t. f. bitr. läkaren kl. strax efter 9 på qvällen kommer in på afdelningen, sitter hon fortfarande kvar i korridoren. Då han går bort till henne, helsar hon vänligt och säger: »Har Du hästarne med Dig, så reser vi.» *Bitr. läk.*: »Hvart skola vi då resa?» *J.*: »Hem». *B. l.*: »Hvar äro vi nu då?» *J.*: »I Beskesmåla. Di va' så stygg, så stygg.» *B. l.*: »Hvar då?» *J.*: »Der jag var.» *B. l.*: »När?» *J.*: »I söndags.» *B. l.*: »Hvad ha vi för dag i dag?» *J.*: »Torsdag.» *B. l.*: »Datum då?» *J.*: »6 eller 7 eller 8; i söndags var det den 4, det är säkert.» *B. l.*: »Hvar var Du i söndags?» *J.*: »Stockholm.» *B. l.*: »Inte på hospitalet?» *J.*: »Hospitalet, dummer, har Du varit på hospitalet?» *B. l.*: »Ja.» *J.*: »Hur var det der? Tala om det för mig!» *B. l.*: »Der var en korridor liksom här, och så var der en flicka, som hette J. liksom Du, och hon var ibland mycket envis» (J. vänder småleende bort hufvudet), »och så var det två rum, ett med 3 sängar och ett med 10 — —». *J.* (afbryter): »Nej, bara 9» (rätt). *B. l.*: »Hur vet Du det?» *J.* (tigr en stund): »Det sade de — jag har hört det» (småler åter). *B. l.*: »Hvad är klockan?» *J.* (ser sig om): »Hvar har vi tornet. Jag

tyckte hon slog nyss 9.» *B. l.*: »Hur mycket gör 5×6?» *J.*: »Det är 30.» *B. l.*: »7×8 då?» *J.*: »Det vet jag nog.» — *J.* går med in för att lägga sig; då hon möter sköterskan, stannar hon, blänger ilsket på denna, står en stund obeslutsam på tröskeln till sofrummet, vänder sedan om med ett bredt »Asch» och sätter sig åter i korridoren. *Bitr. läk.* följer efter. *J.*: »Har Du sett Emil?» *B. l.*: »Nej; hvem tror Du jag är?» *J.*: »Du är Ture Ragnar.» *B. l.*: »Jag måtte vara bra lik Lauritzen» (*bitr. läkarens namn*). *J.*: Ja, det är Du, men han var så ren och snygg, och Du är så smutsig och otvättad.» — *J.* medgifver nu, att hon varit på hospitalet, och säger ungefär följande, liksom talande för sig sjelf: »På hospitalet var länspariljong och öfvervakning och *A.* — och så många tosingar — och de stack mig der — Jag har så många lus (kliar sig i hufvudet); de trodde jag kunde inte skriva — jag hade kommit dit, för de sade jag var tosig — nu är jag nog tosig, för jag har haft så ondt i hufvudet — två gånger skickade de hem mig men tog mig dit igen — men nu ska' de nog slippa att få mig dit — han sade, han skulle komma efter 4 eller 5 månader — jag vet inte, hvarför de släppte mig — jag var stygger — jag tänker, de trodde nog jag var tosig —». Slutligen förmås hon att lägga sig.

Tydlig analgesi å härbevuxna delen af hufvudet och båda öfverarmarne.

⁵/₂. Alltjemt egendomlig, ömsom med ilsket utseende, ömsom vänlig. Förnekar sig vara på hospitalet, kallar öfverläkaren för *Cronsiö*. — Utbredd analgesi, alltjemt tydligt begränsad till vissa hudpartier.

⁶/₂. Ungefär samma tillstånd men ingen analgesi.

⁷/₂. I sitt naturliga tillstånd. Vänlig och pratsam. Minuet af de sista dagarnes händelser synes vara godt; samtalet på qvällen den 4 minnes hon i detalj. Hon förklarar sig ha drömt alltsammans. Då man frågar henne, om hon minnes, hur hon kom att förtala sig på fråga om sängarnes antal, svarar hon: »Ja, och så tyckte jag det var inte värdt att ljuga längre.»

⁸/₂. Alltjemt i sitt vanliga tillstånd. Hon säger sig tro, hvad man säger henne, att hon varit här hela tiden, men tycker dock det är konstigt; »för jag har ju sett riktiga landtbors», säger hon; gör härvid ett fullt trovärdigt intryck.

¹²/₂. *J.* yttrar i dag: »Nu är jag fri för hufvudvärken riktigt. Jag skall försöka att icke tänka på hemmet, då blir jag nog också bra och blir icke arg.»

¹⁵/₂. *J.* har några dagar varit ovanligt snäll och vänlig. Afföringen är bättre, sedan hon regelbundet tagit erbjuden medicin (*franguladekokt*). Sedan månadens början har hon fått saltsyra (10 kbcm 3 gånger dagl. af en lösning 1:20) och befunnit sig väl deraf.

Hon får i dag flytta till lugn afdelning *A.*

¹⁹/₂. *J.* har trots *frangulan* icke haft afföring på tre dagar, har smärtor i magen, äter kient. Blir »arg», då man nämner *lavemang*, vägrar låta undersöka sig, blir alltmera motsträfvig. — Föres tillbaka till öfvervakningsafdelningen.

Om man på grund af det här ofvan meddelade och sjukjournalen öfver *J. L.* vill bedöma hennes sinnestillstånd, torde man göra rättast att skilja emellan hennes vanliga beteende och det mera abnormala, som hon sedan den 20 sistl. okt. tidtals visat.

*J.*s vanliga beteende kan väl antagas hafva varit ungefär detsamma i hemorten som å hospitalet med den modifikation,

som omgifningen — »miljön» — medfört. I hemorten, der hon rörde sig fritt och under olika förhållanden kom i beröring med en mängd olika menniskor och derigenom var i tillfälle till mera vexlande reaktioner, framträdde antagligen hennes egenheter mera tydligt, än de gjort å hospitalet och i synnerhet å fängelset, å hvilket sistnämnda ställe hon ju föreföll normal. Detta antagande vinner stöd deraf, att hon i hemorten föreföll så besynnerlig, att hon allmänt ansågs mindre vetande. Till och med allmänna åklagaren, som väl ej så lätt brukar medgifva förnildrande omständigheter, såg sig föranlåten att af egen drift påpeka nämnda förhållande. Domaren fann ock hennes beteende inför rätten anmärkningsvärdt, såsom här ofvan citerade utdrag ur *domboken* visar.

Söker man i rättegångshandlingarne efter de sakförhållanden, hvarpå allmänna meningen om *J. L.* i hemorten grundat sig, finner man ej der angifna några gröfre, påtagliga tecken af sinnessjukdom, såsom förvirring, sinnes- och tankevillor m. m. dylikt, utan endast uppgifter, att hon uppfört sig illa, varit osnygg, oordentlig och osedlig, begifven på snatteri, lögnaktig, ondsint, hämndlysten, och att hon vid flere tillfällen — såsom det tyckes helt öppet och obesväradt — hotat att anlägga eld.

Som dylikt dock kan förekomma hos en person, utan att denne derföre anses mindre vetande, får antagas, att *J.* visat sina egenheter i en grad, på ett sätt, i sådana kombinationer, som man ej brukar träffa hos menniskor, som ha sitt vett i behåll. På annat sätt kan man ej förklara den allmänna meningen om henne, i synnerhet när man betänker, huru skum blick för själsabnormiteter man merendels finner hos allmänheten och huru benägen den är att i sådana endast se elakhet och »konster». Dess uppfattning i fråga om *J.* måste derföre tilläggas mycket stor betydelse.

Synnerligen anmärkningsvärdt är äfven, att den unga, fysiskt väl utvecklade, skenbart friska kvinnan saknade vilja eller förmåga att taga sig fram på egen hand och derför låg fattigvården till last.

Äfven å hospitalet var *J. L.*s beteende ända till den 20 oktober nästan fritt från gröfre abnormiteter, men utmärkt genom så många betydande egenheter, att det betraktadt i sin helhet måste anses hafva öfverskridit gränsen för det normala.

Än var hon tanklöst glädlig med nästan fjolligt småskratt, än utan rimlig anledning ondskefull. Merendels vägrade hon att låna sig åt de obetydligaste undersökningar och ej sällan att rätta sig efter vänligt framställda tillsägelser samt höll sig ibland stum och orörlig. Vidare må påpekas hennes obesvärade sätt att taga sin ställning såsom tilltalad för brott, fänge och intagen på hospital. Denna ställning, som dock för henne var ny, tycktes ej alls oroa henne, och hon saknade tydligen hvarje känsla af sin förnedring. Hon hade visserligen som en utanlexa reda på, att hon brutit mot lagen, men ansåg sig ha varit i sin goda rätt, då man förut gjort henne orätt. Ett prof på rent af abnormal oblyghet och enfald gaf hon i sina meddelanden till betjeningen om sitt liderliga lefverne, sina fosterfödrifningar och sitt påtänkta barnamord. Synnerligen naiv var hennes förväning öfver läkarnes kännedom om hennes föregående och knappt mindre hennes fråga, om landtboarna visste, att hon var här, eller hennes förslag att stanna här till våren och att man skulle skriva, att hon »felar något». Mycket anmärkningsvärda voro äfven hennes med den naivaste nyfikenhet framställda frågor, om

hon vid det eller det tillfället visat sig »tosig», och likaså hennes nyckfulla, hvarandra motsägande önskingar, än att komma tillbaka till fängelset, än att komma hem, än att stanna på hospitalet. Märkas må ock hennes mer än gång uttalade åsigt, att domaren ej hade med hennes brott att göra. Bristen i hennes kunskapsförråd är väl också så betydlig, att den svårigen kan förklaras genom försummad skolgång eller dylikt. Ty en normalt utvecklade person bör utan *direkt* undervisning hafva reda på sådana saker som innevarande årtal, hvarom hon var osäker, konungens namn, som hon ej heller säkert visste, att konungen äfven är kung i Norge, som hon ej alls hade reda på, att Stockholm ej ligger i Bleking, m. m.

Den knipslughet och skenbara fyndighet, hon ej sällan gifvit prof på, har ej varit af högre valör än imbecilas i allmänhet. Hennes ofta återkommande »inte vet jag hur mycket vett andra har» bär karakteren af något inlärdt, som hon för resten tyckes mycket belåten med.

Härmed torde för nu ifrågasvarande syfte tillräckligt mycket hafva anförts om J. L:s vanliga tillstånd, om ock mer skulle ur hennes journal kunna framdragas. För öfrigt är det svårt att medelst beskrifning ge ett rätt begrepp om det egendomligt fjolliga hos J. Man bör se hennes minspel och alla åtbörder, hennes hela beteende under olika lägen och förhållanden och dervid höra ej blott hennes ord utan äfven hennes tonfall. Är man i tillfälle härtill, såsom man varit å hospitalet, kan man svårigen finna annat, än att hon är ej blott psykiskt undermålig utan rent af abnorm.

Men kunde J:s vanliga tillstånd tyckas tvetydigt och anses hålla sig på gränsen mellan normalt och abnormt, kan ej detta sägas om de psykotiska anfall, som hon sedan den 20—22 oktober flera gånger haft å hospitalet. Dessa anfall, som utmärkt sig genom stark omtöckning åtföljd af bristande smärtekänsla å vissa delar af kroppen samt efteråt glömska af det passerade, motsvara den sjukdomsbild, som sedan år 1897 varit känd under benämningen hysteriskt töckentillstånd (Ganser). Att dessa anfall skulle varit låtsade, låter i fråga om deras stora hufvuddrag icke tänka sig. Detta hindrar dock ej, att en viss grad af förställning och »konster» mer och mindre medvetet spelat in i symtomen, ett förhållande, som hos hysteriska ju ingalunda är ovanligt.

Ser man på J. L:s tidigare historia i belysning af den erfarenhet, som nämnda anfall gifvit, kan man med skäl antaga, att hon äfven i hemorten haft anfall af samma art som de å hospitalet iakttagna, ehuru mindre tydligt utvecklade och af kortare varaktighet. Härför talar hennes egen uppgift och den af kyrkoherden i K. lemnade upplysningen, att J. ofta ställde sig tyst, tvär och ondsint och dervid betedde sig på sådant sätt, att man visserligen kunde ha stor anledning att tänka på inträdd förvirring. Värdet af denna upplysning förringas väl något, men upphäves ej, deraf att kyrkoherden tyckes betvifla förvirringens verklighet. (Se journalanteckningen för den 7 december.)

Såsom ett rudimentärt anfall af J:s töckentillstånd torde kunna anses hennes i journalen angifna beteende den 29 augusti och derpå följande natt.

Hennes talande i sömnen får väl närmast betraktas såsom ett »stigma».

Tager man nu i öfvervägande i hvad tillstånd J. L. var, när hon begick den gerning, som hon åtalats för, kommer man på grund af hennes minne af densamma, m. m., till den upp-

fattningen, att hon med all sannolikhet då var i sitt vanliga sinnestillstånd och ej omtöcknad, ehuru hon sjelf någon gång antydtt motsatsen.

Men J:s vanliga sinnestillstånd kan ej bedömas isoleradt utan måste ses i sammanhang med hennes anfall af omtöckning. Hennes vanliga tillstånd var liksom den jordmån, ur hvilken anfallen uppväxte, och visade denna sig redan i sig sjelf osund, så fick den genom anfallen karakteren af verklig sjukdom. En person med sådana anfall som J:s på sådan basis som hos henne kan ej under någon period anses frisk. Vill man gifva J:s hela sjukdom ett namn, så kan man kalla den hysteri med omtöckningsanfall på imbecil grund.

I öfverensstämmelse med det nu anförda får jag på heder och samvete intyga,

att fattighjonet J. L. från R. vid begåendet af den gerning, som hon åtalats för, var af sinnessjukdom beröfvad förståndets bruk;

och att hon fortfarande är sinnessjuk och vådlig för allmänna säkerheten.

Lunds hospital den 22 februari 1900.

Sv. Ödman.

III.

Sedan Kongliga Medicinalstyrelsen i skrivelse af den 16 nästlidne maj förordnat, att häktade artilleristen vid 3:e batteriet af Kongl. Andra Göta Artilleriregemente (N:o . .) J. A. L. K. S., tilltalad för 2:a resan rymning och förskingring af kronopersedlar, skulle intagas på Kristinehamns hospital för undersökning af sinnesbeskaffenheten, och att jag efter verkställd undersökning fortast möjligt skulle afgifva utlåtande öfver densamma, får jag härjemte med återställande af remisshandlingarna vördsam öfverlemnade det infordrade utlåtandet.

Af remisshandlingarna inhemtas följande.

S., som är född den 9 februari 1878 i F. socken af Kalmar län, anvärfdes vid Andra Göta Artilleriregemente den 6 februari 1899. Utdraget ur stamrullan innehåller, att S. varit för rymning afförd ur rullorna den 21—23 april 1899, den 16 maj—13 juni 1899, den 21 juli—8 november 1899, den 4 februari—18 april 1900. Utdraget ur straffjournalen innehåller, att S. den 24—29 april 1899 undergått 4 dagars sträng arrest för 1:a resan rymning, d. 1—7 juli 1899 sex dagars vaktarrest utan tj.-g. — för hvad orsak finnes ej angifvet, men sannolikt såsom han sjelf uppgifver för afvikelse ur tjensten —, att han den 16 juni 1899 af Regementets krigsrätt dömdes för 2:a resan rymning och 1:a resan förskingring af kronopersedlar att hållas i fängelse 2 månader 12 dagar samt att återgälda Kongl. Maj:t och Kronan värdet af de förskingrade persedlarne med 9 kr. 80 öre, att han den 5 januari 1900 af Regementets krigsrätt dömdes för 2:a resan rymning och förskingring af kronopersedlar till en månad sex dagars fängelse, hvilket straff skulle sammanläggas med det den 16 juni 1899 ådömda, och sålunda det sammanlagda straffet lyda å tre månader aderton dagars fängelse.

Vidare upplyses, att S. suttit häktad från den 8 november 1899 till den 5 januari 1900, under hvilken tid han undergått läkareundersökning, äfvensom att Kongl. Medicinalstyrelsen den 22 december 1899 afgifvit utlåtande öfver hans sinnesbeskaffenhet, då han den 21 juli 1899 rymde från regementet.

Af detta Kongliga Styrelsens utlåtande, hvilket i afskrift finnes i remisshandlingarna intaget, inhemtas vidare, att S:s föräldrar vore något ojemna i lynnet, modern ofta ängslig, nedstämd och hysterisk, fadern, särdeles förr, benägen för dryckenskap, att en broder till modern vore sjuklig till sinnes och enfaldig, och att en farbroder varit straffad för brott, att S. genomgått tre klasser i folkskolan och blifvit konfirmerad, att han ilkat jordbruksarbete och gått från ställe till ställe samt ej kunnat förmås att stanna kvar, att han på alla ställen rymt på ett hemligt sätt, att han varit mycket begifven på starka drycker, att hans lynne varit ojemnt, att han under sitt arbete stundom stannat och med stirrande blick sett ned på marken samt derefter hastigt aflägsnat sig, att, då han efter sina irrfärder återkommit till hemmet, han gråtit mycket och sagt, att han aldrig mera skulle gå bort, men efter en kort tid i hemlighet gifvit sig ut på vandring, att fadern härför agat honom ganska hårdt men utan hjälp, att någon orsak till denna »drifvaredrift» ej vore känd, men att hans morbroder varit lika i sitt sätt och ibland legat ute i många dagar, samt att S. flere gånger hotat att taga lifvet af sig. — I ett på anmodan af regementsläkaren Zetterberg den 30 november 1899 afgifvet intyg har f. d. provinsialläkaren Moberger meddelat, att S:s föräldrar tjenat hos Moberger i tre år till förliden höst, att de varit mycket ombytliga till lynnet och icke sällan angripits af ytterlig vrede med inbördes trätor och slagsmål, att modern varit hysterisk och nervös, att S. varit alldeles oberäknelig, emellanåt ytterligt glad, men sedan nedstämd och dyster till lynnet, att han vanligtvis varit arbetsamt men efter någon tid blifvit motvillig för allt arbete och då endast velat drifva omkring med bössan i skogen, tills han af nöden tvingats att någonstädes söka arbete, och har f. d. provinsialläkaren Moberger förklarat sig anse honom ej fullt tillräknelig. — I sitt af Kongliga Styrelsen infortrade yttrande har regementsläkaren Zetterberg meddelat, att S. om sig sjelf berättat, att han i barndomen ej mycket deltagit i lekar utan mest sett på andra, att han lidit af drömmar och sprungit upp om nätterna, men ej på senare ären, att han behandlats strängt i hemmet, samt att han undergått en månads fängelse, för det han jemte andra uppdragit dammluckan för en qvarn, att en sergeant och en konstapel, som haft honom om hand, berättat, att han vid regementet uppfört sig nyktert, att han mest varit tungsint, att han varit villig i arbetet, exercis och stalltjänst, af sergeanten ansågs vara en af de bästa karlarne, samt att någon orsak till hans rymning ej kunde uppgifvas, att den tilltalade vid undersökning icke företett något sjukligt till sin kroppsbeskaffenhet, att hans sinnesstämning under ransakningstiden varit allvarsam, att han ibland gråtit men dock kunnat vara glad, samt att han vanligen varit tyst, stilla och renlig, att han varit uppmärksam på, hvad som tilldragit sig omkring, att han begripit och redigt besvarat, hvad man frågat honom, att vid läsning i bok hans uppfattning varit dålig »som vanligen vore fallet med bondpojkar», att han kunnat göra reda för sitt föregående lif, att hans minne visat sig dåligt vid läsning i bok, att hans kunskapsförråd ej vore stort, men att han kunde läsa innantill rätt bra, att han ej ens kunde addera lättare tal, ej subtrahera, multiplicera och dividera, att han ej läst geografi men visste, att Stockholm vore huvudstaden, att han läst historia, men icke mindes något deraf, att han läst biblisk historia och katekes, men icke kunde berättat eller uppläsa något deraf, ej ens »lagbudena», men rabblade

upp dem igen, om ock dåligt, om man läste upp dem för honom. Och har regementsläkaren Zetterberg den 8 december 1899 afgifvit det utlåtande, att S. vore kroppsligen frisk och hade en sådan själsverksamhet, som man vanligen funne hos medelmåttigt eller mindre begåfvade landtbor af hans ålder, men att de om honom lemnade upplysningarna gäfvade vid handen, att han lede af sinnessjukdom (mani).

Vidare framgår, att S. anvärfits vid regementet på grund af provinsialläkaren Albin Jonssons den 27 januari 1899 utfärdade intyg, att S. vid företagen undersökning enligt Kongl. Medicinalstyrelsens cirkulär den 17 december 1897 med föreskrifter för undersökning af dem, som söka anställning vid armén och flottan, befunnits fullkomligt frisk och färdig, att f. d. provinsialläkare Moberger uti inlemnadt intyg den 16 september 1899 förklarat sig anse S. otillräknelig, att regementsläkaren Zetterberg den 9 november 1899 intygat, att S. till följd af sinnessjukdom (mani) vore för sina rymningar otillräknelig, att den tilltalade vid ransakningen framhållit, att han icke med rymningen afsett att undandraga sig krigstjensten, utan att han, som tvärtom gjort våld på sig för att stanna, drifvits af ett oemotståndligt begär att begifva sig bort från regementet under förmenande, att han icke rådde för, att han rymt, samt slutligen, att Kongliga Medicinalstyrelsen i sitt utlåtande förklarat, att S. vid gerningarnes begående saknat förståndets fulla bruk.

På grund af detta utlåtande dömdes den tilltalade den 5 sisl. jan. till förmildradt straff af en månad sex dagars fängelse.

Redan den 26 i samma månad rymde S. ånyo från regementet och återfördes den 18 april och ställdes den 20 i samma månad inför krigsrätten vid regementet, dervid han uppgaf, att han, efter att den 26 januari olofligen afvikit från regementet i afsigt att undandraga sig krigstjensten (hvilket sistnämnda nu af honom på det bestämdaste förnekas), gående begifvit sig till sitt i H. socken af Kalmar län belägna föräldrahem, hvarest han dock icke stannat längre än en natt, att han derefter omedelbart erhållit arbete hos en bonde i hemtrakten, från hvilken han emellertid efter några dagar i hemlighet afvikit, att han derefter i hemorten fått arbete hos en annan bonde, från hvilken han efter någon tid äfven rymt, att han sedermera vandrat omkring i hemtrakten utan arbete, tills han häktats. På frågor uppgaf han, att af kronopersedlarne hade han slitit ut ylletröjan och skjortan men gömt de öfriga under två löst liggande golfbräder i en lada i F. socken, men att han icke visste, hvem som vore egare till ladan eller den gård, till hvilken den hörde, eller ens namnet på gården. På tillfrågan om anledningen till rymningen uppgaf han att han »icke rådde för det», att en hos honom inneboende drift bjöde honom att afvika och rymma från dem, hos hvilka han hade anställning. Dessutom förmälte han på frågor, att han egde klen fattningsförmåga samt, att han visserligen kunde läsa och skriva, men att beträffande räkning han endast kunde addition och äfven detta blott obetydligt. Vid krigsrättens andra sammanträde den 26 april 1900 föredrogs ett infortrade utlåtande från regementsläkaren Zetterberg, hvilken på samma grunder som i förut afgifna utlåtanden (härofvän refererade) förklarar, att S. lider af honom tidtals påkommande oemotståndligt begär (mani) att lemna sitt arbete eller tjänst.

På grund häraf beslöt rätten inhemta yttrande från Kongl. Medicinalstyrelsen, som förordnade hans intagande på Kristinehamns hospital, der S. intogs den 31 maj 1900.

Vid inkomsten var han i en mycket tryckt sinnesstämning och grät, men lugnade sig snart, när han fann sig vara vänligt bemött och väl behandlad samt slapp att, såsom han sade, »vara bland dem som skrika».

Af den öfver honom på hospitalet förda sjukjournalen må anföras.

Pat. har en längd af 170 cm. och väger 70½ kg., han är kraftigt byggd, har väl utvecklade muskulatur och ganska rikligt underhudsfett. Hjässans hvälfnings synes vara något tillplattad, så att det tänkta frontala genomsnittet har i sutura sagittalis mer än vanligt stor radie. Hufvudets omkrets 55½ cm. Dess diametrar 22—19—15 cm., index 789. Ansigtets bredden 13½ cm., längden 11. Ansigtet är rundlagdt, näsryggen temligen platt, underkäsvinklarna ganska utstående. Ansigtets färgen blek, brun. Pat. saknar fullkomligt skägg, på öfverläppen och kinderna endast fina ullhår. En rätt betydlig torus palatinus förefinnes. Håret är mörkt, tätt och något strävt. Irides äro gråblå med något gulaktig färgton i den öfre sektorn på båda ögonen. Öronens lobuli äro framtill vidvuxna kindhudeu. Hudfärgen å öfriga delar af kroppen är mörk; huden är anmärkningsvärdt härfri, endast på underbenen märkas sparsamma hår, utom pubeshåren saknas för öfrigt hår fullständigt t. o. m. i axelhålorna. Pubeshåren hafva en fullkomligt feminin anordning.

Från hjerta och lungor intet anmärkningsvärdt. Pat. har god aptit och normal afföring. Sömmen tillfredsställande. Urinen svagt sur, spec. v. 1,020, innehåller ej albumin eller socker. Pupillerna reagera normalt, äro lika stora; sensibiliteten utan anmärkning; senreflexer svaga. Pat. vårdas å afd. 4. Han deltagert villigt och flitigt i inomhus förekommande göromål, är vänlig och städad i sitt uppförande. Sinnesstämningen, som de första dagarne var något nedtryckt, emedan han tyckte att det var »sorgligt att behöfva komma så här», är nu ganska glädigt, och han förklarar sig trifvas ganska bra, sedan han »nu blifvit van». Pat. besvarar beredvilligt till honom ställda frågor temligen snabbt och med fullkomlig formel reda. Han har skaffat sig god reda på förhållandena härstädes och lemna ganska fullständiga upplysningar om sitt föregående lif, någon knapphet i ordförrådet observeras nog äfven vid ett temligen ytligt samtal. Om sina föräldrar säger han sig icke kunna lemna några vidare upplysningar, enär han från det han var ett år till konfirmationen vistades hos morföräldrarna, och äfven sedermera har han icke tillbringat lång tid i hemmet, men han säger sig dock anse, att deras lynnen voro konstiga; de voro ofta i trätor, under hvilka det stundom lär kommit till handgripligheter, — detta har dock pat. sjelf ej observerat utan endast hört omtalas. Fadern var förr mycket begifven på dryckenskap — på senare år mindre. Angående morbrodern upplyser pat., att han »står skrifven som mindre vetande». »Han är underlig i sitt tal, skryter mycket med sig sjelf och är missnöjd med allting.» »Under stundom brukar han springa från sitt arbete och flere dagar hålla sig undan ute eller i någon lada, utan att förtära någon föda. Han återkommer ej förrän man hittar honom och för honom tillbaka.»

Patientens tre syskon anses af honom vara fullt normala och ha icke företett någon likhet med honom sjelf.

Pat. berättar angående sin egen barndom, att han aldrig deltog i jennåriges lekar, utan höll sig med morföräldrarna.

Detta tillskrifver han en aldeles ovanlig blyghet, som visserligen med åren något minskats, särskildt under kasernvistelsen, men af hvilken dock en stor del ännu finnes kvar. Äfven under vistelsen vid regementet höll han sig mest för sig sjelf och deltog icke i der förekommande förströelser. Han var derjemte i unga år så ytterligt mörkrädd, att han icke vågade »vara ensam i ett rum midt på ljusa dagen», denna mörkrädsla har med åren förminskats, men aldeles fri från densamma är han ännu ej. Under barndomen var han äfvenledes sömngångare. Han drömde en ständigt aldeles lika dröm, under hvilken han tyckte sig sväfva i luften tillsammans med tunnor och kar, och denna dröm var alltid förenad med somnambulism. Han kunde icke väckas förrän ljus påtändes. Somnambulismen försvann vid 12—14 års ålder. Dessutom har pat. alltid varit feg och rädd af sig och är det nog ännu. Då pat. blef så gammal, att han började använda spritdrycker, märkte han, att han tålde ovanligt litet — betydligt mindre än jennåriga. Han blef fullt drucken af 3—4 supar och var mycket sjuk och eländig efter hvarje rus. Pat. har aldrig känt något begär efter sprit och förnekar, att han varit drinkare, ehuru han då och då nog tagit sig ett rus. Till lynnet uppgifver han sig alltid ha varit godmodig och svår att reta, han har varit fästad särskildt vid morföräldrarna, hos hvilka han uppfostrats, men äfven vid föräldrar och syskon, och han har aldrig känt afvohet mot någon. Hans moraliska känslor ha aldrig visat någon aberration, och då han uppdrog en damlucka en gång, blef han dertill förledd af en kamrat, han insåg icke att han dermed skulle förorsaka någon skada. Någon egentlig sjelfmordsdrift tror icke pat. sig vara rof för, men efter andra rymlingen yttrade han någon gång leda vid lifvet och hyste nog sjelfmordstankar.

Beträffande genomgångna sjukdomar påminner sig pat. utom några barnsjukdomar endast, att han varit sjuk en gång vid 12—15 års ålder, då han en månads tid hade en så olidlig värk i hela kroppen, att han icke kunde ligga utan dygnet om spatserade fram och tillbaka på golvet. Samtidigt blef han »sned i ansigtets, den ansigtshalva, som drogs upp, var den, som värkte mest. Snedheten kvarstod en månad efter det värken upphört. Angående den drivvare-drift, som bland annat orsakat patientens afvikande från regementet 6 gånger, bland dessa den, för hvilken han nu står tilltalad, upplyser pat., att den märktes redan, då han var omkring 12 år, när han började arbeta hos andra. Han har varit en god och flitig jordarbetare och lätt fått anställning, men han har aldrig någonsin längre än tre månader kunnat kvarstanna på samma plats. Icke vänlighet i bemötandet, icke laga former (städjande), icke sträng tillrättvisning har kunnat hejda honom, och såsom synes af handlingarna icke ädömda fängelsestraff heller, och pat. säger sig nu till sist ha kommit att tänka på, att det är något sjukligt kända, ty han har många gånger försökt att stanna kvar, men det har icke gått, han drifves att ge sig i väg. Af patientens upplysningar är svårt att få fullt klart för sig den psykiska processen vid afvikningstillfällena. Dock synes det förhålla sig på följande sätt: pat. har i allmänhet icke af någon vantrefnad känt böjelse för att avvika, — han fann sig rätt väl vid regementet, ehuru kamraterna att börja med »skojade» med honom för hans blyghets skull, och arbetet fann han ej tråkigt — utan plötsligt uppdyker driften utan någon egentlig föregående öfverläggning, så börjar en anfåktelsetid, under hvilken pat. under

ganska stor ängslan strider mot den uppdykande driften, någon gång kan det lyckas honom att förqväfva begäret, särskildt om han får någon att tala med, men mestadels får det öfverhand, och när han väl begifvit sig iväg, känner han lättnad, fast snart ångern in finner sig, och då endast fruktan för straff håller honom från att återvända. Under vistelsen här på hospitalet har driften ännu ej uppträdt och pat. hoppas, att den icke heller här skall göra det, enär »här finnes så många att prata med».

Lemnar pat. vid ett ytligt samtal temligen nöjaktiga svar rörande sina lefnadsförhållanden och en del praktiskt förvärfvade erfarenheter, blir förhållandet ett annat, så fort man kommer in på ganska enkla teoretiska spörsmål. Pat. har genomgått tre af folkskolans kurser, d. v. s. inhemtat stadgade minimum, och har konfirmerats; han kunde temligen bra lära sig skriva och läsa innantill, men var omöjlig i räkning och säger sig i allmänhet varit efter kamraterna. På regementet kunde pat. aldrig lära sig kanonens delar.

Först ställdes vid undersökningen till pat. några elementära frågor. Kungens och drottningens namn hade pat. reda på, men visste icke namnet på någon af prinsarne. Hvad Småland var kunde pat. icke besvara och på frågan, om det var stift, län eller landskap, svarades län. Pat. kunde ej upplysa, om Sverige var konungadöme eller kejsardöme, men medgaf att det hette konung Oskar och icke kejsar Oskar. Beträffande Sveriges invånareantal har han intet begrepp, vet icke om det är öfver 100,000, tror att det är öfver 5,000. Kan icke besvara någon fråga rörande budorden och kan ej läsa upp trons artiklar, kan »Fader vår» och »Herren välsigne oss». Pat. pröfvas derefter enligt fabelmetoden. Han får ur folkskolans läsebok uppläsa fabeln om »Hunden och köttstycket». Han läser fullt korrekt, men utan spår till nyansering. Då han slutat, uppmanas han att berätta, hvad han läst. Hans återuppreparande af fabeln löd:

»Det var en hund, som tappade ett köttstycke». Kan omöjligen på egen hand lemna en fullständigare redogörelse. Genom utfrågning får man litet mera upplysningar om innehållet. Huru kom det sig, att hunden tappade köttstycket? Han gapade. Hvilken var anledningen till att han gapade? Intet svar. Kommer på fråga ej ihåg att hunden skulle passera öfver en å. Då han härom upplystes, och fråga framställdes, om han nu kunde utfundera, hvarför hunden gapade, svarade han: »han såg skuggan i vattnet».

Då det begäres, att pat. skall försöka att angifva någon lärdom, som han hemtat ur fabeln, ber han att få läsa den en gång till. Efter genomläsning och en god stunds fundering, ger pat. det svaret, att han ej kan tyda det. Då sensmoralen framställs för honom, medgifver han, att det kan vara så. Öfver hufvud taget ger pat. mera tillfredsställande svar, om man framställer det, man vill ha fram, och formulerar frågan så, att den kan besvaras med ja eller nej. Pat. får derefter uppläsa fabeln om »Den uppblästa grodan». Hans försök att berätta den låter: »hon drog i sig väder så, att hon sprack». Kan omöjligen lemna fullständigare redogörelse. Då sensmoralen framställs för honom, tillägger han: — tydligen belåten med sitt fynd — »då man har mycket, skall man icke högmådas af det», detta otvifvelaktigt en förvrängning af den förra fabelns morallärdom.

Vid pröfning i räkning visar det sig att pat. i följd kan räkna till 100 och deröfver. Men ber man honom att börja med 900 eller 1,000 och derefter fortsätta, kan han det ej. Vid pröfning i de fyra räknesätten föres följande protokoll:

Addition:

$$\begin{aligned} 4 + 6 &= 10 \\ 14 + 4 &= 18 \\ 14 + 7 &= 23 \\ 10 + 11 &= 21 \\ 5 + 7 &= 12 \\ 13 + 14 &= 26 \\ 31 + 12 &\text{ omöjligt.} \end{aligned}$$

Mellan frågans framställande och svaret $\frac{1}{4}$ —1 minut. Pat. räknar på så sätt, att han börjar med ena talet och räknar med fingrarna tills han får det åstundade talet.

Subtraktion:

$$\begin{aligned} 6 - 4, \frac{3}{4} \text{ minuts paus,} &= 2 \\ 15 - 7 \text{ kan ej pat.} & \\ 18 - 4 \text{ d:o} & \\ 14 - 7, \frac{3}{4} \text{ minuts paus,} &= 7 \\ 21 - 11, \frac{1}{2} \text{ d:o} &= 11 \\ 12 - 5, \frac{1}{2} \text{ d:o} &= 6 \\ 26 - 14, 1 \text{ d:o} &= 9. \end{aligned}$$

Större tal kan pat. ej ens försöka subtrahera. Så långt han ser sig god att använda fingrarna, följer han med, sedan blir det omöjligt.

Beträffande multiplikation kunde pat. uppgifva hvad 2×2 och 2×7 ger till resultat, misslyckas med hvarje annan än så enkel multiplicering. Division är han fullkomligt oförmögen att företaga, äfven med de enklaste tal, t. ex. $9:3$.

Vid undersökningen framgår otvetydigt, att det icke kan vara tal om trikskhet eller simulation. Pat. ger beredvilligt alla äskade svar, synes anstränga sig att göra sitt bästa och gläder sig, då det lyckas honom att finna rätta svaret på en fråga.

Af det anförda framgår tydligt, att S. måste räknas till imbecillerna. Han är långt ifrån fri från ärftlig belastning, hvarvid särskildt torde få framhållas förhållandet med morbrodern, som synes fullkomligt likna S:s eget. Han företer äfven åtskilliga degenerationstecken, hvilka, om de också ej få tillmätas för stor vikt, likväl tillsammans med öfriga fakta torde hafva en viss betydelse.

Under sin utveckling deltog han föga i jemnårigas lekar. Han har gått i folkskolans tre klasser och konfirmerats, och om han derunder inhemtat några vidare kunskaper, har han dock till den grad saknat förmåga att bibehålla något deraf, att hans vetande nu är inskränkt till ett minimum, och han kan endast med svårighet och den största osäkerhet addera de enklaste tal. Hans begrepp och föreställningar inskränka sig till de mest alldagliga konkreta saker och erfarenhetsrön, öfver hvilka han dock kan gifva rediga och formelt riktiga svar. För någon abstrakt tankeverksamhet synes hos honom inga möjligheter finnas. Han kan läsa ordentligt innantill, men efteråt knappast göra reda för hvad han läst. Han kan skriva en temligen läslig stil och till konceptet formelt temligen riktigt men till innehållet puerilt med fullständig oförmåga att kunna skilja mellan hufvudsak och bisak, mellan väsentligt och oväsentligt. Minnet är svagt, synnerligast för detaljer. Hans redogörelser för sina förhållanden under rymningsperioderna framställas olika vid olika tillfällen, helt säkert icke af bristande sanningskärlek — ty han synes i allt vilja

hålla sig strängt vid sanningen — utan otvifvelaktigt på grund af svikande minne.

För sedliga begrepp synes han ej främmande, om de också sakna vidare djup. Han synes hysa tillgifvenhet för föräldrar och syskon och ej beherskas af egoistiska känslor, åtminstone ej några utpräglade sådana. Några moraliska afvikelser hafva ej förekommit, och han säger sig ej haft svårt att motstå frestelser i detta hänseende och endast en gång fallit offer derför — detta i fråga om den ofvan omnämnda dammluckan, då han likväl af förledaren förut blifvit bjuden på bränvin.

Mot alkohol har han haft föga motståndskraft, erkänner, att han någon gång varit berusad, och att sådant möjligen oftare skulle hafva förekommit, ifall han haft pengar, men förnekar sig bestämdt hafva varit drinkare.

Könsdriften uppgifver han hafva vaknat vid 17—18:de året och tillfredsställts genom onani, som dock ej ofta öfvats. Säger sig aldrig hafva utöfvat coitus, icke derföre att han saknat lust dertill, utan derföre att han alltid blifvit afvisad och varit för blyg.

Han säger sig varit en duktig arbetare och med lätthet fått arbete än här än der, men synes hafva saknat uthållighet vid detsamma.

Här på anstalten har han deltagit i inre göromål med en iver, som stundom förefallit rent af onaturlig. Uthålligheten har under den korta observationstiden icke kunnat tillräckligt prövas.

Sinnesstämningen har under vistelsen här oftast varit till en viss grad tryckt och allvarlig, men ofta också plötsligt nästan onaturligt glädtigt. Sinnes- eller tankevillor hafva icke förekommit, ej ens någon anledning att misstänka sådana.

Det mest utpreglade draget i sjukdomsbilden är de ofta förnyade rymningarna med det dermed i sammanhang stående vagabonderiet. Det är fullt konstateradt, att dessa rymningar förekommit före hans inträde på regementet och efter detta ej mindre än 6 gånger utan tänkbar förnuftig anledning. Hvarken aga i hemmet, arrest eller fängelsestraff hafva kunnat stäfja desamma. Denna drift skall hafva uppenbarat sig tidigt, redan vid 12—13 års ålder, och vid olika tillfällen uppträdt med vexlande styrka, så att han ibland kunnat motarbeta densamma, ibland också efter endast en kort stund kunnat återgå till arbetet, men vid andra tillfällen har han mäst gifva vika för den inre maningen att rymma bort och stryka omkring.

När driften påkommer, synes han ofta besväras af en obestämd oro och ångslan och först, när han begifvit sig iväg, känner han en viss lättnad. Efteråt kommer han förr eller senare till insigt om det dumma i att hafva handlat, som han gjort, och blir då ledsen och nedstämd deröfver för att åter inom kort följa driften, när den ånyo infinner sig.

Att S. på grund här af måste anses olämplig till vidare krigstjänst, torde vara tydligt, liksom ock, att inga honom ådömda straff, af hvad beskaffenhet de än må vara, kunna vara egnade att hämma den drift, hvaraf han lider. De torde snarare tvärtom förvärra det onda.

På grund af hvad anfördt blifvit och med stöd af den verkställda undersökningen får jag förklara:

att häktade artilleristen vid 3:e batteriet af Kongl. Andra Göta Artilleriregemente J. A. L. K. S. lider af en ej ringa grad af imbecillitet och en dermed sammanhängande drift att rymma och drifva omkring mer eller mindre utan förnuftigt mål, och

att han på grund af detta sjukliga inre tvång vid åtalade förseelsernas begående varit beröfvad sin fria vilja att kunna sina handlingar fritt bestämma och deras följder bedöma, hvilket på heder och samvete intygas.

Kristinehamns hospital den 5 juli 1900.

Axel Enwall.
Öfverläkare.

IV.

I skrifvelse den 9 juli 1900 har Kongl. Medicinalstyrelsen, med öfverlemnande af ransakningshandlingarna uti ett vid Ljustorps tingslags Häradsrätt anhängigt mål angående *häktade*, för stöld tilltalade arbetaren P. A. P. F. från A. socken äfvensom vederbörande fängelseläkares utlåtande, i och för erhållande af fullständig utredning angående den tilltalades sinnesbeskaffenhet förordnat, att F. skulle för observation och undersökning intagas å Hernösands hospital, så snart plats derstädes kunde honom beredas, med anmodan, att vederbörande öfverläkare skulle, så snart ske kunde, till Kongl. Styrelsen inkomma med yttrande angående den tilltalades sinnesbeskaffenhet.

Med anledning här af blef F. intagen härstädes den 23 sistlidne augusti.

Af ransakningshandlingarne, som härhos återgå, inhemtas hufvudsakligen följande:

P. A. P. F. är född den 31 aug. 1872 i A. socken af Vesternorrlands län. Enligt ett den 4 april 1900 utfärdadt prestbetyg skulle F. vara af äkta börd, men enligt hans egen uppgift, hvilken sedermera äfven bekräftats af pastorsebetet i A., är han oäkta son till enkan fattighjonet S. E. J. i A. Denna skall hafva ansetts som ej fullt ärlig. En af F:s halvbröder lär flerfaldiga gånger hafva varit straffad för stöld. F. sjelf skall som barn hafva varit okynnig och visat klen begåfning samt uppvuxit utan att hafva fått någon nämnvärd uppfostran, varit mest lemnad åt sig sjelf och gjort som han velat. Redan som barn skall han ibland hafva »känt sig konstig i hufvudet». Han gick 2 terminer i skola och konfirmerades år 1888 med svag kristendoms-kunskap. Efter konfirmationen tjenade han någon tid hos en hemmansegare, tog derpå hyra som sjöman, men hemkommen efter en resa till England afmönstrade han i november sistnämnda år och vistades under den derpå följande vintern hemma hos modern. På våren år 1889 fick han anställning vid ett garfveri. Men redan i maj månad samma år begaf han sig till Örnköldsvik, der han arbetade som hamnsjåare, till dess han på sensommaren häktades och dömdes för första resan snatteri. Efter härför aftjenade böter begaf han sig åter hem till modern och kvarblef der till på våren 1890, då han erhöi arbete vid ett sågverk, hvilket han dock lemnade i augusti, hvarefter han på hösten arbetade hos bönder i hemsöcken. Vintern 1890—91 tillbragte han åter i moderns hem, hvarefter han på våren år 1891 antog arbete hos en hemmansegare. På sensommaren sistnämnda år dömdes han för andra resan snatteri, och efter aftjenade böter hade han en kortare tid tillfälligt arbete, till dess han på hösten åter uppsökte hemmet, der han vistades till våren 1892, då han arbetade hos en hemmansegare till juni månad. På sommaren samma år dömdes han för inbrott i afsigt att stjäla och skadegörelse till 8 månaders fängelse. Efter i april år 1893 uttjenadt straff arbetade han vid jernvägsbygg-

naden i Örnköldsvik. Sensommaren sistnämnda år dömdes han för inbrottsstöld till 2 år 4 månaders straffarbete, hvilket straff aftjänades på Centralfängelset å Långholmen. Frigifven i maj månad 1895 och transporterad till hemorten, återvände han genast till Stockholmstrakten, men dömdes snart för andra resan stöld derstädes till 1 år 6 månaders straffarbete. Efter att i sept. månad 1896 hafva återfått friheten och blifvit hemförpassad, dömdes han i slutet af året för tredje resan stöld till 2 års straffarbete. Ånyo frigifven sommaren år 1898, begaf han sig till Piteå, der han inom kort för fjerde resan stöld dömdes till 2 års straffarbete, hvilket straff han aftjänade å länsfängelset i Örebro. Härifrån frigafs han den 15 mars 1900 och sändes till sin hembygd under bevakning. Redan i samma månads början hade F., efter att någon tid förut hafva förefallit sömnaktig och slö, börjat visa symptom af sinnesrubbing, i det att han upphörde med arbetet, var ängslig och orolig, klagade öfver »brus och vingel» i hufvudet och fick därför en annan fånge till sällskap i cellen. Enligt fängelseläkarens i Örebro utsago skall han vid frigifningen visserligen hafva varit förbättrad, men ej fullt återställd, hvarför hans förpassning till hemorten skedde under bevakning. Han hörde ofta röster, som sade, att han skulle dö, och såg från jernvägskupén likkistor bäras här och hvar längs med jernvägen. Från den 23 till den 26 mars vistades han å fattiggården å A., der han föreföll högst underlig, var sluten och tyst och stod mestadels och stirrade ut genom fönstret. Då han ej längre fick stanna å fattiggården, begaf han sig sistnämnda dag på vandring söderut utan något speciellt mål och utan bestämda afsigter för framtiden. Han anlände den 30 mars till N:s gästgivarvärdgård, der han erhöll logi öfver natten. Nästa morgon tillgrep han, sedan han blifvit lemnad ensam i sofrummet, ur fickan till en i rummet hängande rock, en börs innehållande 15 kr. 79 öre, hvarefter han skyndsamt lemnade stället, men blef strax derpå fasttagen och återlemnade penningarne, efter att i början hafva förnekat tillgreppet. — Inför rätten skall F. hafva varit lugn och stilla i sitt uppträdande, yttrat sig klart och redigt och förefallit att vara sanningsenlig i sina uppgifter.

I fängelseläkarens Stéenhoffs utlåtande, dateradt den 12 maj 1900, finnes angående den tilltalade hufvudsakligen anfördt:

F. är af medellängd, temligen kraftigt bygd med slapp kroppshållning. Ansigtstrycket är likgiltigt, blicken slö, rösten hes på grund af kronisk strupkatarr samt kronisk näs- och svalgkatarr (»stinknäsa»). Genitalorganerna äro normalt utvecklade, men F. säger sig aldrig hafva känt någon könsdrift, åtminstone icke så stark, att han haft behof att tillfredsställa den. Sömnerna ojemn.

Vid fängelseläkarens samtal med F. yttrade denne sig färdigt och i likgiltig ton. Hans uppgifter hade, der de kunnat kontrolleras, visat sig tillförlitliga. På frågor angående sitt förflutna lif samt alldagliga ting svarade han beredvilligt och redigt samt visade sig ega ett godt mekaniskt minne. Gick man in på abstrakta ämnen, teg han under ett enfaldigt leende, gaf besvärad ifrån sig något afböjande läte eller svarade kort, att han icke tänkt på saken. Hans kunskapsmätt var mycket ringa. Han kunde läsa, men ej skriva, sade sig hafva glömt detta. I räkning påstod han sig endast känna till multiplikation, men äfven härmed syntes han hafva svårt att reda sig. Sin kristendoms-kunskap torde han hafva förgätit; han kunde ej erinra sig, än mindre yttra sig öfver någon af vår kyrkas lärosatser. På

fråga, hvad han mest tänkte på, svarade han än »ingenting», än »jag vet just inte» och dylikt. Han tog aldrig sjelf initiativ till något samtal. Han sade sig tro, att det var orätt att stjäla, men att, när han blefve fri, han antagligen komme att fortsätta med sina tillgrepp. »Det är visst medfödt», sade han om sin brottsliga vana och hänvisade med ett nästan belåtet leende på moderns och broderns oärlighet. Frågan, huruvida han kände någon ånger öfver sina brott och ett förfeladt lif, besvarade han endast med något intetsägande, likgiltigt ljud. Då det framhölls för honom, att han genom sina stölder begått oförrätter mot sina medmenniskor, sade han, att sådant hade han aldrig tänkt på. Han hade för resten aldrig tagit något, utan då han sjelf varit i saknad af medel till sin försörjning. Det lilla han tillgripit hade för öfrigt varit utan betydelse.

»De brott för hvilka F. blifvit straffad», säger fängelseläkaren, »synas alla utmärka sig genom sin planlöshet och sin relativa obetydlighet. Han har utan vidare eftertanke följt ett plötsligt uppstigande begär, och då han tillfredsställt detta, föga bekymrat sig om följderna. Än är det en klocka, än en sparkstötting, än en mindre penningssumma, som han tillfälligtvis fått se och genast tillgripit, ehuru allt talat för, att han genast skulle bli ertappad. Äfven hans inbrott liksom nu åtalade gerning synas hafva varit dylika öfverlagda handlingar. Vid alla de omordade tillfällena har han också snart nog blifvit infångad. Dervid har han först lika fräckt som naivt förnekat brottet och strax derpå öfverbevisad lika ogeneradt erkänt detsamma. Någon gång, då lusten att stjäla kommit öfver honom, har han — såsom han medgiver — känt en maning att strida deremot, men denna maning har snart tystnat.»

»Af ofvanstående», säger slutligen fängelseläkaren, »torde framgå, att F. har en till sin anläggning defekt hjerna, hvilkens utveckling dessutom hämmats genom ogynnsamma lefnadsförhållanden, en dålig uppfostran och ett långt fängelselif. F. har nyss lidit af en tillstötande akut sinnessjukdom, från hvilken han vid nu åtalade gernings begående knappt varit återställd. Hans psykiska tillstånd är äfven för närvarande abnormt. Såväl tanke- som känslolif äro reducerade. Hans omdömesförmåga är svag och oklar. Rättsliga och moraliska begrepp finnas knappast ens såsom inlärdas lexor. Någon skamkänsla spåras ej hos honom. Begreppet heder och ära synes vara honom fullkomligt främmande. Sjelfbeherskning torde han i det närmaste sakna liksom hvarje förmåga af viljeanstängning. Han är ett offer för sina impulser, för öfrigt hemfallen åt en temligen höggradig slöhet. Han är naturligen under dessa förhållanden ur stånd att kunna bestämma sina gerningar eller bedöma deras följder.»

På grund häraf afgaf Doktor Stéenhoff det utlåtande, »att tillräcklig anledning förefinnes att anse, det P. A. P. F. såväl vid nu åtalade gernings begående saknat som jemväl nu saknar förståndets bruk».

F., som intogs å härvarande hospital den 23 augusti, företedde vid inkomsten här nedan beskrifna tillstånd.

P. A. P. F. är 1.72 meter lång; väger 64 kg. Kroppsbbyggnaden temligen god; muskulaturen svagt utvecklad; hullet mindre godt. Allmänna hudfärgen blek, särskildt är ansigt-färgen synnerligen blek och grådaskig.

Hufvudets horisontala omkrets är 58 cm., längddiametern 20 cm., tvärdiametern 15 cm.; breddindex alltså 75. För öfrigt

intet att anmärka om hufvudets form. Hår- och skäggväxt af normal riklighet och af ljus färg. Ansigtet är symmetriskt och välbildadt; inga abnormiteter i dess innervation; inga ryckningar. Ögonspringorna likstora, ingen strabism. Conjunctivæ bleka. Irides blågrå. Pupillerna äro lika stora och medelmåttigt vidgade, reagera normalt för ljus och ackommodation. Synförmågan utan anmärkning. — Öronen af vanlig storlek och form; öronflikarne vidvuxna; hörseln normal. — Nässlemhinnan röd med rätt riklig slemafsöndring, här och der belagd med krustor; luktsinnet utan anmärkning. — Munnen hålles nästan alltid öppen. Läpparnes slemhinna blek. Gomhvalvet något högre än vanligt. Slemhinnan å bakre pharynxväggen torr och matt, på sina ställen belagd med segt slem. Andedräkten illaluktande, dock ej stinkande. Tänderna friska, normalt ställda och välformade. Tungan framsträcket säkert och utan darrningar; inga ärr å densamma. Röstens är beslöjad, nästan något hes. Artikulationen tydlig. Bröstets och bukens organer utan anmärkning. Pulsen slår 76 slag i minuten, är full och jemn. Hårväxten å blygden normalt riklig. Könsdelarne väl utvecklade. Sensibilitet och motilitet äfvensom reflexer normala. Urinens sp. v. är 1.016, dess reaktion sur; den är ljusgul, klar, fri från ägghvita och socker. Temperaturen afebril. Matlusten god. Afföringen normal. Sömmen utan anmärkning.

F. har i hela sitt uppträdande något slapt och liknöjdt, men tillika blygt och skyggt. Hållningen är värdslös och slapp. Hufvudet hålles nedlutadt. Gång och rörelser tröga och långsamma. Ansigtstrycket är i allmänhet slapt och likgiltigt. Blicken uttryckslös, skygg och osäker, vanligen riktad nedåt; blott sällan föres den flygtigt på omgifningen. Denna synes han i allmänhet ej egna någon uppmärksamhet. Ej heller tilltalar han själfmant någon vare sig läkare, betjening eller patienter. Han har ett fogligt lynne och efterkommer villigt tillsägelser; sköter sig fullständigt själf. Stämningen är likgiltig, slö. Då han tilltalas, håller han för det mesta blicken sänkt mot golvet, blott en och annan gång blickar han skyggt och blygt upp mot den tilltalande. Han besvarar frågor om sitt föregående lif villigt, men kort och knapphändigt. Någon sammanhängande berättelse är dock omöjligt att erhålla af honom. Han säger sig ej vara i stånd dertill, och tydligen äro hans förråd af ord och uttryck samt kombinationsförmåga otillräckliga härför. Då det gäller hvardagliga ämnen och förhållanden, som han väl känner till, kommer svaret omedelbart på frågan.

Det visar sig, att F. har godt minne af det förflutna, såväl beträffande längre i tiden tillbaka liggande som senare timade händelser. För tilldragelser under hans sinnessjukdom är dock minnet mera dunkelt. Han har äfven, så vidt det varit möjligt att bedöma, visat sig sanningsenlig i sina uppgifter; åtminstone afvika de vid olika tillfällen lemnade uppgifterna i allmänhet ej från hvarandra. Han är fullt orienterad till tid och rum, vet, att han är på Hernösands hospital, hvilken dag han anlände hit samt huru han kom hit. Anledningen till att han blifvit hitförd, känner han dock ej. Han säger sig vara af oäkta börd, och förklarar, att hans moder, sedan hon blifvit enka, fått tre oäkta barn, bland hvilka han själf var det äldsta. Sin fader minnes han ej, ty denne dog i F:s tidigaste barndom, men han har hört omtalas, att fadern skall hafva varit en mycket stark drinkare. Äfven modern påstår han sig ofta i sin barndom hafva sett öfverlastad af starka drycker; hon lär af grannarne äfven

hafva ansetts för oärlig. Sjelf fick han sällan någon tillsyn i hemmet, enär modern ofta vistades borta på arbete; mycket stryk fick han dock ibland, emedan han sprang omkring ute i bygden. Han kan ej upplysa, huruvida han haft någon svårare barnsjukdom, ej heller vet han, vid hvilken tid han lärde sig gå och tala. Om det funnits fall af sinnessjukdom i faderns eller moderns släkt är honom likaledes obekant. Vid 11 års ålder gick han en termin i skola, derefter gick han och »slog dank», såsom orden föllo, till sitt 15:de år, då han åter bevistade skolan under en termin. År 1887 blef han konfirmerad, men gick ej till nattvarden, ty modern, som blifvit baptist, förbjöd nattvardsgången. Han kan korrekt redogöra, nemligen efter fråga på fråga, för tilldragelserna under de 10—12 sista åren af sitt lif, minnes, hvilka brott han begått, af hvilken rätt han hvarje gång dömts, straffets storlek, hvarest han afsuttit straffen, hvilka tjänster han haft o. s. v. Ett par af de begångna stölderna, deraf den första, säger han sig hafva blifvit narrad till; de andra har han begått af egen drift. Tillfrågad om anledningen till att han alltid så snart lemnat de tjänster och arbeten, han erhållit, säger han: »Det har aldrig gått»; skälet kan han ej närmare angifva. På fängelserna lära flerfaldiga försök hafva gjorts att lära honom något yrke; men äfven härom tillägger han: »Det har aldrig gått».

Han förklarar, att han aldrig förut varit sinnessjuk, men att han mycket väl inser, att han varit det sistlidne vår. På fråga, om han för närvarande känner sig konstig i hufvudet, säger han, att han nu känner sig fullt riktig, som han varit förr i världen. Tillfrågad, om han ansåg sig hafva varit fullt normal under sin uppväxttid, svarar han »ja», men tillägger, att han under sin barndom och äfven senare hört folk kalla honom för »mindre vetande». »Folk har äfven hållit honom för spektakel och gifvit honom öknamn såsom Jörk, Skurk och Köck» (Kock).

Om den sinnessjukdom, hvaraf han sistlidne vår led, berättar han — icke sammanhängande, utan som alltid på fråga efter fråga —, att han mot slutet af sin vistelse å Örebro läns-cellfångelse kände sig på alla vis konstig i kroppen och hufvudet, var nedstämd och ängslig, hade särdeles dålig sömn, igenkände icke fångbetjeningen och »kände det precis som om han var förbjuden att äta». »Tankarne», säger han, »kommo huller om buller, och så gick jag omkring i cellen natt och dag, bultade i väggarna och slet sönder klocksträngen». Vidare »såg han syner och bilder, som rörde sig, och hörde röster, som sade honom otäcka saker». Detta tillstånd fortfor äfven, fastän i något lindrigare grad, under hemresan till Norrland, då han längsefter jernvägen såg liktåg samt hvita och svarta andar, som förklarade, att han skulle dö. — Under afbrotten i resan om nätterna tyckte han sig rakt genom de stängda dörrarna se personer gå utanför. Under vistelsen å fattiggården i A. kände han sig »tung och vinglig i hufvudet», likaså under vandringen till N:s gästgifvaregård, der den sista stölden begicks. Under första tiden han satt häktad i S., var han fortfarande orolig, särskildt om nätterna, hade nästan ingen sömn, utan »låg och snodde sig». Han var »liksom ilsken och vresig, så att han ej tålde, att fångbetjeningen talade till honom». Dock kände han nu igen betjeningen, hörde inga röster eller såg syner, men »kände liksom susningar i hufvudet och öronen». Senare under fängelsetiden blef det så småningom klarare för honom, säger han. Vid samtal om den senast begångna stölden förklarar han, att han ej tänkte

på att stjäla förrän kort innan han begick den, då »det föll mig in att taga portmonnän». På fråga, om han kände sig konstig i hufvudet vid detta tillfälle, svarar han: »Vinglig var jag just inte, men nog är det klarare för mig nu».

Vid pröfning af F:s kunskapsmätt befinnes det, att han visserligen känner till en del elementära saker, men att allt hans vetande är ytterst ytligt, osäkert och ofullständigt. Af lilla katekesen kan han temligen felfritt utantill läsa upp de tio budorden äfvensom bönen »Fader vår»; han vet också, att 1:sta hufvudstycket afhandlar de förstnämnda, och att nämnda bön förekommer i 3:dje hufvudstycket; men då han en stund derefter tillfrågas om 3:dje hufvudstyckets innehåll, svarar han, att det handlar om den Helige Ande. Han vet, att 4:de hufvudstycket afhandlar Döpelsen, det 5:te Altarets sakrament. Han känner till, att det Nya testamentet är skrivet på grekiska språket, men på hvilket språk det gamla är skrivet, känner han ej. På de fyra evangelierna kan han säga namnen och känner till hufvuddragen af Jesu historia. Gamla testamentet har han föga eller intet reda på; så t. ex. känner han ej till namnet på Abrahams son. För de större högtiderna och deras betydelse kan han nöjaktigt redogöra. Äfven dopets betydelse är honom bekant.

Han känner till tidsindelningen i år, månader, veckor etc., vet hvad skottår är och när de större högtiderna inträffa. De olika årstidernas benämningar känner han äfven till, men vet ej och kan ej heller utgrunda orsaken till deras vexlingar; han säger sig ej minnas detta, men väl hafva läst derom. Särdeles ofta återkommer detta svar på till honom ställda frågor. Anledningen till vexlingen mellan dag och natt har han ej riktigt klart för sig; jordens rörelser och dennas förhållande till solen äro för honom okända saker. Det enda han säger sig veta om månen är, att »han är en planet, som lyser». Hvad det förstås med sommar- och vintersolstånd, vet han, men ej hvad vår- och höstdagjemning är; har dock hört dessa ord omtalas. Han känner till de fyra väderstrecken och har läst om, att kompassen utvisar dem, men huru man utan kompass skall kunna taga reda på dem, vet han icke; efter en stunds funderande säger han dock sig hafva hört, att »Nordstjernan eller Polstjernan, som finnes vid Nordpolen, skall visa på norr». Karlavagnens form kan han beskrifva. Han kan uppgifva namnen på de flesta af Sveriges landskap, men känner nästan ingenting om deras inbördes läge. Sveriges läge i förhållande till Norge och Danmark är honom också obekant. Han vet ej, hvilket af de tre nämnda länderna är störst, men tror, att det är Sverige. Af berg i Sverige känner han till Åreskutan, Stådjan och Sulitelma och vet, att Åreskutan ligger i Jemtland, men tror, att Sulitelma ligger i Herjedalen. Han kan uppräknat namnen på flertalet af Europas stater och en stor del af deras hufvudstäder. Tillfrågad om invånareantalet i Sverige svarar han: »Fem, sex à tio millioner»; antalet invånare i Stockholm antager han vara 30 à 40 tusen. Han uppgifver rätt namnen på vårt nuvarande konungapar. Deras barn säger han vara »Arfprinsen Carl och Eugen». Prins Bernadotte känner han ej till, men har hört namnet nämnas. Han har reda på, att före Oscar II hafva regerat Carl XV, Oscar I och Carl XIV Johan, »som intog Norge». Från svenska historien känner han vidare till namnen på Gustaf I, Gustaf II Adolf och Karl XII och vet äfven någorlunda, vid hvilka tider de lefde, samt att Gustaf II Adolf förde ett religions-

krig. Om Gustaf III har han läst, men känner ingenting annat om honom, än att han blef skjuten på en bal. Af svenska skalder kan han säga namnen på Tegnér, Wallin, Bellman och Jesper Svedberg. Det enda han känner om dem, är att den sistnämnde »gjorde psalmer». Af franska regenter kan han nämna Ludvig XIV och Ludvig XV. Tillfrågad huruvida han ej läst om Napoleon, svarar han: »Han var en stor, hög och enväldig en.» Huru Frankrike för närvarande styres, är honom obekant. Republik har han läst om, men kan ej redogöra för dess betydelse. F:s indelning af de olika vapenslagen inom armén är: »Husarer, volontärer och lifgardister» Indelta armén har han aldrig hört talas om. Att vår riksdag består af två kamrar är för honom kändt; likaledes vet han, att riksdagen stiftar lagar och bestämmer skatterna. På fråga hvad det menas med svenska regeringen svarar han: »Kronan». Dess sammansättning, säte etc. äro för honom alldeles obekanta förhållanden. Domstolarnes indelning och betydelse synes han hafva någorlunda reda på. Dock känner han ej till, att det finnes en hofrätt öfver Skåne och Blekinge.

Med addition i enkla tal reder han sig någorlunda, men med subtraktion dåligt. Multiplikationstabellen kan han delvis: $4 \times 7 = 28$; $5 \times 6 = 30$; $5 \times 8 = 40$; $6 \times 7 = 54$; $7 \times 8 = 54$; 8×8 : vet ej; $7 \times 9 = 54$. Division känner han blott till namnet.

Namnen »ytmmätt» och »rymdmätt» känner han till, ty han »har läst i böcker om det», men har ej innebörden deraf klart för sig. En aln vet han vara 2 fot eller 4 kvarter, men ber man honom utpeka på bordet, huru stor ungefär en aln är, kan han det ej. Först sedan han med de utspärrade fingrarna långsamt och tölpaktigt uppmätt 4 kvarter, blir saken klar för honom. Han vet, att det på 1 fot går 12 verktrum, vet äfven, att det finnes ett annat slags tum, men erinrar sig ej namnet derpå. Upplyst om att detta är decimaltum, och att det går 10 sådana på 1 fot, samt tillfrågad, om 1 verktrum är större eller mindre än 1 decimaltum, svarar han efter långt betänkande: »en verktrum är större». Han har sig bekant, att 1 meter är 10 decimeter och 1 decimeter 10 centimeter, men vet ej säkert, om 1 meter är större än 1 fot, men »tror, att det är så». Att det går ungefär 10 kilometer på 1 mil, känner han till. På frågan, huru lång tid det behöfs att åka 1 kilometer, om man åker 1 mil i timmen, svarar han: »det kan jag ej säga, det behöfver jag lång tid för att räkna ut.» På ett kilogram går det 425 gram, säger han. Efter en stund förklarar han, att det också på ett skålpund går 425 gram. När man nu anmärker, att då måste ju ett skålpund och ett kilogram väga lika mycket, går han gerna in derpå; han hade ett par minuter förut omtalat, att det på 1 kilogram går 2 skålpund 30 ort. Celsii termometer vet han vara en värneprofvare, som är indelad i 100 grader, men han vet ej, vid hvilken temperatur vattnet fryser, när det kokar eller dylikt, men han »har läst mycket derom.»

F:s etiska och moraliska begrepp äro föga utvecklade. Han säger sig veta, att det är orätt att stjäla, och svarar på fråga, hvarför det är orätt: »Derför att det är syndigt.» Hvad syndar man mot? »Mot 7:de budet.» Hvarför har då F. stulit? »Det har jag ej tänkt på.» Vid ett annat tillfälle svarade han på samma fråga: »Derför att jag ej hade några pengar.» Han påstår sig ibland hafva känt ånger öfver sina brott, »men», tillägger han, »sådant slår man från sig». Har ej F. någonsin tyckt synd om de bestulne? »Derpå har jag aldrig tänkt.» Svaren

på dessa och dylika frågor afgifvas särdeles liknöjdt och ofta under ett småleende samt öfver hufvud taget på ett sätt, som tillkännagifver, att hans känslolif är fullkomligt oberördt deraf. Tillfrågad, hvilka pligter man har mot sina föräldrar, svarar han: »att hedra dem och göra godt och väl mot dem». Hvilka pligter har man mot sina medmenniskor? »Trohet, vänlighet och ärlighet.» Hvad är tillgifvenhet? »Man sympatiserar och vinner någons förtroende och tillgifvenhet.» Hvad menas med egen nytta? »Att vara tjurig.» Hvad menas med sjelfviskhet? »De som sätter sig emot saker, som ej kunna ske.» Fosterlandskänsla har han hört om talas och läst derom, men kan ej uttrycka hvad det är; han känner ej heller till några förpligtelser mot fosterlandet. Strax förut har han tillfrågats, om han exercerat beväring (hvilket han af lätt insedda skäl ej gjort), och hvad ändamålet är med beväringsofningar, hvilket han angaf tjena till fosterlandets försvar. Tillfrågad om man är pliktig att försvara fosterlandet, svarar han: »Det vet jag just inte.» Han »tror dock ej, att det är lika bra att underkasta sig». Om F. komme ut i krig, huru skulle F. då förhålla sig? »Jag tror, att jag sprang min väg.»

F. läser temligen felfritt innantill, dock utan att kunna riktigt använda skiljetecknen, hvarjemte uppläsningen är monoton som ett barns. Han kan någorlunda redogöra för innehållet af det upplästa, för så vidt det rör sig om mycket enkla och hvardagliga förhållanden, i motsatt fall blifver redogörelsen särdeles bristfällig eller uteblifver alldeles; på sin höjd repeteras dervid endast de sist upplästa orden, som ännu klinga kvar i hans öra. Han skrifer sitt namn temligen bra och visar sig äfven kunna skriva efter diktamen. Skrifningen försiggår dock mycket trögt och långsamt, och stafningen lemna äfven åtskilligt öfrigt att önska.

^{5/9}. Då F. fortfarande är redig och lugn samt i allo uppfört sig ordentligt, fick han i går på egen begäran börja deltaga i förefallande utarbete. Han förklarar sig tycka det vara roligt att hafva sysselsättning, har hittills visat sig ordentlig i arbetet.

^{15/9}. Tillståndet fortfarande oförändradt. Han deltagar i arbetet med ordning och god vilja och fogar sig villigt i de honom af sjukbetjeningen dervid gifna föreskrifterna. På lediga stunder sysselsätter han sig med läsning. Säger sig trifvas bra här.

^{22/9}. Som förut redig, lugn och foglig, men slö; arbetar.

^{1/10}. Har nu ett friskare utseende än vid ankomsten till hospitalet; den förr så bleka ansigtsfärgen är nu lifligt röd. Han har ökat i vikt från 64 kilogram vid intagningen till 71 kilogram nu. Fortfarande stillsam, foglig och medgörlig, men likgiltig och slö. På fråga hvad han i allmänhet tänker på, svarar han: »På ingenting.» Tänker ej F. någon gång på framtiden? »Nej, det får gå som ödet styr om det.» Har F. nu klart för sig, hvarför han är här på hospitalet? »Nej.» Har ej F. frågat någon derom? »Nej, det kan göra detsamma.»

^{9/10}. I dag har från föreståndaren för A. fattiggård, der F. vistades från den 23 till den 26 sistlidne mars, således knappast en vecka innan den åtalade stölden begicks, till svar å förfrågan om F:s förhållanden under vistelsen derstädes ankommit följande skrifvelse: »Under den tid, han här vistades, var han sluten, svarade knappt på de frågor, som ställes till honom, och lemnade det intrycket, att han vore antingen en utbildad, liderlig sälle eller att han icke vore normal. Sköterskan var mycket rädd för honom och fruktade, att han umgicks med mordplaner

mot sig sjelf eller andra, men till slut trodde hon, att han icke var fullt normal.»

^{13/10}. Vid samtal med honom i dag förklarar han, att han mycket sällan förtärt spirituosa, och att han redan af en enda sup blir drucken. Till fruntimmer har han aldrig känt någon dragningskraft; hvad könsdrift vill säga, synes han ej riktigt fatta.

Han blir mycket lätt konfunderad och låter utan vidare svårighet inbilla sig allt möjligt. Såväl häraf som af hans sätt att uttrycka sig får man det bestämda intryck, att han aldrig har någon egen mening, utan i allt stöder sig på det han läst i böcker eller hört andra säga. Också begagnar han sig ofta i sina svar just af samma uttryck, som han funnit i böcker. Så t. ex. svarar han på fråga hvad helvete är: »ett ställe, der pinan aldrig slutar och masken aldrig dör.»

^{18/10}. F. har på sista tiden börjat få ett något frimodigare utseende och ser oftare än förut upp på den, han talar med. Han är dock fortfarande liknöjd och slö, tilltalar nästan aldrig någon, men svarar alltid på tilltal. Då han kommer och går, helsar han ibland, ibland ej. Han är fortfarande ordentlig i sitt arbete och fogar sig villigt efter sjukbetjeningens föreskrifter om arbetets utförande. Vid detta behöfver han dock ständigt ledning, enligt hvad betjeningen upplyser. Han har aldrig visat några ansatser till att vilja olofligt afvika från anstalten, ehuru tillfällen dertill nog icke saknats.

^{26/10}. Alltid snäll, stillsam och foglig, men slö och dåsig. Har dock någon gång på sistone hörts samtala med en af de andra utarbetarne. Är fortfarande lika obekymrad för sin framtid, vet ej ännu, hvarför han är hitkommen. Frågar man honom, om han ej önskar veta det, svarar han: »Det kan göra detsamma, det bryr jag mig ej om.» Tillfrågad, huru han skulle känna det, om han blefve tvungen att förblifva kvar på hospitalet, svarar han: »Det gör mig ingenting, om jag blir kvar här i 10 år.» På fråga hvad han skall taga sig till, om han återfår friheten, svarar: »Det har jag ej tänkt på;» och på fråga, om han kanske kommer att fortsätta att stjäla, svarar han: »Nej, det tror jag inte, men jag kan inte så noga säga det.»

^{4/11}. Af en F:s sväger, som föreföll vara en ordentlig och hederlig man, har i dag inhemtats följande: F. har alltid ansetts som besynnerlig och »mindre vetande». Redan som barn var han mycket underlig och olik sina jemuåriga. Han »var liksom folkskygg», gick alltid med hufvudet framåtlutadt, kunde redan då ej se folk i ögonen, utan gick alltid och sneglade. Han lydte aldrig modern, företog oupphörligt alla möjliga skålmstycken, gick ofta bort och var borta 1 å 2 dygn i sender. Han visade sig mycket hämndlysten och hade aldrig den ringaste känsla för sina anhöriga. Vid sina besök hos modern på senare tider var han brutal, hotfull och till och med våldsam samt tog äfven penningar från henne. Någon tjänst hade han aldrig kunnat behålla, ty »dertill var han för drullig och för litet uthållig.»

^{15/11}. Samma tillstånd af slöhet och likgiltighet. Deltager fortfarande i utarbetet och säger sig må bra deraf. På fråga, om han ej i stället vill lära sig ett handtverk härstädes, svarar han: »Nej, det går inte, jag har så många gånger på fängelserna försökt det, men det har aldrig gått.» Ännu har han ej fått klart för sig, hvarför han blifvit intagen här. Han lär dock nyligen vid ett tillfälle hafva uttryckt sin förundran öfver »att han så ofta blir inkallad till doktorn.»

Sammanfattas de i ransakningshandlingarne vunna upplysningarne och de vid hospitalet gjorda iakttagelserna angående F., finner man lätt, att denne är en i sin psykiska utveckling hämmad individ.

F. är oäkta son till ett fattighjon, hvilket som enka fått 3 oäkta barn. Hon har haft rykte om sig att ej vara ärlig och skall ofta hafva varit öfverlastad af starka drycker. F:s fader lär hafva varit en mycket stark drinkare. En halfbroder har flerfaldiga gånger straffats för stöld.

Hos F. röjde sig redan i barndomen åtskilliga abnormiteter. Han visade klen begåfning och var olik sina jemnåriga; han var »liksom folkskygg», begick alla möjliga skålmstycken äfvensom stölder, var alltid olydig och ofta hämndlysten och visade redan nu tydliga ansatser till ett vagabondlif, i det att han ofta oföfligt afvek från hemmet och var borta 1 à 2 dygn i sender. Han uppväxte utan att erhålla någon nämnevård uppfostran, fick två terminers skolundervisning och blef år 1888 konfirmerad. Han har alltid ansetts som besynnerlig och »mindre vetande», »ofta hållits för spektakel och nämnts vid öknamn». Under åren 1889—98 har han sju särskilda gånger blifvit åtalad och dömd, mestadels för tjufnadsbrott. Han har knappast hunnit blifva utsläppt från fängelset och återtaga sitt vanliga vagabondlif, förrän han åter häktats. Anmärkningsvärda äro den stora ombytthet och brist på uthållighet, F. ständigt visat. Något stadigvarande arbete har han aldrig varit mäktig. Då han ej vistats i fängelse, har han drivit kring i bygderna och för kortare tider försökt sig på litet af hvarje. Så har han varit sjöman och hamnsjåare, haft anställning vid garfveri, sågverk, jordbruk och jernvägsbyggnad. Under vistelsen i fängelserna har han pröfvat på åtskilliga yrken, men alltid utan resultat.

Redan det anförda utvisar, att man har inför sig en i såväl intellektuellt som moraliskt hänseende undermålig person.

Men äfven den på hospitalet verkställda undersökningen gifver vid handen, att F. är en psykiskt utvecklade människa. Redan det första intrycket, man får af honom, angifver detta. Den slappa, vårdslösa hållningen, de tröga rörelserna, den nedlutade hufvudet, den öppna munnen, den uttryckslösa, nedåtriktade blicken och det likgiltiga ansigtsuttrycket tyda derpå. Några mera framträdande somatiska stigmata finnas ej. Antydningar dertill förefinnas dock uti de vidväxta öronflikarne, det rätt höga gomhålfvet och kraniet relativt stora längddiameter. Som degenerationstecken af större betydelse må framhållas den bristande könsdriften och den stora känsligheten för spritdrycker.

Det visar sig, att F. har ett mycket godt minne af tilldragelserna i sitt förflutna lif, men detta är ej ett så ovanligt förhållande hos andesvaga personer. Undersökningen af hans kunskapsmått utvisar, att han under sin fängelsetid rätt mycket sysselsatt sig med läsning, och att han derunder förvärfvat sig en del kunskaper. Dock är hans vetande särdeles osäkert, ytligt och fragmentariskt, endast tomma utanlexor. Förmågan att tillgodogöra sig det han läst har hos honom varit mycket ringa. Ofta erhåller man som svar på till honom ställda frågor, att han läst mycket om saken i fråga, att han hört den omtalas o. s. v., men något vidare besked får man ej. Det hos den normalt utvecklade människan inneboende sträfvet att söka finna en förklaring öfver företeelserna saknas fullständigt. Flera exempel derpå finnas uti den öfver honom förda journalen. Också är hans omdömesförmåga i allmänhet mycket svag och bristfällig.

Derom vittnar t. ex. hans oförmåga att under de i journalen omnämnda förhållandena bedöma, huruvida en verktyg är större eller mindre än en decimaltum.

Hvad särskildt de etiska och moraliska begreppen beträffar, äro dessa hos F. mycket utvecklade. Delvis saknas de alldeles, delvis äro de mycket obestämda och oklara, och de få tillsynes klara belopp, hvaröfver han förfogar, äro tydligen blott mekaniskt inlärd ord och fraser, hafva inga djupare rötter i hans medvetande och sakna motsvarande känslöbetoning. F. säger sig veta, att det är orätt att stjäla, men han har ej förstätt att tillämpa detta vetande uti de egna konkreta fallen. Ånger öfver sina brott säger han sig också ibland hafva känt, men tillägger, att »sådant slår man ifrån sig». Att denna ånger blott är en tom fras, bevisas äfven af hans förklaring, att han möjligen kommer att åter upprepa sina gamla felsteg, om han återfår friheten.

Som frappanta uttryck för F:s stora defekter inom känslösfären må särskildt framhållas den belåtenhet, hvarmed han finner sig i hospitalsvistelsen, och den stora likgiltighet, han visar för sitt eget öde. Han vet ej, hvarför han blifvit intagen på hospitalet, och ehuru ämnet vid flere tillfällen varit på tal, har han icke en enda gång framställt förfrågan om orsaken till sin vistelse derstädes. Han förklarar rent ut, att det är honom fullkomligt likgiltigt och att »det gör honom ingenting, om han blefve kvar på hospitalet i 10 år».

Af det ofvanstående framgår, att F. från barndomen lidit och fortfarande lider af en psykisk defekt, och torde denna defekt böra betecknas som imbecilitet i medelmåttig grad.

På grundvalen af detta habituella defekttillstånd utbildade sig hos F. under sista tiden af hans vistelse å Örebro cellfängelse och sannolikt under fängesellifvets inflytande en tillfällig verklig psykos. I början af mars innevarande år började han nemligen, efter att under en kortare tid hafva varit sömnaktig och slö, upphöra att arbeta, blef ängslig och orolig, klagade öfver »brus och vingel» i hufvudet; »tankarne kommo huller om buller»; han hade mycket dålig sömn, gick omkring i cellen natt och dag och bultade i väggarna. Han kände ej igen fångbetjeningen, hade syn- och hörselhallucinationer, »kände det precis som om han varit förbjuden att äta». Dessa symptom sammanfalla nog med bilden af en väl känd form af sinnessjukdom: akut hallucinatorisk förvirring, amentia (Meynert). Det gäller nu att afgöra, huru länge denna F:s sjukdom egde bestånd. Att den ännu florerade, fastän i något förminskad grad, under hemresan till Norrland, hvilken anträdtes den 15 mars, bevisas deraf, att sinnessvillorna då ännu funnos kvar. F. såg här och hvar längs med jernvägen liktåg samt svarta och hvita andar och hörde röster, som sade honom, att han skulle dö. Under vistelsen å A. fattiggård från den 23 till och med den 26 mars föreföll han högst underlig, var sluten och tyst och stod mestadels och stirrade ut genom fönstret. Sköterskan derstädes var rädd för honom och fick det intrycket, att han icke var normal till sinnet. Den 31 mars begicks stölden. Under den derpå följande vistelsen å Sundsvalls kronohäkte skall han, som han sjelf säger, visserligen ej hafva hört röster eller sett syner, men han »var liksom ilsken och vresig och tålde ej att betjeningen å häktet talade till honom». Denna vresighet är ett mycket vanligt symptom hos en del sinnessjuka, som äro på väg att tillfriskna utan att ännu vara fullt återställda. Han kände sig tillika orolig,

isynnerhet nattetid, och kunde ej sofva utan slåg och snodde sig. Äfven i fängelseläkarens intyg är omnämndt att sömnen var ojemn. Då dertill kommer, att psykosor på imbecil grund vanligen behöfva längre tid för att gå tillbaka än hos normalt utvecklade menniskor, synas mig tillräckliga skäl föreligga för antagandet, att F. vid föröfvandet af nu åtalade stölden ännu icke var fullständigt återställd från den tillfälliga sinnessjukdomen.

På grund af och i öfverensstämmelse med det anförda får jag på heder och samvete intyga:

att arbetaren P. A. P. F. är en i psykiskt hänseende ofullständigt utvecklad (imbecil) person;

att han vid tiden för åtalade stöldens föröfvande ännu icke var återställd från en kort förut iråkad sinnessjukdom; och

att han med anledning häraf måste anses hafva vid denna gernings begående saknat förståndets bruk.

Hernösands hospital den 25 november 1900.

D. Sellberg,
Öfverläkare.

V.

I skrifvelse den 29 augusti 1900 har Kongl. Medicinalstyrelsen med öfverlemnande af ransakningsprotokollen uti ett vid Oxie och Skytts Häradsrätt anhängigt mål angående häktade för mordförsök tilltalade bokhållaren J. P. S. från L. äfvensom utaf fängelseläkaren Th. Petrén afgifvet yttrande angående den tilltalades sinnesbeskaffenhet för erhållande af fullständig utredning angående den tilltalades sinnesbeskaffenhet aktat nödigt förordna, att S. skulle för observation och undersökning intagas å Göteborgs hospital med anmodan för öfverläkaren att till Kongl. Styrelsen inkomma med yttrande angående den tilltalades sinnes-tillstånd äfvensom afskrift af den öfver den tilltalade å hospitalet förda journal och dervid återställa handlingarne i målet.

Af de härhos återgående ransakningsprotokollen inhemtas följande:

J. P. S. är född i H. socken, K. län den 20 juni 1872. Fadern, hemmansegaren P. A., är afiden, modern lefver ännu. Fader, farbror, farssyster samt farfader uppgifvas hafva varit svagsinta.

S., som lärt sig läsa och skrifva och blifvit konfirmerad år 1887, lemnade vid 17 års ålder föräldrahemmet och har sedermera varit artillerist vid Kongl. Vendes artilleriregemente i 3 år, gårdsdräng i 2 år och landbrukslärling på Alnarp i 2 år. Efter avslutad lärokurs vid Alnarp qvarstannade han derstädes $\frac{1}{2}$ år samt flyttade derifrån den 24 april 1889 till L. för att biträda vid landtbruket. Vid L. råkade han i ovänskap med det öfriga tjänstefolket på stället, såsom det antages i anledning af sitt korta och befallande sätt mot dem. Denna ovänskap gick så långt, att 4 drängar den 25 sistlidne mars anmälde hos förvaltaren, att antingen skulle de eller S. flytta, enär denne hotat dem med revolver, och då S. på tillfrågan erkände, att han ginge med revolver, uppsades han till afflytning till den 24 april.

Den 21 sistlidne april omkring kl. 2 på eftermiddagen infann sig S. plötsligt i hushållerskan A. H:s rum och under yttrande, att han kommit »för att bedja adjö med A., för det hon skaffat honom plats», omedelbart derefter mot henne aflossade flere skarpa skott samt med en knif tilldelade henne fyra hugg i högra axeln, venstra öfverarmen, ryggen och bröstkorgen. Det

första skottet träffade i venstra kinden, det andra i venstra handen medan hon höll den öfver såret efter första skottet. De öfriga skotten träffade ej. Efter att hafva varseblifvit att blod strömmade ut ur A:s mun sprang S. från hennes rum upp på sitt eget, lade några patroner i revolvern och aflossade sedan i afsigt att döda sig fyra skott mot sin högra tinning, der kulorna fastnade. Vid fjerde skottet miste han sansen och föll omkull.

I S:s bostad anträffades af honom skrifna bref af följande lydelse:

»L. den

Bäste Broder

Jag vill berätta för dig min händelse, som jag lidit orätt snart sagdt i allting i tidtals inte städat, hela vintern inte eldat och till sist körd från platsen, änskönt jag skött min tjänst med bästa flit och noggranhet. Häröfver vill jag hämnas. Det enda jag har haft att fröjda mig öfver är den vänlighet och välvilja du och din familj äfvensom familjen H. mig bevisat.

Efter som jag inte kan komma och muntligen bedja farväl med Eder mina sällskapsbröder och vänner vill jag härmed bedja farväl. Helse familjen H. om di vill mottaga mina helsningar. Till sist varder du och din familj hjertligen helsad af

Olycklige J. S.»

»L. den 21 april 1900

Bästa Broder

Jag vill tacka så mycket för det besvär du haft med mitt bud i dag de penningar som öfverblef skall du hafva för ditt besvär, det arbete du gjort åt mig, men jag vill bedja dig att du underrättar min broder när han kommer hit och hemtar mina saker för det är inte så godt för en främling att komma till L. Som du vet hur jag är behandlad vid L. i denna vinter, huru väl jag skött min tjänst med största flit och noggranhet likaväl blifvit körd från min tjänst häröfver vill jag hämnas — och det är dem som orsaken har. Jag hade haft den stora skyldigheten att tagit adjö med eder i midags men jag kunde inte.

Härmed vill jag tacka Eder Familjen H. för vänligt bemötande och godt kamratskap. Vänligast varder du helsad från din olycklige följeslagare

J. S.»

»L. den april 1900

Kära Moder och Bröder!!

Härmed vill jag underrätta Eder en sorglig tilldragelse, men för Guds skull läggen den inte Eder för hård när. Bed Gud bevara Eder att inte komma ut för olyckliga, orättvisa menniskor såsom jag kommit ut för här på L. Som jag förut har nämnt för Eder, har hushållerskan ställt om så att jag inte rycktals fått städat, hela vintern inte eldat och till sist gjort mig utan plats, likväl jag skött min med all flit och noggranhet. Derför vill jag hämnas och sedan sluta mitt jordiska.

Mina Bröder Anton och Svante vill en af Eder komma hit till L. och hemta mina saker som skall tillhöra Eder, nämligen skåpet och kofferten dit skall jag packa så mycket jag kan utaf mitt tillbehör är på mitt »rum» som Ni nog kan ta besked på när Ni kommer på L. En s. k. tältstol som jag gjordt tillhör äfven mig (träbitarne har jag fått af Vilhelm huggare som kan bestyrkas af Magnus H.). Hvardagskläder och några tafloer hänger på väggarna i mitt rum så vidt de inte äro stulna.

»Jag tycker det är bäst Ni forsla mig till min födelseort. Likkista kan Ni köpa i L. för 8—10 kronor.» Den saken kan Ni göra som ni vill.

Der finns en åkare i S. Ni kan lega att skjutsa till S. station. Tag en polis med Eder från S. till L. när ni reser dit. På min lön återstår 75 kronor, hade jag sjelf uppburit den skulle jag haft betalt för eldning i vinter och sista 8 dagarne för städning samt för mitt smutsiga lintyg för allt hade jag rent när jag kom hit. Min fästmö J. N. skall ha 75 kronor af min lön adressen till henne är H. T. Min velociped skall jag skicka till O. der kan ni hemta den. Till sist beder jag Eder Kära Bröder delen mina saker och förmögenhet lika emellan och öfverenskommen derom så att inte kif och hat uppstår (Bed Gud bevara Eder derifrån) Käre Moder och bröder bedröfvén Eder icke öfver den olyckliga tilldragelsen som jag kommit uti »Bed Herren Gud bevara Eder derifrån» Härmed vill jag säga ett sista farväl

från Eder olycklige son och broder

J. S.

Varen icke ledsne häröfver det är bedröfligt med Bed Gud om hjälp och tröst

När ni hämtar mina saker köp en hänglås och tag med Er Ni får bryta hänglåset till kofferten i koffertens låda ligger nycklarna till skåpet antagligen blir det visitation öfver mina saker innan ni får dem. Den anteckningen som är tillskrifven mig rifven itu den eller brännen upp den delen det arf Er lika emellan Mor Anton och Svante. Den afskrift Ni mins jag gjorde har nu blifvit lågornas rof. Tag brevet med när du reser.

Min urklocka är hos urmakaren i S. fråga efter Bokhållarens klocka på L. så fås den utan betalning. Är det någonting som du behöfver hafva reda på så fråga smeden H. N. så får du besked af min vänskapsvän:

Till Häradsrätten ingaf S. en så lydande skrift:

»Klagomål mot A. H., L.

Det första jag gjorde A. H. emot det jag vet: var, att jag inte följde med till ett dansnöje, hvilket hon bad mig om. En gång A. H. hade varit på magasinet och tagit två korgar; om middag jag skulle äta, frågade om Hushållerskan har varit på magasinet och tagit korgar? Svarade hon: 'jag tog två korgar, då frågar jag inte er efter, skall jag ha någonting säger jag till Inspektoren om det. Jag sade, det hör också till; skulle alla gå och ta och tiga stilla, så kan jag inte veta hvad sakerna taga vägen. Jag helsade sedan som vanligt i åtta dagars tid till henne, när jag kom och skulle äta, men hon besvarade inte min helsning, utan såg på ett annat håll, sedan har jag inte helsat eller talat till henne. Detta skedde i sept. månad.

1:o) En gång jag skulle ha fisk till middag var tallriken full af hufvud, ben och fiskben, så det fanns inte något ätbart deraf.

2:o) Än var der slagit bränvin i ölet, antagligen för att jag skulle blifva full. Hela vintern har jag fått ätit i oeldadt rum. Det kunde hända några gånger jag kom 20 minuter senare än bestämd tid var till spisning, så fick jag ingen mat.

3:o) Enligt A:s befallning stodo pigorna utanför fönstret der jag satt och at, räckte lång näsa, gjorde grimaser, och sade: se hur han gapar, hvilken bit skall han nu ta, si den tyckte han va' bäst, den tog han — nu slukar han bestämdt hela tallriken.

Det gick 4 dagar jag låtsade att inte höra det; så blef jag förargad och sade i hög ton: Derest ni inte flyttar er derhän och det lite fortare än vanligt, eljest skall jag hjälpa er — ställ er en gång till, på detta sättet, så skall ni få krypa derifrån; varen lugna på det.

4:o) Pigorna fick i rycktals inte städa eller bädda min säng; hela vintern inte eldadt i mitt rum. Enligt Inspektorens befallning skulle jag haft eldadt 2 ggr, bäddadt och städadt en gång om dagen. När jag gjorde anmärkning för städning hos Inspektoren: Svarade han, jag undrar hvad ni har ihop, det var så bra med eder till att begynna, kan ni nu inte komma öfverens längre.

5:o) Jag bad Inspektoren om skjuts till kyrkan på juldagen och fick löfte dertill; om morgonen bad jag kusken om han ville köra för mig till kyrkan. Så tager A. skjutsen och låter skol-läraren och hans fru åka. Så måste jag gå till kyrkan —

6:o) Tvenne gånger jag fick bref befanns de vara brutna, hvilket jag betviflar A. för att ha gjort. Jag förhörde på postkontoret, och kusken som hade haft hem breffen och lemnat dem i köket försäkrade att breffen voro obrutna, när de lemnade dem ifrån sig. En tidning jag hade kunde jag inte få till mig af gårdens postbud, utan jag måtte lega en annan att hemta den, innan A. begynte att bära hat till mig fick jag tidningen alltid när jag skulle spisa qvällsmat. Derpå vet jag att det är A:s tillställningar jag inte fick tidningen för dagen.

7:o) Enligt hvad O. G. berättat: har A. förmanat statqvinorna vid södra L.; en gång de skulle hafva statsäd, akten er, för att gå för nära bokhållaren — i dag har han fått ärter till middag, kanhända ni får ibland ögonen af ärterna. — Kanhända efter hennes tycke, jag hade ätit för många ärter.

8:o) Jag frågade pigan J. om hon hade varit i mitt skåp? Hon svarade nej: jag sade då har A. varit der, kanhända ni har varit der båda två, der är ingenting borta som är nämnvärdt, det som är borta hade hon gerna fått, om hon sagt ifrån, jag tillåter icke ni sjelf går dit. Det var ett fotografi, som jag hade fått af A. i soutras; det vet jag ingen annan har tagit än antingen A. eller pigan på A:s befallning.

9:o) Var der en person som helsade till mig så att A. såg det, skälde hon den för de helsade på mig. Vid tillfälle eggade hon upp folket att göra tvärt emot som jag befalt.

Jag beder att få inkalla vittnen

pigan Karin N., L., till att vittna om punkterna 1 och 9.

pigan Anna S., L., till att vittna om punkterna 4.

Nils H., B. pr S., till att vittna om punkterna 5.

pigan Jenny, L., till att vittna om punkterna 2.

J. S.»

Vid förhör med S. i anledning af innehållet i denna skrift upplyste han med afseende å punkten 3 i skriften, att pigkammaren, i hvilken han sedan augusti månad förra året intog sina måltider, vore belägen i en källarvåning, hvars fönster började i jemnhöjd med jordytan. Uppmärksamgjord på, att han alltså näppeligen, då han satt till bords i pigkammaren, kunnat längre än till midjan iakttaga pigorna — enligt hans uppgift Helfrida P. och Jenny J., — då de utanför fönstret drefvo gäck mod honom, medgaf han sig ej hafva sett att de gjorde grimaser åt honom, men väl hört dem göra det och särskildt hört huru Helfrida gapade i afsigt att härna honom.

S. yttrade vidare: Vid sitt inträde i pigkammaren en gång fann han på väggen ritad en velociped med ryttare. Då han

råkade ega en velociped, ansåge han att afsigten med bilden varit att förolämpa honom. Han hade aldrig förr än under sin vistelse å L. känt sig illa behandlad och var öfvertygad, att A. H. tillskyndat honom alla de obehag, för hvilka han der varit utsatt. I förtviflan öfver detta hade han beslutat döda såväl A. H. som sig sjelf. Natten emellan den 20 april, då han fattade detta beslut, och den 21, då han sökte sätta det i verket, hade han icke kunnat sofva. Revolver hade han på L. stundom burit för att vara beredd att värja sig mot drängen K. H., hvilken med knuten hand hotat S., enär han tillrättaviserat en gång H. sjelf och en annan gång hans hustru.

Af inkallade vittnen förklarade förvaltaren S., att, då S. beklagat sig öfver, att han ofta ej fick städadt, hade vittnet hänvisat honom, att på vittnets bekostnad skaffa sig särskild städerska. S. hade då vidtalat en enka H. att städa för sig, men hon hade, sedan hon två dagar städat åt S., af för vittnet okänd anledning upphört dermed. (Punkten 4 i S:s skrift). Vittnet hade lofvat såväl S. som A. H. skjuts till kyrkan sistlidne juldag. Fastän A. H. tog den skjuts, S. ämnat åt sig, hade S. ej behöft gå till kyrkan, ty ehuru hästarne, med hvilka kusken och A. H. gifvit sig i väg, ej plägade anförtrös åt honom, hade han mycket väl fått taga en af de andra hästarne (punkten 5 i berörda skrift). Enligt vittnets uppfattning berodde S:s och A. H:s ovänskap på idel småsaker.

Vittnet H. upplyste, att då han och 3 andra drängar den 24 sistlidne mars från vagnar buro in sädessäckar i magasinet, hvarest S. tog emot säckarne och vägde dem, hade vittnet i otid satt sin säck på vägen. Uppbragt häröfver kastade S. säcken åt sidan och kallade vittnet och de tre andra drängarne idioter. Vittnet sade då till S., att om denne endast sagt till vittnet att ej ställa säcken på vägen, hade vittnet behållit den på ryggen och tillade: »Nog vet jag, att S. bär revolver, men vi kan nog ta' rätt på S. ändå, om vi äro sinnade.» Antagligen skulle detta yttrande innebära det hot S. omnämnt, att vittnet uttalat mot honom. Detta bejakades af S.

Vittnet Jenny J. berättade: Vittnet trädde i tjänst å L. den 24 okt. 1899. Helfrida tjänade då redan på gården. De båda pigorna hade ofta gycklat med S. och skrattat åt honom, hvarjente de haft öknamn på honom, men aldrig användt det så, att han kunnat höra det. Emellanåt, medan S. satt och åt i pigkammaren, hade de, då de gingo förbi pigkammarfönstret, eller stående utanför detsamma skämtat och skrattat sinsemellan, någon gång äfven åt S. Vittnet kunde likväl ej draga sig till minnes, att S. vid något af dessa tillfällen visat sig uppbragt eller haft det yttrandet, som omförmåles i tredje punkten af hans skrift. En gång, då vittnet och Helfrida stannat utanför fönstret och pratat, *ehuru ej om S.*, hade denne kommit ut på gården från pigkammaren, hvarvid de båda sprungit derifrån. S. hade aldrig hotat vittnet, och, så vidt vittnet visste, ej heller Helfrida. A. H. hade ibland, då pigorna hade brådt, tillsagt dem, att de ej behöfde bädda och städa åt S. A. hade äfven uppmanat, att ej helsa på S., enär han ej sjelf gjorde det. Deremot hade A. aldrig sökt förmå dem att motsätta sig S:s befallningar.

Vittnet M. H. omnämnde såsom exempel på det sätt, hvarpå tjänstefolket på L. plägat gyckla med S. och skämta om honom, att Helfrida en gång kommit in i magasinet, hvarest vittnet uppehöll sig, och frågat: »Är ej Koddas här?» dermed åsyftande

S., hvilken pigorna gifvit tillnamnet »Koddas». Vittnets hustru hade för vittnet omtalat, att samma Helfrida i hennes närvaro i köket å L. skämtat med S., enär han ej tackat för maten. Då hade S. blifvit ond och försökt gripa Helfrida om näsan. Sjelf hade vittnet, efter det S. blifvit uppsagd, för honom uttryckt sin ledsnad öfver, att S., som var medlem af en skytteförening i orten, nu ej komme i tillfälle att visa vittnet, huru han sköt. Härtill hade S. genmält: »Innan jag flyttar, kan ni nog få se hur pass jag skjuter.» Vid ett annat tillfälle, äfven det efter uppsägningen, då vittnet till S. yttrat: »Nu blir bokhållaren ej gift med A., för bokhållaren skall flytta», hade S. svarat: »Jag har hört sägas, att hon ock skall flytta.» Då vittnet förebrädde S., att han gick med revolver och förehöll honom, att om han sköte på någon, kunde han ådraga sig straff, gaf S. till svar: »Då vänder man förr pipan mot sig sjelf.»

Vittnet V. H. omtalade, att han i *julas* hört S. säga, att han skulle skjuta Helfrida, om hon fortfore att drifva gäck med honom, och ett annat vittne H. hade i *vintras* hört S. yttra, att Helfrida »gjort spektakel» åt honom och att han skulle skjuta sin fiende och sedan sig sjelf. Då vittnet i anledning häraf sade till honom, att det kunde kosta honom »tio år» att skjuta på sin nästa, svarade han, att det gjorde ingenting, han skulle bli en lika bra karl efteråt. S. hade jemväl i *vintras* yttrat, att då det blefve sommar skulle han hjälpa A. H. att taga upp betor, så att hon skulle ligga tvärs öfver betrutan.

S. tillstod, att han vid något tillfälle under vinterns lopp yttrat, att han skulle skjuta först sin fiende och sedan sig sjelf, men hade han med ordet fiende ej afsett någon viss person.

Fängelseläkaren Dr Th. Petrén den 16 aug. 1900 utfärdade intyg har följande lydelse: »J. P. S. är af medellängd, temligen kraftigt byggt, har god muskulatur och temligen godt hull. Allmänna utseendet är friskt, hyn föga blek. Hufvudets bildning synes normal, ansigtet är bredt, brutalt, fränstötande, hvartill särskildt bidrager att näsborrarne, så snart han talar, komma i liflig, vibrerande rörelse, hvarigenom det fula, grofva ansigtet får en synnerligen passionerad prägel. Ögonen äro små och stickande, regnbågshinnorna blå. Pupillerna synas reagera normalt. S. uppgifver sig stundom under fängelsevistelsen hafva sett dubbelt och stundom icke kunnat se alls; ögonens koordination och rörelser äro emellertid normala. Håret och det korta skägget äro bruna. Näsan har en simpel form, öronen äro välbildade; å högra tinningen finnes ett läkt ärr efter kulornas uttagande. S. arbetar flitigt i sin cell med rensning af cacaoeller kaffebönor, sofver och äter bra, är tystlåten och ser tvär ut. Han har ett höfligt och städadt sätt och besvarar trumpet, men ej ovilligt, alla frågor såväl om sitt föregående lif som om hvad som står i sammanhang med brottet. Han säger sig alltid hafva varit duktig i räkning, men annars fått läsa mycket för att kunna lära sig hvad han skulle, såväl i folkskolan som i K., der han säger sig hafva tagit styckjunkareexamen, och å Alnarp. Hans kunskaper synas i förhållande till hvad man kunde vänta skäligen klena. Isynnerhet i historien synes han ej ega det enklaste småskolevetande. Deremot har han ännu ännu något minne af hvad han fått lära på Alnarp, såsom i geologi o. s. v.

Han säger sig aldrig hafva haft svårt att komma öfverens med menniskor, aldrig varit häftig och aldrig blifvit illa behandlad förr än på L., och för allt, som der gått honom emot,

skjuter han skulden på hushållerskan. Äfven om han ej i hvarje fall kan angifva, huru han vet, att just A. ställt till det eller det obehaget för honom, förklarar han dock kategoriskt: »Det vet jag.» Han förnekar alldeles, att han en längre tid umgåtts med tanken att skjuta A. och erkänner ej de yttrandena, som han vid ransakningarna vidgått. I början svarade han på frågan, huru han kunde begå ett sådant brott, blott: »jag blef förargad på henne» och ansåg tydligen detta svar alldeles tillräckligt. Sedermera har han något mindre knapphäandigt besvarat mina frågor härom och framhållit, huru hon alldeles förstört hans framtid. Någon ånger känner han i intet hänseende; då jag för honom framhållit, huru svårt brott han begått, har han högst motvilligt sagt: »Ja, jag kunde ju i stället gifvit henne en redig uppsättare, ja d. v. s. inte en utan flera.» På fråga om han, då han en gång blir fri, också ämnar skjuta, om han blir förargad på någon, svarar han ingenting, men ser inbunden ut. På fråga, hvarför han särskildt behöfde gå med revolver, då ingen annan behöfde på det sättet skydda sig, svarar han, att han var hatad för sin rättvisas skuld, derföre att han såg efter, att ingen fick mer än sin rätt. På fråga, om han aldrig tänkt, att någonting hos honom sjelf kunde vara orsak till att folket hatade honom, och om han någonsin gifvit någon en vänlig blick eller ett vänligt ord, svarar han mörskt: »Det behöfver jag ej, jag gör hvar och en sin rätt.» Den senare tiden, då han alltjemt hvarken föres till ransakning eller får sin dom, hvartill han ej förstår eller låtsar sig förstå orsaken, har hans sinnesstämning, som förut varit hård och sjelfbelåten, blifvit något osäkrare. Han har ett par gånger frågat, om han ej kan få bli halshuggen, ty det vore det bästa, då lifvet dock är förstört för honom. Det synes nästan, som om han ock har några tankar på sjelfmord. Han berättar, att han en dag i cellen förföljdes af flere karlar, hvarföre han sprang undan, tills slutligen blott en af förföljarna var kvar, då han stannade och stötte en knif i denne förföljare. Då jag framhåller, att detta ju varit omöjligt i cellen och att sålunda det hela måste varit en inbillning, säger han en gång osäkert: »Ja, det är väl det, men en annan gång: »Dörren kunde varit öppen.»

De förhållanden, som från början kommo mig att misstänka, att han möjligen kunde vara sinnessjuk, voro hans fullkomliga okänslighet för brottet, den, som det då syntes, synnerligen obetydliga anledningen till detsamma, hans påståenden, att alla förföljt honom, samt hans ständiga gående med revolver på sig, hvilket tycktes tyda på utpräglade förföljelseidéer, samt slutligen de många fallen af sinnessjukdom inom släkten. Efter närmare undersökning och sedan vid sista ransakningen upplysts att hans uppgifter om både hushållerskans och pigornas beteende mot honom i det hela voro riktiga, så att några utvecklade förföljelseidéer ej kunna påvisas, kan jag emellertid ej anse honom sinnessjuk, om än, med kännedom om hans ärftliga belastning och hans abnormt sjelfviska kynne, man kan misstänka, att en längre tids fängelsevistelse kommer att framkalla sinnessjukdom hos honom, hvartill ofvannämnda hallucination synes vara ett förebud —. Deremot finner jag honom vara en i hög grad samhällsfarlig person, som i sjelfva verket ej hyser mera betänkligheter att mörda en människa, som han med rätt eller orätt fått hat till, än för att döda en fluga, hvars surrande stör honom. Han är i etiskt hänseende en atavism, står på vildens ståndpunkt, kan icke tänka sig något annat sätt än att sjelf skaffa sig rätt. Hans

altruistiska känslor äro så lågt utvecklade, att de endast omfatta hans aldra närmaste anhöriga. Han synes mig vara en utpräglad slaffösaretyp, ihärdig, arbetsam och blindt verksam för sin husbondes intressen, men hård och obarmhertig mot folket, öfver hvilket han lyckats komma upp en liten smula i social ställning. I fråga om en sådan natur kan man ej hoppas på någon förbättrande inverkan af ett vare sig långt eller kort fängelsestraff, utan kommer han säkerligen, om han ej innan dess blir sinnessjuk, finner tillfälle beröfva sig lifvet, eller annars begå något dåd, att lemna fängelset likadan, som han kom dit, blott ännu bittrare och hatfullare och färdig att hämnas på sina »fiender», hvartill han lätteligen kan komma att räkna hela samhället. Då gällande lagstiftning ej medgifver någon utväg att oskadliggöra en samhällsvädlig men ej utprägladt sinnessjuk fånge, som aftjenat sitt straff, synes mig hvarje tanke på att förklara S. sakna förståndets fulla bruk utesluten, då den praktiska följden häraf blott skulle blifva, att straffet blefve kortare, och han sålunda så mycket förr skulle komma att fritt och okontrolleradt få taga hand om sig sjelf och sina medmänniskor. Äfven från rent teoretisk ståndpunkt finner jag emellertid ingen anledning att anse honom mindre ansvarig för sitt brott. Visserligen är han i etiskt hänseende synnerligen defekt, men då han fått jemförelsevis goda kunskaper och hans intelligens ej står så synnerligen lågt under genomsnittet, skulle ju med samma rätt hvar och en född förbrytare kunna anses sakna förståndets fulla bruk.

Efter öfvervägande af alla omständigheter får jag sålunda det utlåtande afgifva, att enligt min öfvertygelse bokhållaren J. P. S. såväl vid åtalade brottets begående varit som ock nu är i besittning af förståndets fulla bruk, hvilket härmed på heder och samvete intygas.»

Vid intagningen på anstalten den 28 sistlidne september företedde S. samma tillstånd som här nedan under status præsens beskrives.

S. är af ordinär kroppsbyggnad, 1,76 meter lång med väl utvecklad muskulatur och temligen godt hull. Vigt 70 kg. Utseendet angifver intet kroppslikt lidande, hyn föga blek. Hufvudet, som är täckt af ett kortklippt brunt hår, företer i afseende å form och storlek intet anmärkningsvärdt. Hufvudets omkrets är 57 cm., dess längd 19 cm., och bredd 15 cm.; index 789. Ögonens ställning utan anmärkning. Pupillerna lika stora och af medelstorlek, reagera för ljus och ackommodation. Ansigtet ovalt med grofva drag. Näsan spetsig, näsvingarne ovanligt utbildade och rörliga. Glesa, ljusa mustacher och hakskägg. Å högra tinningen märkas några ärr. Läpparne fast slutna. Tänderna friska, fulltaliga; tungan ej belagd, visar inga fibrillära ryckningar. Talet utan anmärkning. Öronflikarne obetydliga; örongångarne fria. Vid syn, lukt, smak, hörsel och känsel synes intet vara att anmärka. Från bröstets och bukens organer inga sjukdomstecken. Puls jemn och regelbunden, frevens 84. Urinen fri från alb. och socker, sp. v. 1,023. Patellarreflexer lifliga.

S., som för dagen vistas å den för cellafdelningens sjuka gemensamma promenadgård, företer ett ganska vexlande ansigtsuttryck, i det han än betraktar sin omgifning med vresig och trotsig uppsyn, noga och misstänksamt granskande hvarje person, än iakttagar han en uppmärksamt lysnande ställning, under det han stirrar upp mot rymden, än åter antager hans

ansigte ett om vrede och hat vittnande uttryck. Vid samtal med honom är han icke ovillig att lemna meddelanden om sina förhållanden. Han afgifver — i enlighet med ransakningshandlingarna — riktiga upplysningar beträffande namn, ålder, födelseort, släkt, föregående sysselsättning m. m., allt under det hans blickar förskande och misstänksamt riktas på läkarne och andra närvarande. Han lemnar äfven en med verkliga förhållandet öfverensstämmande skildring om sitt tillvägagående, då han försökte bringa A. H. om lifvet. För denna handling säger han sig så mycket mindre hysa några samvetsförebåelser, som han var tvungen att söka oskadliggöra henne för att freda sig sjelf. A. H. stod nämligen vid L. i spetsen för en »liga», som på allt sätt förföljde S. Denna »förföljelse» fortfar ännu i dag och kommer aldrig att upphöra, hvarför han utan tvekan skulle döda henne, om tillfälle dertill erbjödes. Såsom bevis på A. H:s »förföljelse» anför han, att han icke fått sofva en blund i natt i anledning af »bultningar, knackningar och strykningar i väggen». Han vill visst icke påstå, att A. H. i egen person åstadkommer detta oväsende i väggen, men förhållandet är att hon är en »hexa», hon idkar »trolldomskonster», och det är förmedelst dessa »konster» hon förstår att oroa honom. Vid ett tillfälle såg han med egna ögon vid L., att hon spådde i kort, och från den stunden har han haft klart för sig hvilken mäktig fiende han i henne hade att bekämpa. Af »ligans» medlemmar är drängen H. den farligaste. Han var mycket farlig redan på L., hvarföre S. till sitt skydd nödgades gå med laddad revolver på fickan och mängen natt ej vågade sofva i sitt rum utan uppehöll sig hos en i närheten boende ladufogde, hvilken ej tillhörde »ligan». H. lärar ej mindre än trenne särskilda gånger inträngt till S. i hans cell å Malmö fängelse, alla gångerna midt i natten. Dervid har sålunda tillgått: S. vaknade vid att finna H. stående nära sin bädd och högt skrikande skymfa honom med benämningarne »Horhenrik», »Smälänning» m. m. samt hota att »korta af benen» på honom. H. använde just uttrycket »korta af benen», hvarmed han enligt S:s mening icke kunde afse annat än att »skära af benen». H. försökte draga täcket af honom för att sätta sin hotelse i verket, men då reste sig S. och fattade en vid bädden i beredskap liggande störqvast och slog H. dermed, till dess denne alltjemt skrikande och skymfande aflägsnade sig. Som det var kolmörkt vid alla dessa tillfällen, såg S. icke H., men kände fullkomligt igen honom på »rösten». S. kände ock tydligt, huruledes hvarje slag med qvastkäppen träffade H:s kropp. Vid ett af dessa tillfällen hade H. sällskap med tvenne andra drängar från L., hvilka stannade utanför i korridoren, den ene af dem hette »Magnus», han igenkändes äfvenledes på »rösten». Ehuru H. skrek så förskräckligt, kom ingen vaktkonstapel tillstädes för att taga reda på oväsendet, och ej heller tycktes fängelsedirektören och läkaren, för hvilka båda S. gjorde anmälan om det passerade, fästa afseende dervid, hvaraf S. ville draga den slutsatsen, att ingen enda af bevakningen eller fångarne förutom S. vid dessa öfverfall uppehöll sig i fängelset. — På hvad sätt H. och hans kamrater lyckats nattetid inkomma först inom fängelset och derefter in i cellen kan S. ej förklara. Han anser ingen förklaring nödig; han ser intet märkvärdigt eller förvånande i dessa nattliga besök. H. var väntad af honom hvarje natt. Det var alldeles i enlighet med H:s af S. väl kända lömska uppträdande att söka smyga sig på honom om natten. För den skull hade S. aldrig underlåtit att placera en

i hans cell för städning befintlig qvastkäpp inom räckhall vid bädden för att hafva till hands såsom försvarsmedel. — Beträffande sitt helsotillstånd klagar S. öfver svår hufvudvärk, hvilken han lokaliserar i pannan. Hufvudvärken uppträdde först under hans vistelse å L. och har alltsedan oafbrutet fortvarit jemte en känsla af mattighet i hela kroppen. Sönnen har äfven en längre tid varit dålig. Det lär ofta hänt, att han icke under 2—3 nätter å rad fått en blund i sina ögon, under den tid han vistades å L. Han omnämner, att han haft flere sinnessjuka i sin släkt, men sjelf har han aldrig varit sinnessjuk, och för närvarande åtnjuter han sitt förstånds »fulla bruk».

^{30/9}. Dålig sömn i natt, störd af »knackningar, bultningar och strykningar» i väggen. Dessa knackningar m. m. härleda sig icke från väggarne till angränsande rum, utan beröra uteslutande ytterväggen. Det är tillställning af »hexan», derom är intet tvifvel, men »H. kan det icke vara, ty han vet ännu icke hvar jag finnes».

Pat. frågar när han kommer att halshuggas. Han säger sig sjelf hafva påyrkat denna form af straff i en till häradsrätten inlemnad skrift och synes ej hysa tvifvel om verkställigheten.

^{1/10}. »Knackningar» m. m. fortfara och beröfva pat. hans sömn. Såväl i natt som under föregående nätter har han förhållit sig tyst och stilla. Matlusten är god.

^{2/10}. Klagar öfver dålig sömn. Anhåller att blifva halshuggen ju förr desto hellre. Han har noga öfvervägt sina förhållanden och funnit, att halshuggning vore fördelaktigt för honom. »Till fängelset åter vill jag icke, ty der får jag ej vara i fred för H.; kommer jag i frihet är jag i »hexans» våld, tager jag lifvet af mig sjelf, kommer jag till helvetet.» Halshuggning vore följaktligen bäst.

^{3/10}. Fortfarande dålig sömn. Anser, att det är någon som gör försök att genom fönstret komma in till honom om nätterna och finner sin misstanke fullt bekräftad, då han vid okulär besigtning af cellbyggnaden upptäcker några repor i murbruket under fönstret till hans cell (märken efter en byggnadsställning).

^{4/10}. Han kan ej undgå att lägga märke till, att någon söker klättra upp för väggen och genom fönstret komma in till honom. Han hör det så tydligt, att det icke kan vara tal om att hans sinnen bedraga honom. Denne någon måste vara H. H. vill hämnas, derföre att S. vid ett tillfälle gaf hans hustru en tillrättavisning, emedan hon ej skötte sina sysslor vid L.; H. är dessutom i godt samförstånd med »hexan», som leder den mot honom fiendtliga ligan. S. känner godt igen denna »ligas» medlemmar på vissa skymford, som de använda mot honom. »Horhenrik» är ett sådant skymford. Den, som första gången skymfde honom med detta namn, var »hexan». S. minnes godt tillfället när det inträffade. Han satt och åt sin qvällsmat i pigkammaren, då »hexan» kom in från det bredvid liggande rummet och hviskade detta afskyvärda ord i hans öra, hvarefter hon hänleende gick sin väg.

^{5/10}. Orolig sömn såsom förut. Vill ha besked om dagen för halshuggningen, enär han har något att dessförinnan uträtta.

^{6/10}. I natt har oväsendet varit värre än någonsin. Pat. flyttas till ett annat sofrum och erhåller Trional 1 gm. a. n.

^{7/10}. Sömnmedlet har ej varit af någon verkan. »Bultningarne» i väggen ha varit lika besvärande. »Hexan» har således genast tagit reda på att han ändrat sofockal.

⁸/₁₀. Pat. har i dag stoppat öronen fulla af pappersbitar. Han hör »underliga ljud» i luften och genomträngande »hvislingar», antagligen lystringssignaler emellan »ligans» medlemmar. Han tycker att de obehagliga ljuden modererats, sedan han på detta sätt tilltäppt båda hörselgångarna.

⁹/₁₀. H. har i natt varit inne i cellen. Han kom såsom antaget var in genom fönstret, klängande på ett rep. Han skrek, väsnades och skymfde honom som vanligt, kallande honom »Smälänning» m. m. Pat. gaf honom genast tvenne kraftiga örfilar, riktade mot näsan (»det tar bäst»), men som träffade venstra ögat. H., som ej slog igen, lade handen skyddande öfver ögat och retirerade derefter skyndsamt samma väg han kommit, tagande repet med sig. H. var vid tillfället iklädd ljus kavaj och gråa benkläder, saknade skor på fötterna och var barhufvad. Pat. uttrycker sin förvåning öfver att H. ej hade någon knif med sig. Han antager, att H. af glömska råkat lägga sitt vapen utanför och, då han fann S. vaken och redo att försvara sig, funnit skäl att denna gång afstå från sina mordplaner (att korta af benen på honom). Pat. har varit tyst under natten.

¹⁰/₁₀. Från landssekreteraren i Malmöhus län ankom i dag en af S. i fängelset uppsatt skrift af följande lydelse:

»Till Torna och Bara Häradsrätt.

Jag anhåller om att få mig tilldelat dödsstraff (halshuggning)? Det är den största barmhertighet Ni kan göra mig: för då blir jag ett nådens barn, en Kristi medarfvinge, eljest kommer jag säkerligen att hamna i helvetets boning; detta kan Ni befria mig ifrån genom att tilldela mig dödsstraff. Jag har gjort så mycken synd och är gerna värd nämnda straff. Jag har gått här länge nog i denna syndiga värld.

J. S.»

Malmö Cellfängelse den 22/9 1900.

¹⁵/₁₀. Pat. framlemnade i dag en af honom egenhändigt författad skrifvelse af följande lydelse:

»Till H. H. Maj:t Konungen.

Härmed anhåller undertecknad vördsamt att få mig tilldelat dödsstraff (halshuggning) så fort sig göra låter: för att jag skjutit och huggit Hushållerskan A. H. vid L:s gård, Malmöhus län, samt skjutit mig sjelf på ofvannämnda plats. Jag har för längre tid sedan skrifvit och skickat en ansökan till Torna och Bara Häradsrätt om nämnda straff, men ej fått något svar. Jag har gjort så mycken synd och är värd ofvannämnda straff. Nämnda hushållerska är en gammal hexa, har bildat en liga som förföljer mig öfverallt. Under tiden jag var på Malmö Cellfängelse kom nämnda liga åtskilliga nätter på mitt rum för att öfverfalla mig. Äfven här på hospitalet får jag ingen ro för nämnda liga. Bäst är jag får mitt dödsstraff så fort ske kan?

Göteborgs hospital den 15 okt. 1900.

J. S.»

²¹/₁₀. Pat. uppgifver, att han i natt sett H. göra försök att tränga sig in genom cellfönstret och derjemte hört honom tala vid flere personer, hvilka befunno sig utanför, bedjande dem vänta, medan han gjorde öfverfall på patienten. Då H. fann pat. vaken och beredd till försvar, aflägsnade han sig samma väg.

²²/₁₀. Pat. har i dag ett mer än vanligt förskrämdt utseende och klagar öfver svår hufvudvärk. Han meddelar, att H. kl. 7 i dag på morgonen ånyo visat sig i cellfönstret och tilltalat honom, sägande: »Bjud mig på en sup». På denna framställning svarade pat. intet, då han väl fattade, att H:s ärende

vore helt annat än att tigga bränvin af honom. Då betjeningen inkom i rummet, hade pat. sammanbultat filtarna till en sorts klubba, med hvilken han ämnade försvara sig. Längre fram på dagen tyckte sig pat. höra H:s röst utanför promenadgårdens stängsel.

³⁰/₁₀. Har i natt icke fått en blund i sina ögon, emedan han hört en person oupphörligen gå fram och tillbaka åt gårdsidan till. Denna person är icke H. utan någon annan, tillhörande »ligan», hvilken numera vunnit förstärkning i medlemsantalet. Personen ifråga hittade omsider rätt på patientens cell och gjorde försök att klänga upp för väggen, men hördes omedelbart derefter hoppa ned igen. Anhåller att nästkommande natt sjelf få undersöka hvilka ofreda honom, hvarvid han önskar vara beväpnad med en duktig käpp.

¹/₁₁. Upprepar i dag sin anhållan att få hålla vakt utanför cellhuset. Uttalar farhåga att ligans anhängare betydligt ökats.

⁶/₁₁. Anser sig i dag ega fullgoda skäl för den åsigten, att ligans medlemmar äro sysselsatta med att anlägga en mina för att spränga honom i luften. När denna mina springer, kommer hospitalet ej att lida någon skada. »Det är endast mig de vilja åt.»

⁹/₁₁. Klagar i dag öfver svår tandvärk och anser, att ingen lindring är att förvänta hvarken af tandens uttagning eller af döfvande droppar. Det är nämligen ingen vanlig tandvärk, utan ett lidande, som påförts honom af »hexan» A. H.

¹⁰/₁₁. Meddelar att hans förföljare utan tvifvel äro i färd med att göra en större öppning i väggen, på det att flere af dem samtidigt måtte blifva i tillfälle att öfverfalla honom. Är mycket förskrämd och nedstämd. Har af sina hängslan tillverkat en snara och gjort min af att vilja hänga sig i en trädgren å promenadgården. Klagar bittert deröfver, att något svar ej ankommit på hans begäran att blifva halshuggen.

¹⁶/₁₁. Var i dag så ifrigt upptagen med att iakttaga skogen norr om hospitalet, att han icke egnade ringaste uppmärksamhet vid läkarebesöket. Senare på dagen meddelade han, att han nu upptäckt, hvarest »ligan» hade sitt tillhåll; han hade sett H:s ansigte skynta fram bakom en buske i skogsbrynet.

²²/₁₁. Tillståndet är oförändradt. Pat. är fortfarande fullkomligt beherskad af sina förföljelsegriller, men uppträder på ett höfligt och beskedligt sätt mot omgifningen. När man uttalar tvifvel om ligans existens och dess sätt att arbeta, blir han icke ond utan svarar med lugn säkerhet, att han ju icke kan tvifla på sina egna sinnens vittnesbörd. »I natt var H. i min cell och riktade med en »kulkäpp» ett slag mot mitt hufvud, hvilket jag dock afvärdade, hvarefter han utan att säga ett ord försvann.»

²⁴/₁₁. Pat. har i dag ånyo sett H. jemte tvenne andra medlemmar af »ligan» i skogsbrynet, hvarvid han gjorde hotfulla rörelser, stampade ursinnigt i marken och skrek. Sedan han något lugnat sig, begärde han en dosis stryknin.

²⁸/₁₁. Har trenne nätter å rad haft besök af H. Nattvakten har förut icke haft något att anmärka angående patientens förhållande under nätterna, men afdelingens betjening har upplyst, att pat. plägat bulta i väggarne och tala högljudt och hotande för sig sjelf. I natt har pat. skrikit och väsnats betydligt. På morgonen, när sjuktjenarne inträdde i hans rum, hade han intagit en hotande ställning och fixerade så ifrigt cell-

fönstret, att det dröjde en god stund, innan han skänkte dem någon uppmärksamhet. På laknet, hvilket han höll i handen, hade han gjort några knutar i försvarsändamål. Under natten hade han varit så ansatt af sina förföljare, att han endast kunnat freda sig derigenom, att han ställt sig i ett hörn med madrassen framför sig som sköld.

I öfverensstämmelse med det anförda får jag afgifva följande utlåtande:

Ransakningshandlingarnes innehåll synas berättiga till det antagande, att S. lider af förföljelsegriller. Den öfverdrifna och misstänksamma uppmärksamhet, hvarmed han iakttagit sin omgifnings tal och handlingar samt ställt dem i fiendtlig relation till sin person, den ensidiga åskådning han lagt i dagen genom att konsekvent sätta sig själf såsom medelpunkt för nästan allt, som passerat omkring honom och i sådan riktning uttolkat och gifvit särskild betydelse åt de hvardagligaste och likgiltigaste ting, hans utan tvifvel oberättigade farhåga för sin personliga säkerhet, hvilken föranledt honom att midt bland en fredlig och laglydig befolkning emot bruket i orten till sitt skydd ständigt bära på sig en laddad revolver, samt slutligen hans midt på ljusa dagen företagna mordförsök på A. H., alla dessa omständigheter, *sedda i ett sammanhang*, medgifva knappast någon annan tolkning än att mannen lider af förryckthet i form af förföljelsegriller.

Af ransakningsprotokollen inhemtas äfven, att fängelseläkaren från början antagit att så vore förhållandet, men att han, »sedan vid sista ransakningen upplysts, att hans (S:s) uppgifter om både hushållerskans och pigornas beteende mot honom i det hela voro riktiga, så att några utvecklade förföljelseidéer ej kunna påvisas», ansett sig sakna skäl att vidhålla detta antagande.

I afseende å denna motivering torde med fog kunna invändas, att *alla* sinnessjuka, hvilka i likhet med S. lida af förföljelsegriller, under denna sjukdoms *kroniska* utvecklingskede helt visst blifva i tillfälle att ibland mängden af uppkonstruerade och falska uttolkningar jemväl andraga en del *verkliga* anledningar till klagomål.

Deras eget osympatiska uppträdande är ej egnadt att framkalla vänliga känslor hos andra, och då det abnorma sinness tillstånd, hvori de befinna sig, icke såsom sådant uppfattas af omgifningen, plägar äfven denna grund för att bemöta dem med öfverseende och medlidande bortfalla. Af det under sådana omständigheter helt naturliga sakförhållandet, att tjänstefolket å L. så att säga reagerat mot S:s uppförande och sökt bereda honom hvarjehanda obehag, eger man enligt mitt förmenande ej rätt att draga några bestämda slutsatser till förmån för S:s normala sinness tillstånd. För att vinna tillförlitlig insigt om S:s sinness författning torde *ingen annan* och säkrare utväg stå till buds än den att söka utröna, *huruvida han själf i sitt förhållande till omgifningen reagerat på ett sätt, som faller inom det normalas gränser*. I afseende härå lemnar särskildt B:c punkten i den af S. till Häradsrätten inlemnade skriften ganska betydelsefulla vinkar. Der läses: »enligt A:s befallning stodo pi-

gorna utanför fönstret, der jag satt och åt, *räckte lång näsa*, gjorde grimaser och sade: Se, hur han gapar» o. s. v. Vid förhöret inför Rätten upplystes, att S., då han satt till bords i pigkammaren, hvars fönster började i jemnhöjd med jordytan, icke kunde iakttaga de utanför stående pigorna längre än till midjan. Uppmärksamgjord på detta förhållande förklarade S., att han icke *sett* pigorna göra grimaser åt honom men väl *hört* dem göra det. S. hade sålunda enligt egen uppgift medelst hörselsinnet förnummit, att pigorna räckte lång näsa åt honom utanför fönstret. Gent emot en sådan relation är man knappast berättigad att betvifla det *illusioner* och *hallucinationer* redan vid denna tidpunkt uppträd och lemnat stöd till S:s abnorma uppfattning. Såsom en obestridd *hallucination* betecknar fängelseläkaren hvad S. berättar, »att han en dag i cellen *förföljdes* af flere karlar, hvarföre han sprang undan, tills slutligen blott en af förföljarna var kvar, då han stannade och stötte en knif i denne förföljare», men synes uppfatta densamma såsom ett blott *förebud* till annalkande sinnessjukdom. I afseende härå får jag erinra derom, att en *hallucination* under stundom kan ega en sådan mindre grav betydelse, *under förbehåll dock att hallucinanten själf inser och erkänner förteelsens sjukliga natur eller med andra ord förmår öfva kritik gent emot densamma*. Uti ifrågavarande fall, då en *hallucination*, innefattande förföljelse, konstaterats hos en person med S:s kända åskådning, torde man dock knappast vara berättigad att a priori gifva densamma en så relativt mild tydning. Snarare borde man vara böjd för det antagandet, att *hallucinationen*, långt ifrån att vara af *tillfällig* beskaffenhet utan samband med S:s inre lif och verksamhet, i själfva verket utgjorde en trogen återspeglning af de föreställningar och uppsåt, hvilka länge och oafslåtligen rört sig inom hans medvetande. För att afgöra hvilkendera af uttolkningarne här vore den riktiga borde man naturligtvis noga och i detalj utforskat S:s *egen* ståndpunkt till *hallucinationen*: huruledes han tänkt sig, att obehöriga personer kunnat intränga i ett statens fängelse för att öfverfalla en der förvarad fånge, hvarest bevakningen under tiden hållit hus, hvarifrån han fått den knif, hvilken han stötte i sin förföljare, hvarföre ransakning öfver uppträdet ej skett m. m., m. m.

Vid en sådan detaljerad undersökning hade otvifvelaktigt visat sig, att S. *ådagalagt denna fullständiga brist på kritik, som är kännetecknande för en förryckt människas åskådnings-sätt*, eller med andra ord, att S. vore af sina förföljelsegriller *fullt beherskad*. Af den analys af S:s sinness tillstånd, som gjorts vid hospitalet, framgår detta förhållande med all önskvärd tydlighet, berättigande mig att afgifva det utlåtande:

- 1) att S. lider af *förryckthet*;
- 2) att han under inflytande af denna sjukdom *i fullt otillräckligt tillstånd* begått den handling, för hvilken han är tilltalad, samt
- 3) att S. *i följd af sin sjukdom* är en samhällsvadlig person, hvilket allt på heder och samvete härmed intygas.

Göteborgs hospital den 1 december 1900.

Kristian Wickström.

Bihang.

Enskilda vårdanstalter för sinnessjuka.

1. Vårdanstalten Holmehus.

Anstalten öppnades den 15 maj 1882, sedan fröken Sophie Hermansson, f. d. förestånderska vid Malmö och Lunds hospital, erhållit Kongl. Maj:ts nådiga tillstånd att å anstalten mottaga till vård högst 10 patienter samtidigt, hvilket antal efter ansökan genom nådigt tillstånd den 25 september 1885 utsträcktes till 12.

Isoleringsrummet har ej användts, men 3 patienter hafva ej kunnat vara tillsammans med de öfriga, hvarför de under ständig tillsyn vistats å sina rum. Ingen har under året utskrifvits frisk, och intet af fallen kan egentligen räknas för akut eller gifva hopp om tillfrisknande. Intet dödsfall har inträffat.

Från år 1899 qvarlågo 11 patienter, under 1900 intogos 2 och affördes 2, hvadan 11 qvarlågo till 1901.

2. Vårdanstalten Solna sjukhem.

Under året har utarbetats preliminära förslag till anordnande af en särskild öfvervaknings- och isoleringsafdelning. Af de 27 platserna hafva 25 i medeltal varit belagda; under några månader var hela antalet fylldt, af hvilken anledning under denna tid plats måste vägras för 5 män och 3 kvinnor. Betjeningen utgöres af 10 sköterskor och 3 skötare, hvadan 2 å 3 patienter kommer på hvarje vårdare.

I 10 af under året intagna 11 fall har syfilis som orsak kunnat konstateras.

Från år 1899 hafva 11 män och 6 kvinnor qvarlegat. Under år 1900 hafva 21 män och 7 kvinnor intagits. Af de under år 1900 vårdade 32 män och 13 kvinnor hafva afförts som tillfrisknade 5 män och 3 kvinnor, som förbättrade 3 män och 2 kvinnor, som oförbättrade 10 män och 1 kvinna och som döda 2 män; dödsorsaken voro i båda fallen paralytiskt anfall. Vid årets slut qvarlågo 19 män och 7 kvinnor.

3. Vårdanstalten Katrinelund.

Denna anstalt öppnades den 5 mars 1892, sedan enkefru Elise Lennvall, f. d. förestånderska å Malmö asyl, erhållit Kongl. Maj:ts nådiga tillstånd att å anstalten mottaga till vård högst 10 patienter samtidigt, hvarjemte i augusti 1898 nådigt tillstånd erhållits att å »Tusculum» mottaga högst 5 patienter samtidigt.

Inga tvångsmedel hafva användts; 3 hafva utskrifvits friska, 1 efter en och en half månad för akut mani, 1 efter tre månader för recidiverande agiterad melankoli och 1 efter nära ett års vård för stuporös melankoli. Vid årets slut voro de qvarliggande förutom en kroniska fall, som ej gáfvo hopp om tillfrisknande.

Från år 1899 qvarlågo 11 patienter, 6 blefvo under 1900 intagna; af således 17 vårdade blefvo 10 afförda, af hvilka 3 tillfrisknat och 2 aflidit; dödsorsaken var bronchit i ena fallet, peritonit i det andra.